STUDII ȘI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

ACADEMIA R. S. R.
BIBLIOTECA
Centrul de Cercetări Antropologice

1

TOMUL 10
1973

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

P-1458

COMITETUL DE REDACȚIE

Redactor responsabil: prof. univ. dr. doc. OLGA NECRASOV
membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România

Redactor responsabil adjunct: dr. V. V. CARAMELEA

Membri: acad. ȘT.-M. MILCU
dr. SUZANA GRINȚESCU-POP
D. NICOLĂESCU-PLOPȘOR
dr. MARIA CRISTESCU

Secretar de redacție: ELENA RADU

În țară abonamentele se primesc la oficiile poștale, agențiile poștale, factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi și instituții.

Comenzile de abonamente din străinătate se primesc la Întreprinderea ROMPRESFILATELIA, Căsuța poștală 2001, telex 011631, București, România, sau la reprezentanții săi din străinătate.

La revue „Studii și cercetări de antropologie", paraît 2 fois par an.

Toute commande de l'étranger sera adressée à ROMPRESFILATELIA, Boîte postale 2001, telex 011631, Bucarest, Roumanie, ou à ses representants à l'étranger.

En Roumanie, vous pourrez vous abonner par les bureaux de poste ou chez votre facteur.

APARE DE 2 ORI PE AN

ADRESA REDACȚIEI:
BULEVARDUL DR. PETRU GROZA NR. 8,
BUCUREȘTI

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDII ŞI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

Tomul 10, nr. 1 1973

SUMAR

Antropologie istorică

Pag.

D. BOTEZATU, C. FEDOROVICI, Caracterizarea antropologică a unor schelete aparţinînd culturii Sîntana de Mureş-Cerneahov, din Moldova 3
IOANA POPOVICI, Cimitirele de la Străuleşti sec. XIV—XVI Analiză demografică . . 15

Antropologie contemporană şi aplicată

SUZANA GRINŢESCU-POP, TH. ENĂCHESCU, SIMONA BERONIADE, TATIANA DRĂGHICESCU, ELENA RADU, H. SCHMIDT, MARIA VLĂDESCU, C. VULPE, Contribuţie la prospectarea de ergonomie antropometrică a României. 23
TH. ENĂCHESCU şi SUZANA GRINŢESCU-POP, Acceleraţie şi microevoluţie. Studiu comparativ a două generaţii de studenţi, 1929—1972 35
P. RÂMNEANŢU, Constituţia umană somato-funcţională a populaţiei adulte din sate de pe valea Arieşului din judeţul Turda. Modificări microevolutive morfo-fiziologice la populaţia de vîrstă de la 20 pînă la 50 de ani (Nota II) 45
CEZARINA BĂLTEANU, D. BOTEZATU, G. FEDOROVICI, MARIA-ELENA ROŞCA, GH. ŞTEFĂNESCU şi OLIMPIA TUDOSE, Aspecte ale dezvoltării fizice a copilului şcolarizat la 6 ani, din diferite zone ale ţării 51
CORNELIU NEAMŢU, Aspecte ale stării de sănătate la copilul şcolarizat la 6 ani din diferite zone ale ţării 61
ANA ŢARCĂ-LAZĂR, Variabilitatea sulcusului palmar transvers şi a variantelor sale la o populaţie de pe valea Marei, judeţul Maramureş 67
CRISTIANA GLAVCE şi E. PÎRVU, Consideraţii asupra nivelului de dezvoltare fizică şi psihică a copiilor din culoarul Bran 75
TATIANA DRĂGHICESCU şi SIMONA BERONIADE, Corelaţie între sensibilitatea la PTC şi guşa endemică 83
TATIANA DRĂGHICESCU, SIMONA BERONIADE şi S. ALOMAN, Cercetarea sistemului haptoglobinic în satul Peştera 89
SIMONA BERONIADE, TATIANA DRĂGHICESCU şi S. ALOMAN, Cercetări serologice în comuna Bran şi satul Peştera din judeţul Braşov 93

Antropologie socială şi culturală

VASILE V. CARAMELEA, Structuralismul în antropologia socială şi culturală (II) — Opera lui Claude Lévi-Strauss. Studiile americane de structură socială, cultură şi personalitate. Analizele de „structură socială" în sistemul antropologic integral dinamic românesc 97
V. SĂHLEANU şi I. OPRESCU, Antropologia cultural-lingvistică II. Proba de limbă. Aspecte de conţinut. Componente formale 105
V. SĂHLEANU şi LUCIA MĂRCUŞ, O problemă de metodologie privind statistica antroponimelor 113

Cronica 117

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CARACTERIZAREA ANTROPOLOGICĂ A UNOR SCHELETE APARȚINÎND CULTURII SÎNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV, DIN MOLDOVA

DE

D. BOTEZATU și C. FEDOROVICI

572.781

Cultura Sîntana de Mureș-Cerneahov este documentată astăzi în țara noastră prin numeroase așezări. Totuși numărul necropolelor este destul de redus, iar dintre acestea puține au fost studiate din punct de vedere antropologic.

În 1962, O. Necrasov și M. Cristescu publică o notă asupra unui schelet provenit din necropola de la Erbiceni aparținînd culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov.

Un studiu mai amănunțit este făcut apoi de M. Cristescu și colaboratori în 1969, asupra materialului osteologic provenit din necropola de la Independența, iar în 1971 D. Nicolaescu-Plopșor și W. Wolski publică cercetările făcute asupra mormintelor de incinerație de la Mogoșani.

În U.R.S.S. studiul populațiilor aparținînd culturii Cerneahov a fost de asemenea abordat de cîțiva autori. În 1958 P.S. Konductorova a publicat o lucrare asupra materialului antropologic din reg. Cherson, iar în 1961 M.S. Velicanova a publicat un studiu asupra unor serii de tip Cerneahov din R.S.S. Moldovenească (Budești și Mălăești).

Toate aceste lucrări au permis să se tragă concluzia că populația aparținînd culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov avea un vast areal de răspîndire, de la răsărit de Don și pînă la Munții Apuseni, de asemenea că informațiile antropologice asupra acestora sînt încă departe de a fi suficiente.

Iată de ce credem că studiul întreprins de noi asupra materialului osteologic din necropola de la Erbiceni și asupra celuia din necropola Pietriș-Bîrlad va aduce o mică contribuție la precizarea caracterelor antropologice și etnice ale populației, purtătoarea acestei culturi.

MATERIALUL DE STUDIU

Materialul avut la dispoziție pentru studiu provine din două necropole moldovene.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Prima, cea de la Pietriş-Bîrlad, jud. Vaslui, a fost descoperită în 1959 de către arheologii V. Palade şi N. Zaharia. Materialul osteologic se compune dintr-un număr de cinci schelete (patru adulţi şi un copil) datînd din sec. IV e.n.

A doua necropolă, de la Erbiceni, jud. Iaşi, a fost descoperită în 1956 de N. şi E. Zaharia, iar cu ocazia săpăturilor din 1957 şi 1958 s-au scos la iveală un număr total de 22 schelete, dintre care două (nr. 11 şi 20) erau incinerate, iar altele 3 şi 5 distruse complet de pămînt.

În cadrul ritului inhumaţie, s-au constatat mai multe variante:

— morminte cu schelete întinse; remarcăm că unele dintre acestea erau complete (1, 4, 7(?), 18), iar altele incomplete (8, 9,10, 12), dar arheologii care au condus săpăturile nu au putut preciza încă dacă acestea din urmă au devenit incomplete prin degradare sau reprezintă un obicei practicat de o anumită populaţie. Dintre scheletele întinse unele aveau braţul stîng îndoit şi sprijinit de bazin (nr. 7), iar altele, braţul stîng prins de umărul drept (nr. 1);

— morminte cu scheletul chircit (nr. 13);

— morminte ce cuprindeau cîteva oase grupate pe un spaţiu restrîns.

Întregul material osteologic de la Pietriş este foarte fragmentat. După o muncă atentă de restaurare s-au putut recupera doar patru calote craniene, dintre acestea una avînd şi masivul facial (scheletul nr. 4).

Din cele 18 schelete înhumate de la Erbiceni s-au putut restaura, în vederea unor studii matrice, şase schelete[1], restul cuprinzînd fie numai fragmente de oase lungi, fie fragmente de oase lungi şi cranii, dar care din cauza discontinuităţii lor nu au permis restaurarea. Într-un caz (scheletul nr. 2), craniul deşi prezent nu se pretează la un studiu din cauza puternicei deformaţii pe care a suferit-o post-mortem, datorită greutăţii pămîntului.

SEXUL ŞI VÎRSTA

Repartiţia celor 23 de schelete din necropolele Pietriş şi Erbiceni din punctul de vedere al sexului şi vîrstei este redată în tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1

Repartiţia scheletelor după vîrstă şi sex

Vîrsta	Pietriş				Erbiceni			
	total	♂	♀	indet.	total	♂	♀	indet.
Infans I (0—7 ani)	1	—	—	1	2	—	—	2
Infans II (7—14 ani)	—	—	—	—	1	—	—	1
Juvenis (14—18 ani)	—	—	—	—	—	—	—	—
Adultus (18—30 ani)	1	—	1	—	1	1	—	—
Maturus (30—60 ani)	3	1	2	—	14	9	5	—
Senilis (60 ani şi...)	—	—	—	—	—	—	—	—
Total	5	1	3	1	18	10	5	3

[1] Unul dintre acestea a fost deja studiat şi publicat de O. Necrasov şi M. Cristescu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Principalele caracteristici antropometrice și morfologice ale scheletelor de la Pietriș și Erbiceni

Nr. Martin	Caracterul	Pietriș				Erbiceni					
		M_1 adult ♀	M_4 matur ♂	M_6 matur ♀	M_7 matur ♀	M_1 matur ♂	M_2 matur ♀	M_4 matur ♀	M_{13} matur ♀	M_{17} matur ♂	M_{18} adult ♂
1	g — op.	166	179	170	172	171	185	169	182	182	187
8	eu — eu	137	142	145	143	138	132?	135	130	146	137
9	ft — ft.	94	98	—	—	92	—	91	—	98	92
10	co — co	123	124	—	—	—	—	114	—	124	117?
20	po — b	112	122	113	—	116	—	113	107	110	110
45	zy — zy	—	—	—	—	138 —	—	124	127	136	124
48	n — pr	—	65	—	—	75	78?	67	72	72	74
51	mf — ek	40	43	42	—	37	40	38	42	40	39
52	înălt. — orbit.	29	34	32	—	30	38	31	34	35	35
54	al — al	24	25	—	—	26	27	27	26	26	24
55	n — ns.	53	47	—	—	53	56	47	51	53	56
8 : 1	ind. cefalic	82,53	79,33	85,29	83,14	80,70	71,35	79,88	71,43	80,22	73,26
20 : 1	ind. porio-bregm. long.	64,47	68,16	66,47	—	67,84	—	66,47	58,79	60,44	58,72
20 : 8	ind. porio-bregm. transv.	88,19	85,92	77,93	—	84,06	—	83,70	82,31	75,34	80,29

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2 (continuare)

Nr. Martin	Caracterul	Pietriș				Erbiceni					
		M_1 adult ♀	M_4 matur ♂	M_6 matur ♀	M_7 matur ♀	M_1 matur ♂	M_2 matur ♀	M_4 matur ♀	M_{13} matur ♀	M_{17} matur ♂	M_{18} adult ♂
9: 8	ind.fronto-pariet.transv.	68,61	69,01	—	—	66,67	—	67,41	—	67,12	67,15
9 :10	ind.frontal.transversal	76,42	79,03	—	—	—	—	79,82	—	79,03	78,03
12 : 8	ind.parieto-occipital	80,29	79,58	—	—	—	—	76,30	83,08	80,14	78,10
48 :45	ind.facial	—	50,75	—	—	54,49	—	54,03	56,69	52,94	59,68
54 :55	ind.nazal	45,28	53,19	—	—	49,06	48,21	57,45	50,98	49,06	42,86
52 :51	ind.orbitar	72,50	79,07	76,19	—	75,50	95,00 ?	81,58	80,95	87,50	89,74
45 : 8	ind.zigo-parietal	—	—	—	—	—	—	91,85	97,69	93,15	90,51
Talia	după Manouvrier	—	—	—	—	163	—	155	150	164	174
	după Trotter-Gleser	—	—	—	—	166	—	158	154	168	179
	norma verticală	ovoid	ovoid	romboid	—	ovoid	ovoid	ovoid	ovoid	ovoid	ovoid
	norma occipitală	bombă	casă	bombă	—	bombă	casă	casă	bombă	casă	cort
	relief glabelar	I	I	I ?	—	II	II	II	II	II	III
	apertura piriformă	?	antrop.	—	—	antrop.	—	antrop.	antrop.	fosă prenas.	antrop.
	forma occipitalului	mijloc,	bomb.	mijloc.	—	mijloc.	bomb.	bomb.	f.bomb.	bomb.	f.bomb.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Datorită faptului că ambele cimitire nu au fost în întregime săpate, efectuîndu-se doar săpături de salvare, nu ne putem permite să facem aprecieri asupra longevității acestor populații sau asupra raportului mortalității dintre sexe. Din datele de care dispunem, putem remarca existența unui procent destul de scăzut de mortalitate înainte de vîrsta adultă (20,00% la Pietriș și 16,6% la Erbiceni).

CARACTERIZAREA ANTROPOLOGICĂ A SCHELETELOR DIN NECROPOLA PIETRIȘ-BÎRLAD

Scheletul nr. 1 a aparținut unei femei tinere (maximum 25 de ani). Oasele lungi ale membrelor sînt foarte gracile, dar talia nu a putut fi calculată, oasele lungi fiind fragmentate. Craniul său, ovoid în norma verticală și „bombă" în cea occipitală, este brahicran moderat (82,53), hipsicran (64,47) și acrocran (88,19). Fruntea este la limita superioară a categoriei metriometopă (68,61) și cu marginile divergente (76, 42), occipitalul este larg (80,29) și bombat. Dimensiunile feței, stabilite cu o oarecare aproximație, dau un indice facial superior mezen (54,84), un indice nazal leptorin (45,28), iar indicele orbital cameconc (72,50). Malarele sînt destul de frontalizate, iar fosa canină este foarte slab reprezentată. Mandibula este reprezentată prin două fragmente ce arată totuși un grad mare de gracilitate.

Din punct de vedere tipologic, acest craniu prezintă clare elemente esteuropoide, dar imposibilitatea unei bune restaurări nu permite detectarea și a altor elemente.

Scheletul nr. 4 a aparținut unui bărbat matur (40 ani). Talia sa, calculată după metoda Manouvrier, a fost de 1,70 m, ea integrîndu-se în categoria taliilor înalte.

Neurocraniul, ovoid în norma verticală și sub formă de „casă" în cea occipitală, este mezocran la limita cu brahicrania (79,33), hipsicran (68,16) și acrocran moderat (85,92). Fruntea este dreaptă cu margini divergente (79,03), eurimetopă (69,01). Relieful supraglabelar este slab dezvoltat. Occipitalul este larg (79,58). Fața este mezenă (50,75), nasul camerin (53,19) iar orbitele mezoconci (79,07). Fosa canină este extrem de adîncă, iar malarele sînt ușor frontalizate. Mandibula este destul de robustă, cu un menton bine pronunțat. Dentiția este puternic erodată atît pe maxilarul superior, cît și pe mandibulă.

Caracterizînd din punct de vedere tipologic acest schelet, putem conchide că prezintă un amestec de caractere nordice și est-europoide.

Scheletul nr. 6 aparține unei femei a cărei vîrstă este greu de precizat, deoarece dentiția este aproape complet căzută din alveole și în timpul vieții. De asemenea, în timp ce sutura sagitală și lambdoidă sînt larg deschise, structura coronară este aproape în întregime închisă. Acest proces s-ar putea datora și lipsei dentiției. Putem afirma totuși că vîrsta femeii trebuia să fi fost în orice caz cea matură. Neurocraniul său are o formă romboidă în norma verticală și de „bombă" în cea occipitală. Indicele cranian este brahicran (85,29), hipiscran (66,47) și tapeinocran(77,93). Fruntea este bombată cu margini divergente și cu un relief supraglabelar slab dezvoltat. Occipitalul este larg, cu o protuberanță de gradul I. Dimensiunile feței nu au putut fi stabilite, însă o atentă restaurare a permis

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

totuşi să recuperăm orbita stîngă, ce oferă un indice de tip cameconc (76,19). Talia nu a putut fi stabilită, dar din fragmentele de oase lungi prezente se poate deduce că această femeie a fost de talie joasă.

Din punct de vedere tipologic putem spune doar că acest schelet prezintă elemente alpine, diagnoza neputînd fi adîncită din cauza proastei stări de conservare a scheletului.

Scheletul nr. 7. Acest schelet aparţine cu foarte multă probabilitate unei femei mature.

Deşi regiunea glabelară este absentă, indicele cranian a putut fi calculat, aproximaţia fiind neglijabilă. Neurocraniul este hiperbrahicran (83,14), hipiscran şi tapeinocran. Fruntea este sferică şi eurimetopă. Occipitalul este mijlociu de larg. Din masivul facial nu posedăm decît 2/3 din mandibulă, ce prezintă un grad ridicat de gracilitate.

Diagnoza tipologică nu a putut fi stabilită, date fiind lipsa oaselor feţei cît şi forma anormală a regiunii frontale poate datorită unei deformaţii post-mortem.

Această mică serie de patru cranii este net europoidă, fără amestecuri mongoloide. Din punctul de vedere al tipurilor secundare, ea este o serie relativ neuniformă. Astfel, în timp ce scheletul nr. 1 prezintă elemente clare est-europide, fără a putea fi detectate şi alte elemente din cauza proastei conservări, scheletul nr. 4 cuprinde un amestec de caractere nordice şi est-europide, iar scheletul nr. 6 oferă indicii ale prezenţei elementului alpin.

CARACTERIZAREA ANTROPOLOGICĂ A SCHELETELOR DIN NECROPOLA DE LA ERBICENI

Scheletul nr. 1, de talie masculină submijlocie (163 cm), prezintă un craniu brahicran moderat (80,70), hipsicran (77,78) şi metriocran (96,38). Norma verticală e ovoid-scurtă, cea occipitală de „bombă". Faţa este mezenă (54,49), nasul mezorin (49,06), iar orbitele cameconci (75,50). Malarele sînt destul de pronunţate.

Din punct de vedere tipologic, scheletul nr. 1 oferă un amestec de caractere nordice cu alpine, la acestea adăugîndu-se şi slabe influenţe cromagnoide exprimate în special prin forma orbitelor.

Scheletul nr. 2 a aparţinut probabil unei femei mature. Craniul său este deformat post-mortem, ceea ce nu ne-a împiedicat să calculăm indicile cefalic ce se integrează în categoria dolicocrană (71, 35). Din masivul facial am putut lua în consideraţie doar indicele orbital ce este hipsiconc (95,0) şi indicele nazal ce se integrează în categoria mezorină (48,21). Dentiţia este destul de erodată.

Scheletul nr. 4 este de sex feminin, cu o talie mijlocie (155 cm). Craniul în norma verticală este ovoid-scurt, iar în norma occipitală de „casă". Calota este mezocrană (79,88), hipsicrană (66,47) şi metriocrană (83,70). Masivul facial este mezen (54,03), nasul camerin (57,45) şi pronunţat convex, iar orbitele mezoconci (81,58).

Toate aceste caractere ne permit să considerăm că sîntem în prezenţa unui tip mediteranoid cu un amestec de caractere cromagnoide.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Scheletul nr. 6 este reprezentat doar prin cîteva fragmente de oase lungi și vertebre. Am putut totuși aprecia că ele au aparținut unui bărbat matur.

Scheletul nr. 7 a aparținut unui bărbat matur cu o talie înaltă (174 cm după Manouvrier și 178 cm după Trotter-Gleser). Lipsa scheletului cefalic ne împiedică a face alte caracterizări.

Scheletul nr. 8 nu prezintă decît fragmente ale scheletului postcefalic. Probabil ele au aparținut unui bărbat matur.

Scheletul nr. 9 aparține unei femei mature. Vîrsta a fost apreciată după gradul de erodare al dinților și după obliterarea suturilor craniene de pe cîteva fragmente ale neurocraniului.

Scheletul nr. 10 foarte fragmentat este al unui copil de vîrstă infans II.

Scheletul nr. 12 este reprezentat doar printr-o calotă craniană. Faptul că sutura sagitală este obliterată, iar relieful glabelar bine dezvoltat ne face să afirmăm că scheletul a aparținut unui bărbat matur.

Scheletul nr. 13 aparține unei femei mature de talie submijlocie (150 cm), craniul este dolicocran (71,43), ortocran (58,79) și metriocran (82,31). Norma sa verticală este ovoidă, iar cea occipitală cu aspect de „casă" rotunjită. Fața este leptenă (56,69), nasul mezorin (50,98),orbitele mezoconci (80,95). Malarele sînt pronunțat frontalizate.

Din punct de vedere tipologic se poate spune că acest schelet oferă un fond est-europid peste care se suprapun unele elemente mongoloide exprimate foarte slab.

Scheletul nr. 14 este al unui bărbat matur. Determinarea a fost făcută numai după oasele lungi ale scheletului, craniul lipsind. Talia sa, calculată după un femur, este de 170 cm (după Manouvrier) și 173 cm (după Trotter-Gleser) și aparține categoriei înalte.

Scheletele nr. 15 și 16 sînt de copii mici (infans I).

Scheletul nr. 17 aparține unui bărbat matur de talie submijlocie (164 cm). Craniul neural este ușor brahicran (80,22), ortocran (60, 44) și tapeinocran (75,34). Norma verticală este ovoid-scurtă, iar cea occipitală „casă-bombă". Masivul facial este mezen (52,94), nasul mezorin (49,06), iar orbitele hipsiconci (87,50).

Ca și în cazul scheletului nr. 1, sîntem din punct de vedere tipologic în prezența unui amestec de caractere nordico-alpine.

Scheletul nr. 18 aparține iarăși unui bărbat de talie înaltă (174 cm). Craniul este dolicocran (73,26), ortocran (58,72) și metriocran (80,29). Norma verticală este ovoidă, ușor pentagonoidă, iar cea occipitală în formă de „casă". Fața este leptenă (55,68), nasul leptorin (42,86), iar orbitele hipsiconci (89,74).

Acest schelet predominant nordic prezintă și unele caractere alpine.

Scheletul nr. 19 este foarte fragmentat. A aparținut unui bărbat matur.

Scheletul nr. 21 a aparținut unui bărbat matur. Fragmentarea craniului este extremă și ne împiedică a face alte aprecieri metrice.

Scheletul nr. 22 are craniul lipsă. A fost al unui bărbat matur.

Așa cum rezultă din scurta caracterizare individuală a scheletelor, seria de la Erbiceni este predominant europoidă cu unele influențe mongoloide (scheletul nr. 13).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Din punctul de vedere al raselor secundare precizarea diagnozelor este mult îngreuiată din cauza lipsei oaselor nazale la patru cranii din cele cinci examinate aici, la fel şi din cauza lipsei altor oase din masivul facial. Trebuie totuşi subliniat că în această mică serie scheletele masculine prezintă o oarecare unitate exprimată prin prezenţa unor caractere morfologice asemănătoare, legate desigur de fondul lor nordic. La două dintre ele, aceste caractere se îmbină cu trăsături alpine (nr. 17 şi nr. 18), iar la al treilea pe lîngă fondul nordico-alpin se mai ratăşează şi trăsături cromagnoide.

În schimb, cele două schelete feminine sînt destul de diferite. Astfel, unul este tipic europoid (nr. 4), pe cînd altul (nr. 13) prezintă o suprapunere de slabe influenţe mongoloide peste un fond est-europid.

DATE COMPARATIVE ŞI CONCLUZII

Problema centrală şi cea mai discutată în legătură cu geneza culturii Sîntana-Cerneahov şi asupra căreia nu s-a ajuns încă la o unitate de vederi este aceea a caracterului său etnic.

După lungi controverse, se pare că în ultimul timp, tot mai mulţi dintre arheologi se situează pe poziţia potrivit căreia cultura Sîntana-Cerneahov ar reprezenta o sinteză la care a contribuit numeroasele populaţii care au trăit pe vastul spaţiu de răspîndire a acesteia.

Pentru a caracteriza mai bine micile noastre serii de la Petriş şi Erbiceni, le-am comparat în tabelele nr. 3 şi 4 (reunite într-o serie sintetică) cu materialul antropologic similar din ţara noastră şi din cele mai apropiate regiuni din punct de vedere geografic.

Astfel, aşa cum rezultă din tabelul nr. 3, seria masculină sintetică se depărtează foarte mult de celelalte serii (din ţara noastră şi U.R.S.S.) în primul rînd prin diametrul antero-posterior (ce are valorile cele mai scă-

Tabelul nr. 3

Mediile principalelor caractere antropometrice ale seriilor de bărbaţi din cultura Sintana — Cerneahov

Nr. Martin şi dimensiunea sau indicele		Pietriş şi Erbiceni	Independenţa	Budeşti (Veliconova)	Mălăeşti (Veliconova)	Cherson (Konductonova	Nisipul mijlociu (Debeţ)
1	g — op.	179	193	183	184	189	186
8	eu — eu	140	140	136	137	139	133
9	ft — ft	95	96	95	94	95	93
45	zy — zy	132	133	130	127	131	131
48	n — pr	71	72	69	68	70	72
51	mf — ek	39	42	41	41	41	—
52	înalt.orbit.	33	33	32	33	32	32
54	al — al	25	26	25	24	24	25
55	n — ns	52	54	50	51	51	52
8 : 1	ind.cefalic	78,37	71,23	74,3	74,8	73,8	71,3
48 :45	ind.facial scop.	55,70	54, 1	52,8	53,9	53,5	54,9
52 :51	ind.orbitar	82,95	80, 1	78,9	79,9	78,9	—
54 :55	ind.nazal	48,54	47, 1	49,2	47,2	47,4	49,0
Talia:	Manouvrier	169	170	165	162	165	170
	Trotter-Gleser	172	174	169	165	169	—

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 4

Repartiția procentuală pe categorii a indicilor craniani și a taliei din cultura Sintana-Cernoahov din România

Indicele și talia	Categorii	Bărbați				Femei				Seria întreagă			
		Independența		Pietriș + Erbiceni		Independența		Pietriș + Erbiceni		Independența		Pietriș + Bîrlad	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Cefalic	ultradolicocran	1	12,50	—	—	—	—	—	—	1	6,25	—	—
	hiperdolicocran	2	25,00	—	—	1	20,00	—	—	5	31,25	—	—
	dolicocran	3	37,50	1	25,00	1	20,00	2	40,00	5	31,25	3	33,33
	mezocran	2	25,00	1	25,00	2	10,00	1	20,00	4	25,00	2	22,22
	brahicran	—	—	2	50,00	1	20,00	2	40,00	1	6,25	4	44,44
Facial	eurien	—	—	—	—	1	25,00	—	—	1	8,33	—	—
	mezen	4	57,14	2	66,66	—	—	1	50,00	4	33,33	3	60,00
	lepten	3	42,86	1	33,33	3	75,00	1	50,00	7	58,33	2	40,00
Orbitar	cameconc	2	28,57	1	25,00	1	20,00	2	40,00	3	23,08	3	33,33
	mezoconc	3	42,86	1	25,00	2	40,00	2	40,00	6	46,15	3	33,33
	hipsiconc	2	28,57	2	50,00	2	40,00	1	30,77	4	30,77	3	33,33
Nazal	leptorin	2	33,33	1	25,00	1	26,00	1	25,00	4	36,36	2	25,00
	mezorin	4	66,66	2	50,00	1	26,00	2	50,00	5	45,45	4	50,00
	camerin	—	—	1	25,00	2	25,00	1	25,00	2	18,18	2	25,00
Talia	mică	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	submijlocie	—	—	1	16,67	2	33,33	1	50,00	2	15,38	2	25,00
	mijlocie	1	14,29	1	16,67	1	16,67	1	50,00	2	15,38	2	25,00
	supramijlocie	3	42,86	—	—	1	16,67	—	—	4	30,77	—	—
	mare	2	28,57	4	66,67	2	33,33	—	—	4	30,77	4	50,00
	foarte mare	1	14,29	—	—	—	—	—	—	1	7,69	—	—

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

zute din toate seriile), apoi prin indicele cefalic care are media cea mai mare — în categoria mezocrană. După cum se observă, brahicefalizarea s-a produs în special prin scăderea diametrului longitudinal al neurocraniului, deoarece diametrul transversal are valori egale cu seria de la Independenţa şi puţin mai mari faţă de cele din R.S.S. Moldovenească.

O altă diferenţiere faţă de celelalte serii o oferă indicele facial cu media de tip lepten şi indicele orbitar cu media sa cea mai ridicată, medie ce se realizează în special prin micşorarea lărgimii orbitei.

Talia se aseamănă la seria masculină cu cea de la Independenţa, dar diferă totuşi de celelalte serii străine, fiind mai înaltă.

Dacă comparăm repartiţia procentuală pe categorii a indicilor cranieni din seria noastră sintetică cu cea a seriei de la Independenţa (tabelul nr. 4), observăm că atît bărbaţii cît şi femeile întrunesc procentaje numai în categoriile dolicocrane (25% la ♂ şi 40% la ♀), mezocrane (25% la ♂ şi 20% la ♀) şi brahicrane (50% la ♂ şi 20% la ♀), pe cînd cele de la Independenţa ofereau procente apreciabile şi în categoriile ultradolicocrane şi hiperdolicocrane.

Diferenţe destul de semnificative faţă de seria de la Independenţa se mai pot observa şi în repartiţia indicilor nazal (unde seria noastră de studiu este mai mezorină), facial (unde procentul nasurilor mezorine depăşeşte pe cel al seriei de comparat) şi al taliei (unde procentul taliilor mari la bărbaţi este cel mai ridicat).

Din succinta analiză a acestor tabele rezultă că populaţia purtătoare a culturii Sîntana-Cerneahov din Moldova se deosebeşte atît de populaţia aceleiaşi culturi din Muntenia cît şi de populaţia din regiuni învecinate. Ea se prezintă din punct de vedere tipologic cu un caracter destul de eterogen (în special la femei). Bărbaţii prezintă caractere nordice combinate în majoritate cu cele alpine şi est-europide, iar faptul că ei se deosebesc mult de cei de la Independenţa (aşa după cum am văzut) ne face să credem că elementul autohton — mai brahicefalizat — a jucat un rol mai important aici decît în seria munteană.

Pentru femei lucrurile sînt mai complicate deoarece eterogenitatea caracterelor tipologice este mai ridicată şi numărul de schelete mai mic. Şi aici se observă reducerea caracterelor mediteranoide faţă de Independenţa şi creşterea elementului est-europid ce dă nota dominantă a diagnozei.

Credem că studierea altor serii mult mai mari aparţinînd culturii Sîntana de Mureş-Cerneahov din Moldova (Miorcani, Hăneşti, Bogdăneşti, Nichiteni) va elucida mai bine structura antropologică a acestei populaţii.

CARACTÉRISTIQUES ANTHROPOLOGIQUES DE QUELQUES SQUELETTES APPARTENANT À LA CULTURE SÎNTANA DE MUREŞ-CERNEAHOV, DE MOLDAVIE

RÉSUMÉ

Les auteurs étudient les restes osseux provenant de deux localités de Moldavie (Pietriş — près de Bârlad, dép. de Vaslui et Erbiceni, dép. de Iaşi), appartenant à la population de la culture Sîntana de Mureş-Cerneahov et datant du IV-ème siècle n.è. La première localité a livré 5 squellet-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

PLANȘA I. — Craniul nr. 1 Pietriș (jud. Vaslui) în cele patru norme.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

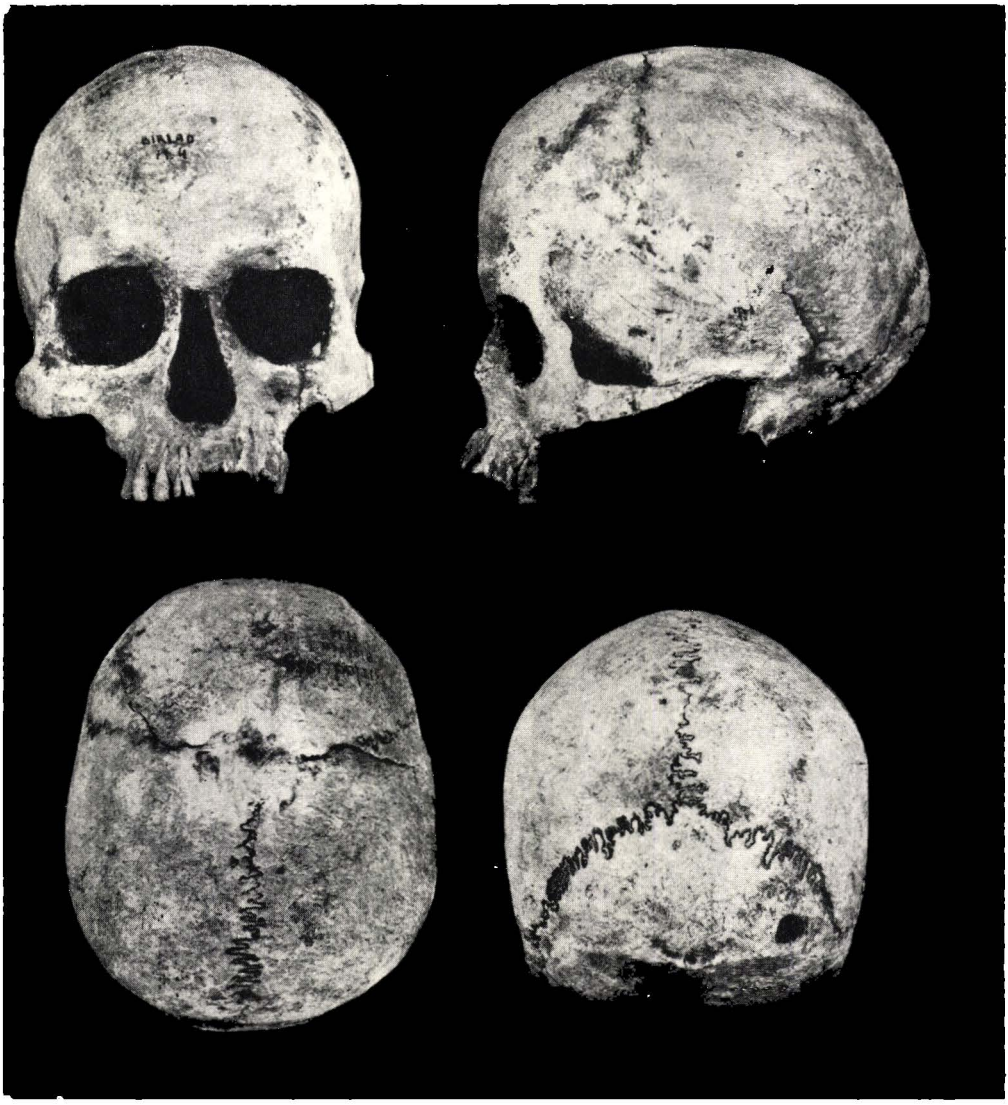

PLANȘA II. — Craniul nr. 4 Pietriș (jud. Vaslui) în cele patru norme.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

PLANȘA III – Craniul nr. 6 Pietris (jud. Vaslui) în [illegible]

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

PLANȘA IV. — Craniul nr. 1 Erbiceni (jud. Iași) în cele patru norme.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

PLANȘA V. — Craniul nr. 4 Erbiceni (jud. Iași) în cele patru norme.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

PLANȘA VI. — Craniul nr. 17 Erbiceni (jud. Iași) în cele patru norme.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

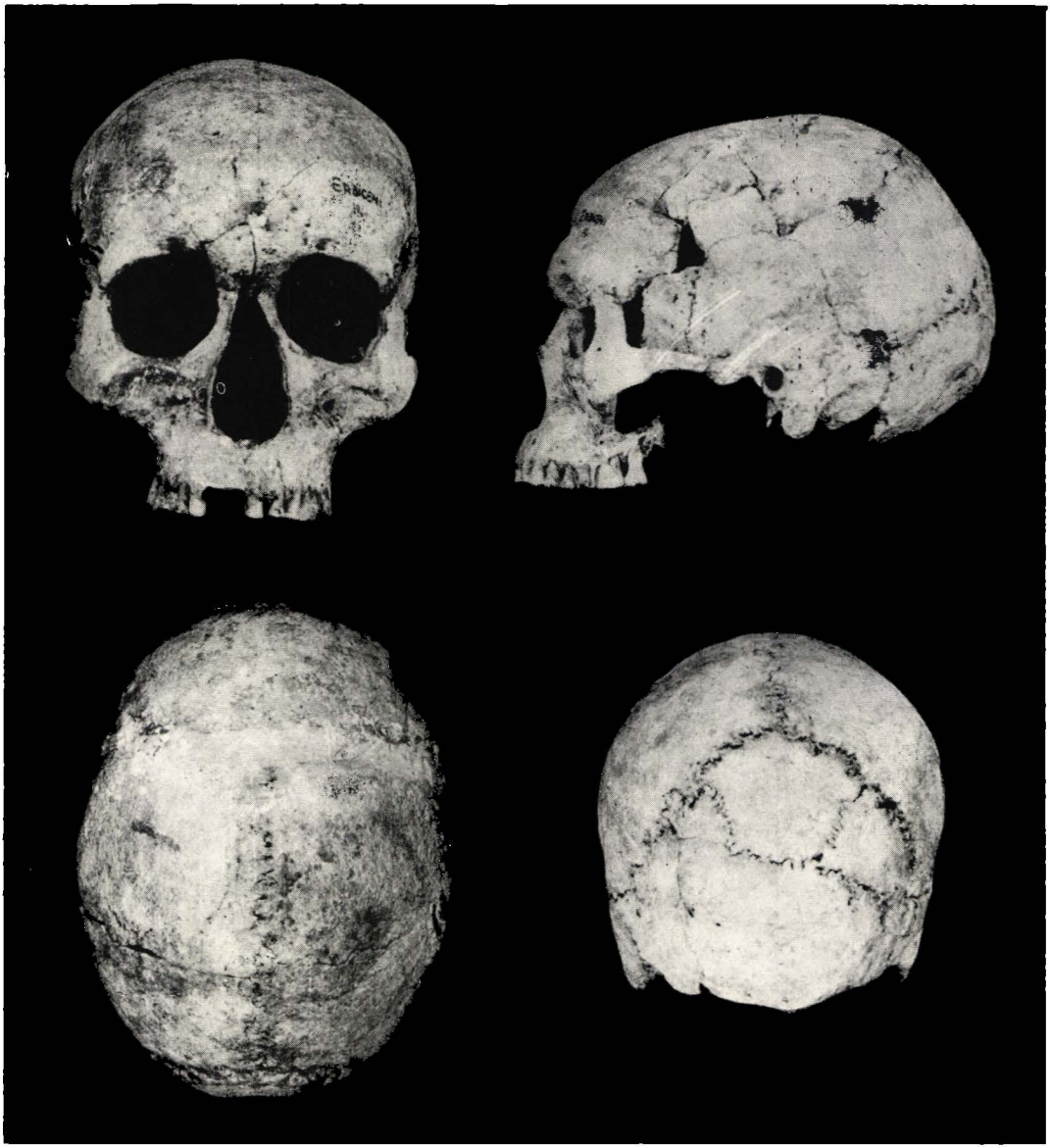

PLANSA VII. Craniul nr. 18 Erbiceni (jud. Iași) în cele patru norme.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

tes (2 masculins, 2 féminins et un squelette d'enfant). De la seconde proviennent 18 squelettes, dont seulement 6 peuvent être étudiés (3 masculins et 3 féminins).

L'analyse des données anthropométriques, somatoscopiques et typologiques met en relief le fonds europoïde de cette population, l'influence mongoloïde y étant très faible (exprimée seulement sur un squelette).

Pour ce qui est des types secondaires, il faut souligner que les squelettes masculins offrent presque tous un mélange de caractères alpino-nordiques. Les squelettes féminins sont plus hétérogènes, présentant un mélange d'éléments esteuropoïdes, alpins, méditerranoïdes, protoeuropoïdes et mongoloïdes.

Il semble que la population de la culture Sîntana de Mureș-Cerneahov de Moldavie, telle que nous la connaissons d'après les squelettes étudiés ici, offre plus d'élèments brachycrânes que les populations appartenant à la même culture de Valachie et de la partie méridionale de l'Union Soviétique.

BIBLIOGRAFIE

1. Cristescu M., *Contribuții la cunoașterea structurii antropologice a populației din cultura Sîntana de Mureș-Cerneahov.* Arheolog. Moldovei, 1969, **VI**, 149—166.
2. Konductorova T.S., *Paleoantropologischii material iz moghilnica polei progrebalnih unr Hersonscoi obrasli,* Sovetscaia Antrop. 1958, *2*, 69—79.
3. Necrasov O. și Cristescu M., *Caracterizarea antropologică a unui schelet de la Erbiceni de la sfîrșitul sec. IV e.n.*, Arheolog. Moldovei, 1962, **I**, p. 219—223.
4. Nicolaescu-Plopșor D., *Contribuții paleoantropologice la rezolvarea unor probleme istorice privind perioada migrației popoarelor în spațiul carpato-dunărean,* Rev. muzeelor, **IV**, *2*, 101—110.
5. Nicolaescu-Plopșor D. și Wolski W., *Mormintele de incinerație din necropola de secol IV de la Mogoșani,* St. cerc. antropol., 1971, **2**, *2*, 157—164.
6. Velicanova M.S., *Paleoantropologiceschii material iz moghilnicov cerneahovscoi culturi Moldovii,* Antrop. Cbornic., 1961, **III**, 26—52.

Centrul de cercetări biologice Iași
Sectorul antropologic

Primit în redacție la 1 februarie 1973

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CIMITIRELE DE LA STRĂULEŞTI SEC. XIV—XVI

ANALIZĂ DEMOGRAFICĂ

DE

IOANA POPOVICI

569.9 : 312

Folosirea scheletelor dintr-un cimitir vechi în reconstituirea structurii demografice a unei comunităţi dispărute presupune o strînsă colaborare mai ales între arheolog şi antropolog[1]. Deşi resturile osoase ale unei populaţii reprezintă „probe sigure" (fără egal), utilizarea lor în paleodemografie a fost adeseori criticată pentrucă presupune o serie de condiţii greu de îndeplinit practic, condiţii legate de însăşi metodele de cercetare antropologică şi arheologică, pe de o parte, şi de cele demografice, pe de altă parte (1), (2).

În ciuda acestor numeroase dificultăţi, antropologii au reuşit să semnaleze unele aspecte demografice, care, fără a avea pretenţia exactităţii, pot fi considerate ca buni indicatori mai ales pentru perioada în care izvoarele scrise lipsesc sau sînt insuficiente şi nesigure, aşa cum e cazul şi în demografia medievală, foarte puţin cunoscută şi în Europa occidentală pînă în sec. XVI—XVII.

În Ţările Româneşti, informaţiile demografice sînt cu totul sporadice şi îndoielnice, mai ales la est şi sud de Carpaţi. Condiţii social-politice deosebite fac ca zona de şes să fie mai slab populată pînă în sec. XIV, cînd se constată arheologic o înmulţire a satelor şi în cîmpia munteană (3), (4), (5).

Mica aşezare de la Străuleşti-Măicăneşti este unul din numeroasele sate care iau fiinţă în bazinul Argeşului la acea vreme (7). Această îndesire de aşezări a fost posibilă atît prin spor natural, cît şi printr-un aport de imigranţi de dincolo de munţi sau din sudul Dunării (4), (5), (6), (7).

În aşezarea de la Străuleşti au fost descoperite două necropole, notate cimitirul I şi II, în care a fost înhumată populaţia satului de la întemeiere — sfîrşitul sec. XIV, pînă către mijlocul sec. XVI. Cele două

[1] Aduc şi pe această cale mulţumiri arheologului P.I. Panait pentru preţiosul ajutor pe care mi l-a dat.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

cimitire îndeplinesc pentru o analiză demografică unele condiţii greu de întîlnit practic, şi anume :

a) Se cunosc cu aproximaţie de decenii limitele de folosire în timp şi aproape cu exactitate suprafeţele cimitirelor.

b) Scheletele au fost studiate aproape integral în prima serie, 97,3%, şi în majoritate în cea de a doua, aproximativ 64%.

Seria din cimitirul I este formată din 74 de subiecţi, reprezentanţi ai primilor locuitori ai satului. Aspectele demografice ale acestei comunităţi au făcut obiectul unui studiu anterior (8). După aproximativ 40—50 de ani de folosire (1380—1420/1430) cimitirul a fost părăsit, populaţia alegînd alt loc pentru înhumare. Din cea de-a doua necropolă, care durează pînă către a doua jumătate a sec. XVI, s-au descoperit 280 de morminte, şi aproximativ 289 de schelete (cu reînhumări) dintr-un total estimat la 400 (informaţia P.I. Panait).

Sexul şi vîrsta probabilă au fost determinate la 256 de subiecţi. Un număr de 33 indivizi, 11 copii şi 22 adulţi, din cauza proastei conservări, nu au putut fi studiaţi. Dimorfismul sexual în cele două serii fiind destul de accentuat, identificarea adulţilor a fost posibilă cu un coeficient relativ mare de exactitate.

Frecvenţa distribuirii bărbaţilor şi femeilor arată un surplus masculin în ambele cimitire, 21/19 în prima serie şi 87/80 în a doua, excedent care apare în jurul vîrstei de 30, respectiv 35 de ani şi care se menţine pînă la sfîrşit.

Folosind tabelele de mortalitate, prezentăm distribuirea procentuală pe sexe şi grupe de vîrstă probabilă, cu speranţe de viaţă a populaţiei ce a folosit cimitirul II (analiza s-a efectuat pe baza celor 256 schelete identificate) (tabelul nr. 1).

Profilul comparat al mortalităţii (dx.), ordinea de supravieţuire (lx.) şi speranţa medie de viaţă din cele două etape de locuire de la Străuleşti (cimitir I şi II) sînt ilustrate în figurile 3, 4 şi 5.

Urmărind evoluţia demografică a unei comunităţi la interval de aproximativ două generaţii, observăm : cu mici excepţii, curbele de mortalitate prezintă fluctuaţii similare în cele două serii ; sînt aceleaşi grupe de vîrstă în care „moartea e mai posibilă să apară" : copilăria, deceniile 3—5 la femei şi 5—6 la bărbaţi (fig. 1, 2 şi 3).

Deşi numărul copiilor pînă la 1 an este sub cel aşteptat — fapt obişnuit în seriile vechi — , în cele două necropole se constată o proporţie mare de subadulţi în raport cu adulţii (15 — x ani); 45% din morţii primei etape şi 34,65% din cei ai etapei următoare au sub 15 ani (proporţia rămîne aproape neschimbată dacă se ia în consideraţie întreaga serie deshumată : 34,25% din decedaţi sînt copii (100/289)). Mortalitatea copiilor raportată la adulţi, apreciată ca un indice util în comparaţii, mai ales în cazul „subestimării mortalităţii infantile" (1) redă clar diferenţele între cele două cimitire : 8,5 copii/10 adulţi cimitir I şi 5,6 copii/10 adulţi cimitir II.

Faptul că majoritatea copiilor descoperiţi în cele două necropole depăşeşte în vîrstă primul an de viaţă poate fi interpretat atît ca o consecinţă a practicilor de cult-înmormîntarea copiilor nebotezaţi în afara sau într-o margine a cimitirului (eventual nesurprinsă în săpătură), cît şi rezistenţei fizice mai mari a sugarilor în timpul alăptării, perioadă mai îndelungată la vremea aceea (2). Frecvenţa crescută a deceselor după

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Cimitir II

Tabel de mortalitate – prescurtat

Grupe de vîrstă (x)	Morți		Număr de supraviețuitori (1 x)	Probabilitate de deces (q x)	Speranțe de viață e_x^0
	număr (Dx)	procente (dx)			
1	2	3	4	5	6
seria întreagă					
0— 4	52	20,30	10.000	203,0	29,0
5— 9	26	10,15	7.970	127,5	30,8
10—14	11	4,20	6.955	60,2	29,8
15—19	11	4,20	6.535	64,3	26,7
20—24	16	6,15	6,115	100,9	23,3
25—29	15	5,76	5.500	104,9	20,7
30—34	14	5,48	4.923	115,5	17,8
35—39	19	7,33	4.375	167,8	14,7
40—44	20	7,80	3.642	214,0	12,2
45—49	22	8,60	2.862	301,0	9,8
50—54	19	7,33	2.002	366,0	7,9
55—59	16	6,15	1.269	484,0	6,0
60—64	11	4,20	654	643,0	4,3
65—x	6	2,34	234	1 000,0	2,5
bărbați					
15—19	3	3,44	10.000	34,4	29,4
20—24	5	5,74	9.656	59,5	25,3
25—29	6	6,89	9.082	76,0	21,8
30—34	7	8,05	8.393	95,8	18,4
35—39	10	11,48	7.588	150,8	15,08
40—44	11	12,67	6.440	196,5	12,35
45—49	13	14,96	5.173	289,6	9,8
50—54	12	13,80	3.677	370,0	7,9
55—59	10	11,48	2.297	502,0	6,0
60—64	7	8,05	1.149	700,0	4,30
65—x	3	3,44	344	1 000,0	2,5
femei					
15—19	8	10,0	10.000	100,0	23,5
20—24	11	13,75	9.000	152,8	20,8
25—29	9	11,25	7,625	147,5	19,1
30—34	7	8,75	6.500	134,8	17,0
35—39	9	11,25	5.625	200,0	14,0
40—44	9	11,25	4,500	250,0	14,3
45—49	7	8,75	3.375	260,0	12,0
50—54	7	8,75	2.500	350,0	10,5
55—59	6	7,50	1.625	462,0	8,24
60—64	4	5,0	875	572,0	6,3
65—x	3	3,75	375	1 000,0	4,7

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

primul sau al doilea an de viaţă ar reflecta „insuccesul înţărcării" cu bolile consecutive trecerii de la regim lactat la hrana obişnuită.

În prima fază de locuire, mortalitatea mare în grupele de copii şi adulţi tineri scade speranţa de viaţă la naştere la 23,9 ani, vîrstă depăşită

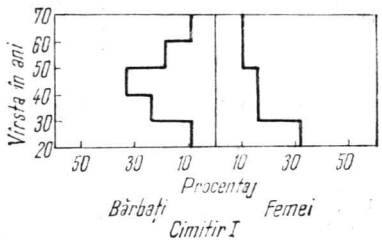

Fig. 1. — Cimitir I.

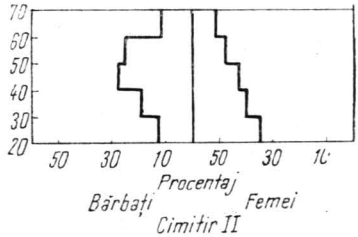

Fig. 2. — Cimitir II.

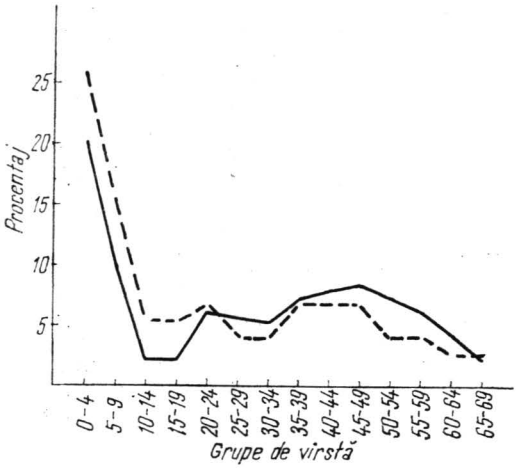

Fig. 3. — Profilul mortalităţii (d_x).
– – – – Cimitir I ; — Cimitir II.

de numai 40,5% din subiecţii cercetaţi, majoritatea lor murind înainte de a o atinge.

În a doua etapă procentul mai mic de subadulţi, asociat cu o frecvenţă relativ crescută a subiecţilor maturi, face ca speranţa de viaţă la naştere să fie ceva mai mare : 29 de ani, vîrstă pe care o depăşeşte de astădată aproximativ 50% din populaţie (fig. 5).

Valorile medii ale speranţei de viaţă se încadrează în limitele întîlnite frecvent pînă tîrziu în evul mediu în Europa (2). Ele se plasează adeseori sub cele stabilite prin tabelele UNESCO la o mortalitate infantilă de 40%. Dar lumea medievală era cu totul diferită de cea a sec. XX cu privire la distribuirea pe grupe de vîrstă : la începutul sec. XV „bătrîneţea vine repede, femeile sînt bătrîne încă de la 30 de ani, bărbaţii la 50, iar viaţa sfîrşeşte deobicei la 60 de ani" (Eustache Deschamps) [2].

[2] Citat după Acsady şi Nemeskeri, *History of Human Life Span and Mortality*, p. 103.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

De asemenea, diferenţele între populaţii şi clase sociale, chiar dominante, erau din punctul de vedere al sănătăţii mai mici decît azi. Dintr-un studiu recent asupra mortalităţii masculine în familiile domnitoare ale Europei occidentale în evul mediu, rezultă că speranţa de viaţă la naştere a acestor privilegiaţi social era de aproximativ 25 de ani (9).

Longevitatea adulţilor este considerată ca un bun indicator al stării de sănătate a unei populaţii (1). În cadrul necropolelor de la Străulești se constată o mare frecvenţă de morţi în grupele tinere, mai ales femei. Totuşi, în timp ce în seria din sec. XIV—XVI femeile de 20—24 ani mai puteau spera să trăiască în medie încă aproximativ 10 ani, un secol mai tîrziu speranţa de viaţă la aceeaşi grupă de vîrstă se măreşte cu un deceniu (în cimitirul I procentul crescut al femeilor decedate între 15—25 ani se corelează cu frecvenţa mare a mortalităţii din grupa copiilor de 0 — 4 ani). Odată depăşită această vîrstă, profilul mortalităţii la cele două eşantioane feminine este aproape uniform.

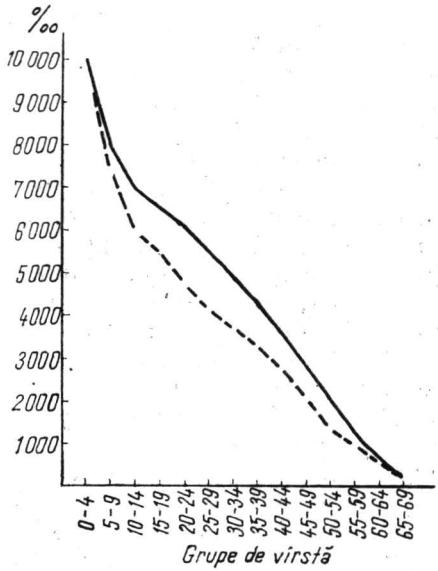

Fig. 4. — Ordine de supravieţuire (l_x).
– – – – Cimitir I; — Cimitir II.

În eşantioanele masculine speranţa de viaţă la 20 — 24 de ani diferă puţin între cele două serii: 24,5, respectiv 25,3 ani. Se observă totuşi un uşor avantaj în intervalul 30—49 ani la bărbaţii din al doilea cimitir.

Ordinea supravieţuirii la cele două sexe arată că începînd cu vîrsta de 20 de ani procentul supravieţuitorilor masculini depăşeşte pe cel feminin, pînă la bătrîneţe.

Frecvenţa mai mare de morţi printre tineri în cimitirul I — explicabilă într-o măsură şi prin faptul că în satul recent înfiinţat trebuie să fi predominat tinerii — , lipsa unor anomalii osoase observabile macroscopic sugerează că mortalitatea s-ar fi datorat în această fază de locuire mai curînd unor boli infecto-contagioase agravate de ignoranţă şi lipsă de higienă,

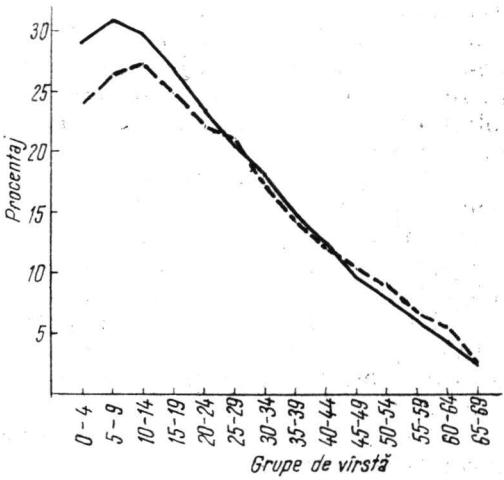

Fig. 5. — Speranţa de viaţă (e_x^0).
– – – – Cimitir I; — Cimitir II.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

pentru că în aşezarea de sec. XIV—XV la Străuleşti, sătenii trăiau în semibordeie cu o singură încăpere de suprafaţă redusă (5), (6), (7). În astfel de condiţii de locuire şi la vremea aceea (chiar dacă aşezarea se afla într-o regiune fertilă şi deci alimentarea nu reprezenta probabil o problemă) locuitorii erau expuşi fără apărare diverselor epidemii, deoarece satul intrase deja în „circuitul comercial", fiind în apropierea drumului care lega Transilvania şi muntele cu Dunărea şi sudul ei (6).

În aşezarea de sec. XV—XVI se observă o evidentă îmbunătăţire a condiţiilor materiale, deşi în perioada respectivă viaţa se înrăutăţise în general în Ţările Româneşti (lupte pentru domnie, jafurile turcilor, foamete, epidemii urmate şi de o „depresiune demografică de proporţii nemaiîntîlnite")[3]. La Străuleşti creşte numărul şi suprafaţa locuinţelor, construcţiile şi amenajările interioare sînt mai variate, gropile de provizii îşi măresc capacitatea. În cimitir de asemenea inventarul este mai bogat (7).

Această evidentă îmbunătăţire a condiţiilor materiale se reflectă într-o oarecare măsură şi în seria antropologică din cimitirul II. Cu cît un cimitir este mai bogat, se spune, cu atît are mai puţini copii (2). Frecvenţa mortalităţii în grupa copiilor pînă la 10 ani scade simţitor în a doua perioadă, de asemenea procentul femeilor foarte tinere (15—25 ani). Creşte media de viaţă şi se observă în general o uşoară „îmbătrînire" a populaţiei, deşi numărul adevăraţilor „bătrîni" rămîne la fel de redus. În această a doua fază de locuire apar şi relativ numeroase cazuri de osteopatii (21,7%). Maladiile osoase pot fi legate atît de vîrste mai înaintate la care ajung unii dintre subiecţi (frecvenţa şi gradul osteopatiilor sînt folosite în paleoantropologie ca „marqueri largi" pentru vîrsta matură şi senilă), dar şi de infecţii, condiţii grele de muncă, poveri, frig, poate şi locuirea mai îndelungată într-o regiune de bălţi.

De asemenea, creşte efectivul populaţiei. Calculat după formula $P = k + \frac{D \cdot e_x^0}{t}$ volumul mediu al populaţiei Străuleştilor în prima etapă de locuire ar fi fost între 40—50 locuitori; raportat la cele 10—12 locuinţe descoperite reveneau la un număr mediu între 3,3—4,2 membri per familie. În a doua fază, estimînd numărul decedaţilor la 400, efectivul populaţiei s-ar fi dublat ajungînd în medie la o cifră între 92 şi 97 locuitori (în funcţie de perioada de folosire a cimitirului, respectiv 140—150 ani), volum care depăşeşte cu puţin pe cel estimat în evul mediu pentru parametrii asemănători[4].

Este posibil dată fiind marea mortalitate în grupele tinere, mai ales femei în perioada de fertilitate, ca o parte din efectivul populaţiei satului în această a doua fază a existenţei sale să fie datorat unui aport de nouveniţi, „atraşi de firească dezvoltare a vieţii economice impusă de piaţa orăşenească învecinată" (7).

Dacă estimăm volumul populaţiei din această etapă la 92—97 indivizi şi apreciem că la vremea respectivă o familie se compunea din 4—5 membri (3, 4, 7), putem admite că satul avea aproximativ 18—24 familii (valori medii).

Analiza structurii biologico-socială (distribuţii pe sex şi vîrstă, volum demografic, familii) a populaţiei de la Străuleşti s-a făcut — în mod limi-

[3] Citat din Şt. Ştefănescu în „Populaţie şi societate", 1970, p. 86.
[4] Acsady şi Nemeşkeri, *op. cit.*, p. 67

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

tat — pe baza scheletelor din cele două cimitire. Nu știm în ce măsură concluziile arheologice asupra structurii așezării (număr de locuințe și structura familiei) se vor corela sau nu cu cele antropologice deoarece studiul integral al așezării nu a fost încă publicat.

LES CIMETIÈRES DE STRĂULEȘTI (XIVème—XVIème SIÈCLES)

ANALYSE DÉMOGRAPHIQUE

RÉSUMÉ

L'auteur présente une analyse démographique comparative des deux nécropoles que la population d'un habitat rural médiéval a utilisées (fin du XIVème siècle et la seconde moitié du XVIème siècle).

On a étudié 97/3% squelettes du premier cimetière et approximativement 64% du total estimé dans le second.

A quelques exceptions près, les courbes de mortalité présentent des fluctuations similaires chez les deux séries : une grande fréquence de mortalité parmi les enfants (45,9% et respectivement 34,6%), ainsi que chez les femmes entre les 3ème — 5ème décennies et les hommes entre les 5ème — 6ème décennies.

On constate toutefois au cours des XVème—XVIème siècles une augmentation de la moyenne de vie due tant au pourcentage diminué des décédés parmi les sous-adultes qu'à une fréquence faiblement augmentée dans les groupes d'âge mûr.

BIBLIOGRAFIE

1. ANGEL L., *The bases of Paleodemography*, Americ. J. Phys. Anthrop., 1969, **3**, 427.
2. ACSADY G. , NEMESKERI J., *History of Human Life Span and Mortality*, Budapesta 1970.
3. ȘTEFAN PASCU, *Demografie istorică*, Populație și societate, Cluj, 1970, p. 11.
4. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU, *Situația demografică în Țara Românească în sec. XIV—XVI*, Populație și societate, 75.
5. PANAIT I. PANAIT, *Așezarea feudală Străulești*, Cerc. arh., București, 1965, **II**, 190.
6. PANAIT I. PANAIT, *Începuturile orașului București în lumina cercetărilor arheologice*, București, **V**, 7.
7. PANAIT I. PANAIT, *Tipuri de locuință în așezările sălești din zona Bucureștilor în sec. XIV—XVI*, Comunicare prezentată la sesiunea Muzeelor, decembrie 1967.
8. POPOVICI IOANA — *Notes bearing on the population mortality of a small Middle Age rural settlement*, Ann. roum. Anthrop., 1971, **8**, 21.
9. * * * *Mortalité masculine dans les familles régnantes au Moyen Age — Population*, 1972, *6*, 1 131.

Centrul de cercetări antropologice
București

Primit în redacție la 1 februarie 1973

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONTRIBUŢIE LA PROSPECTAREA DE ERGONOMIE ANTROPOMETRICĂ A ROMÂNIEI

DE

SUZANA GRINŢESCU-POP, TH. ENĂCHESCU, SIMONA BERONIADE, TATIANA DRĂGHICESCU, ELENA RADU, H. SCHMIDT, MARIA VLĂDESCU şi C. VULPE

616—071.3 : 612.766.1

Preocuparea metodică a ţărilor cu o industrie dezvoltată pentru constituirea unui fond de date ergonomice caracterizează perioada revoluţiei tehnico-ştiinţifice mondiale de după cel de-al doilea război mondial.

Evident, ergonomia reprezintă sub acest raport un fond de date extrem de complex, provenind de la toate disciplinele care concurează la perfecţionarea procesului de muncă.

Antropometria ergonomică furnizează o serie de parametri ai corpului uman, în poziţie statică sau dinamică, pentru a se putea proiecta maşinile în conformitate cu ceea ce s-a numit în ergonomie „funcţionalitatea om-maşină-mediu".

De asemenea, şi în ţara noastră, centrul de cercetări antropologice din Bucureşti, prin laboratorul său de antropologie aplicată, a avut această preocupare, elaborîndu-se materiale de teorie şi metodă, fie de circulaţie largă care se adresau nu numai specialiştilor ci şi opiniei publice (4), fie materiale destinate în exclusivitate proiectanţilor, aşa cum este acela publicat în materialele Ministerului Industriei Construcţiilor de Maşini (3).

În plus, sectorul de antropologie contemporană şi aplicată a şi strîns o serie de date de antropometrie ergonomică pe loturi de muncitori forestieri sau din industria grea.

În prospectarea ergonomică pe care o prezentăm acum — prima de acest fel pe ţară, efectuată la solicitarea şi cu sprijinul Ministerului Muncii, Direcţia pentru organizarea şi normarea muncii — a trebuit ca din multitudinea parametrilor de antropometrie ergonomică — care se pot ridica la sute — să se aleagă în această primă fază un set de parametri de indicaţie globală a dimensionărilor spaţiale, maxime şi minime, ale corpului uman, astfel încît atît individul cel mai mare, cît şi individul cel mai mic să poată lucra în condiţiuni bune cu maşinile destinate populaţiei din ţara noastră.

ST. CERC. ANTROPOL., 1973, T. 10, NR. 1, P. 23—34

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Menționăm că în ceea ce privește exportul de mașini, va trebui să se țină cont, după același criteriu, de dimensiunile corporale ale populației țării respective. Numai așa se va putea asigura competitivitatea industriei românești pe piețele externe.

În afară de aceasta, mai trebuie ținut seama și de faptul că fenomenul de microevoluție al populațiilor și în special de accelerație și macrosomatizare a dezvoltării fac ca datele strînse să fie valabile pentru o perioadă de timp limitată, urmînd ca din timp în timp acestea să fie aduse la zi în conformitate cu realitatea biologică.

În alegerea setului de măsurători ergonomice de tip global reținute pentru prospectarea generală a României, s-a ținut seama de experiența de selectare privind populația civilă din S.U.A., efectuată de „National Health Survey" 1965 (7), de propunerile Conferinței de standardizare a tehnicilor antropometrice și terminologie (8), de listele globale în prelucrarea V. Anghelescu după Kellermann și Maire (1), precum și de un material pus la dispoziția noastră de Direcția pentru organizarea și normarea muncii din Ministerul Muncii.

Atunci cînd este vorba de o proiectare concretă pe ramură industrială, acestui set minim de măsurători prezentat acum va trebui să i se adauge măsurătorile specifice fiecărei ramuri de muncă în parte.

Din punctul de vedere al cuprinderii teritoriale s-a căutat să se realizeze cel puțin o reprezentare a Transilvaniei, Moldovei, Banatului și Munteniei, alegînd ca centre de investigație ale populației active din industria ușoară de pielărie și încălțăminte Clujul, Suceava-Ițcani, Timișoara și București. Populația cercetată a fost autohtonă, în sensul că atît subiecții cît și părinții acestora erau din regiunea respectivă.

Prin acest mod de constituire a eșantioanelor s-a urmărit cuprinderea variabilității antropometrice din țară în funcție de regiuni.

Gabaritul dimensional mai redus al femeilor pe de o parte și integrarea din ce în ce mai importantă a acestora în industrie, pe de altă parte, au făcut necesară constituirea, în paralel cu bărbații, a unor loturi feminine.

În total, au fost măsurați cîte 150 de bărbați și 150 de femei în fiecare regiune prospectată ergonomic.

În final, pentru cuprinderea variabilității de ansamblu, cele patru loturi regionale au fost întrunite în cîte o serie generală, masculină și feminină.

În vederea realizării unei caracterizări dimensionale de tip global a populației noastre, au fost reținute 10 măsurători : 1) statura, 2) atenta membrului superior, 3) înălțimea șezîndă, 4) nivelul vizual în poziție „așezat", 5) înălțimea genunchiului în poziție așezat, 6) lungimea antebrațului, 7) lungimea fesă-genunchi, 8) lungimea fesă-talpă, 9) lățimea cot-cot cu antebrațele în poziție orizontală, 10) greutatea.

Tehnica antropometrică a dimensiunilor alese se găsește descrisă în mod curent în manualele de ergonomie (2), (5), (6).

Pentru modul de prezentare al tehnicilor se recomandă îndreptarul atît de explicit, vizual fotografic și schematic, din monografia Hertzberg (5).

În ceea ce privește tehnica de măsurătoare pentru dimensiunea fesă-talpă, aceasta a fost practicată după indicațiile date de Morgan și colab.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

(6), iar pentru atenta membrului superior, cu degetele întinse, cele ale lui Damon şi colab. (2).

Fondul de date dimensionale globale ale corpului, pentru uz ergonomic, obţinut de noi asupra populaţiilor noastre (1972), sînt prezentate, pentru bărbaţi şi femei, în patru tabele pe regiuni (tabelele nr. 1—4), şi un tabel de întrunire a seriilor regionale sub forma unei serii generale masculine şi feminine (tabelul nr. 5).

O analiză privind diversitatea dimensională pe regiuni, plecînd de la datele acestora, precum şi a diversităţii fiecărei regiuni faţă de seria de ansamblu, este redată printr-o prezentare sinoptică a acestor diferenţieri (tabelele nr. 6 şi 7).

Compararea seriilor regionale între ele (tabelul nr. 6) pune în evidenţă o diversitate statistic asigurată în marea majoritate a cazurilor, ceva mai puţin accentuată pentru seriile feminine.

Dintre seriile masculine, cele mai diversificate sînt Iţcanii şi Bucureştii, pe cînd Timişoara şi Clujul sînt destul de apropiate.

Caracterul cel mai diversificat în seriile masculine este dimensiunea fesă-talpă. La polul opus al comportării se singularizează lipsa de diferenţiere aproape totală a greutăţii.

În cazul seriilor feminine nu se mai produc vîrfuri de diferenţiere. De remarcat pentru greutate — contrar seriilor masculine — că acest caracter devine în seriile feminine, în mare parte, diferenţiator. Explicaţia rezidă în variabilitatea mai mare a acestui caracter (C.V. 18,30 pentru sexul feminin, 15,78 pentru cel masculin), datorită fluctuaţiilor de greutate specifice sexului feminin.

Compararea seriilor regionale cu seria de ansamblu (tabelul nr. 7) confirmă în cazul materialului masculin poziţia de opozabilitate a seriilor Iţcani — Bucureşti în raport cu ansamblul. Iţcanii reprezintă seria de maximă dimensionare aproape generalizată, pe cînd Bucureştii de minimă dimensionare.

În cadrul seriilor feminine nu se mai produce o situaţie de netă opozabilitate Iţcani — Bucureşti în cadrul ansamblului, dar Iţcanii deţine în continuare poziţia de maximă dimensionare.

După cum s-a mai spus, problema centrală a proiectării industriale este aceea de a se constitui serii care să permită cuprinderea unui procent ridicat — de cele mai multe ori de cel puţin 90% — din variabilitatea populaţiei unui teritoriu.

Faţă de diversitatea seriilor noastre, s-a căutat ca prin prelucrarea unei caracteristici de maximă diversitate să se demonstreze care ar fi însemnătatea acestei situaţii în proiectare. Pentru aceasta ne-am referit la dimensiunea fesă-talpă pentru cele două serii masculine regionale de extremă „mare-mic", respectiv Iţcani — Bucureşti şi la seria de ansamblu pentru acelaşi caracter. Dacă se presupune că proiectantul doreşte să cuprindă 90% din variabilitatea populaţiei şi că în acest caz porneşte de la elemente concrete ale unuia dintre şirurile de variaţie dimensională fesă-talpă ale seriei Bucureşti sau Iţcani, sau a seriei de ansamblu, situaţia care se obţine pentru aceste ipoteze de lucru este prezentată în tabelul nr. 8.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Variabilitatea pe eşantioane (valori milimetrice), fabrica „Flamura Roşie" – Bucureşti

Caracteristici	♂					♀				
	N	$\bar{X}$	±S.D.	±m	CV%	N	$\bar{X}$	±S.D.	±m	CV%
Statura	153	1.656,72	59,05	4,77	3,56	149	1.555,40	55,31	4,53	3,56
Atenta membru sup. cu mîna întinsă	145	848,14	34,74	2,88	4,10	149	782,26	39,04	3,20	4,99
Înălţimea şezîndă	153	860,44	38,34	3,10	4,46	149	808,81	37,33	3,06	4,62
Nivel vizual în poziţia aşezat	153	749,37	33,36	2,70	4,45	148	708,57	29,64	2,44	4,18
Înălţ. genunchi în poziţia şezîndă	153	515,93	27,40	2,22	5,31	149	481,13	23,71	1,94	4,93
Lungimea antebraţului (OL—DA)	153	457,56	19,54	1,58	4,27	149	426,57	20,94	1,72	4,91
Lungimea fesă-genunchi	153	565,85	27,46	2,22	4,85	149	549,74	29,53	2,42	5,37
Lungimea fesă-talpă	152	967,63	48,66	3,95	5,03	149	925,83	44,16	3,62	4,77
Cot-cot (OL—OL) cu antebr. orizont.	153	868,22	35,20	2,85	4,05	148	804,20	36,26	2,98	4,51
Greutatea	153	67,99	10,88	0,88	16,00	149	60,77	11,30	0,93	18,59

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Variabilitatea pe eşantioane (valori milimetrice) la fabrica „Clujana" – Cluj

Caracteristici	♂					♀				
	N	$\bar{X}$	±S.D.	±m	CV%	N	$\bar{X}$	±S.D.	±m	CV%
Statura	153	1.692,83	71,81	5,81	4,24	151	1.559,18	51,35	4,18	3,29
Atenta membru sup. cu mîna întinsă	152	869,22	41,95	3,40	4,83	151	783,61	35,62	2,90	4,55
Înălţimea şezîndă	153	887,73	38,96	3,15	4,39	151	826,88	31,95	2,60	3,86
Nivel vizual în poziţia aşezat	150	774,33	36,45	2,98	4,71	146	719,52	28,64	2,37	3,98
Înălţ. genunchi în poziţia şezîndă	150	522,29	28,62	2,34	5,48	151	477,03	19,94	1,62	4,18
Lungimea antebraţului (OL—DA)	153	469,52	21,67	1,75	4,62	151	425,87	19,79	1,61	4,65
Lungimea fesă-genunchi	153	580,86	30,92	2,50	5,32	151	553,66	26,39	2,15	4,77
Lungimea fesă-talpă	153	1.008,60	54,90	4,44	5,44	151	932,23	41,60	3,39	4,46
Cot—cot (OL—OL) cu antebr. oriz.	152	892,36	39,79	3,23	4,46	149	813,46	30,60	2,51	3,76
Greutatea	149	66,40	10,40	0,85	15,66	151	57,45	10,28	0,84	17,89

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 3

Variabilitatea pe eşantioane (valori milimetrice) la fabrica „Bănăţeana" – Timişoara

Caracteristici	♂					♀				
	N	$\overline{X}$	±S.D.	±m	CV	N	$\overline{X}$	±S.D.	±m	CV
Statura	156	1.685,05	65,79	5,27	3,90	151	1.566,60	57,31	4,66	3,66
Atenta membru super. cu mîna întinsă	156	844,40	42,14	3,37	4,99	151	768,76	37,88	3,08	4,93
Înălţimea şezîndă	155	889,12	33,04	2,65	3,72	150	838,05	26,68	2,17	3,18
Nivel vizual în poziţia aşezat	155	770,46	32,90	2,64	4,27	150	723,00	27,90	2,27	3,86
Înălţ. genunchi în poziţia şezîndă	156	528,03	26,51	2,12	5,02	151	489,93	23,99	1,95	4,90
Lungimea antebraţului (OL—DA)	156	465,78	20,69	1,66	4,44	151	423,53	22,11	1,80	5,22
Lungimea fesă-genunchi	155	580,65	29,50	2,37	5,08	151	564,08	15,41	1,25	2,73
Lungimea fesă-talpă	156	993,63	51,26	4,10	5,16	149	941,97	47,95	3,93	5,09
Cot-cot (OL—OL) cu antebr. orizont.	151	889,80	35,81	2,91	4,02	148	816,62	38,08	3,13	4,66
Greutatea	155	69,82	11,50	0,92	16,47	148	60,94	11,27	0,93	18,49

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 4

Variabilitatea pe eşantioane (valori milimetrice) la fabrica „Străduinţa" – Iţcani

Caracteristici	♂					♀				
	N	$\bar{X}$	±S.D.	±m	CV	N	$\bar{X}$	±S.D.	±m	CV
Statura	153	1.700,32	63,85	5,16	3,75	155	1.578,46	58,48	4,70	3,70
Atenta membru sup. cu mîna întinsă	153	867,62	42,39	3,43	4,89	154	789,51	39,31	3,17	4,98
Înălţimea şezîndă	153	901,98	33,28	2,69	3,69	155	841,91	30,69	2,46	3,65
Nivel vizual în poziţie aşezat	153	779,98	32,47	2,62	4,16	153	727,79	30,19	2,43	4,15
Înălţimea genunchi în poziţie şezîndă	153	538,35	26,46	2,14	4,92	155	482,01	23,33	1,87	4,84
Lungimea antebraţului (OL—DA)	151	471,26	19,97	1,62	4,24	155	433,32	21,39	1,71	4,94
Lungimea fesă-genunchi	153	565,37	29,65	2,40	5,24	154	550,93	28,43	2,29	5,16
Lungimea fesă-talpă	153	1.107,34	57,10	4,60	5,16	155	1.005,61	50,81	4,08	5,05
Cot-cot (OL—OL) cu antebr. orizont.	153	892,38	39,79	3,22	4,46	153	814,08	34,74	2,80	4,27
Greutatea	153	66,73	9,83	0,79	14,73	155	61,27	10,98	0,87	17,92

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 5

Variabilitatea medie a eşantioanelor (valori milimetrice) la fabricile „Clujana", „Flacăra Roşie", „Strădunia", „Bănăţeana."

Caracteristici	♂					♀				
	$\frac{1}{4}$ Ni	$\bar{X}_G$	$\pm$S.D. G	$\pm$mg	CV_g %	$\frac{1}{4}$ Ni	$\bar{X}_G$	$\pm$S.D. G	$\pm$mg	CV_g %
Statura	615	1.683,73	65,38	2,64	3,88	606	1.564,92	55,83	2,27	3,57
Atenta membru sup. cu mîna întinsă	606	857,35	40,47	1,64	4,72	605	781,02	38,11	1,55	4,88
Înălţimea şezîndă	614	884,82	36,05	1,45	4,07	605	828,92	31,79	1,29	3,84
Nivel vizual în poziţia aşezat	611	768,52	33,93	1,37	4,41	597	719,72	29,21	1,20	4,06
Înălţimea genunchi în poziţia şezîndă	612	526,15	27,36	1,11	5,20	606	482,52	22,83	0,93	4,73
Lungimea antebraţului (OL—DA)	613	466,02	20,55	0,83	4,41	606	427,32	21,14	0,86	4,95
Lungimea fesă-genunchi	614	573,17	29,50	1,19	5,15	605	554,60	25,04	1,02	4,51
Lungimea fesă-talpă	614	1.019,32	53,19	2,15	5,22	604	951,42	46,31	1,88	4,87
Cot-cot (OL—OL) cu antebr. orizont.	609	885,69	37,80	1,53	4,27	598	812,09	35,08	1,43	4,32
Greutatea	610	67,74	10,69	0,43	15,78	603	60,11	11,00	0,45	18,30

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 6

Diferenţierea dimensională între loturile regionale*

Seriile masculine

Testări interregionale	statura	înălţimea şezîndă	nivel vizual poziţie aşezat	înălţime genunchi poziţie aşezat	lungime fesă-genunchi	lungime fesă-talpă	atenta membru superior	lungime antebraţ (01 — da)	lăţime cot-cot (01 — 01) cu antebraţe orizont.	greutate
Bucureşti / Cluj	—	—	—	0	—	—	—	—	—	0
Bucureşti / Iţcani	—	—	—	—	0	—	—	—	—	0
Bucureşti / Timişoara	—	—	—	—	+	—	0	0	—	0
Timişoara / Iţcani	—	—	—	—	—	—	—	0	0	0
Cluj / Iţcani	0	—	0	—	+	—	+	0	0	0
Timişoara / Cluj	0	0	0	0	0	—	—	0	0	+
seriile feminine										
Bucureşti / Cluj	0	—	—	0	0	0	0	0	—	—
Bucureşti / Iţcani	—	0	—	0	0	—	0	—	—	0
Bucureşti / Timişoara	0	0	—	—	—	—	+	0	—	0
Timişoara / Iţcani	0	0	0	+	+	+	—	—	0	—
Cluj / Iţcani	—	—	—	—	0	—	0	—	0	—
Timişoara / Cluj	0	+	0	+	+	0	—	0	0	+

* + şi —, diferenţieri testate; 0, diferenţieri netestate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 7

Diferenţierea dimensională a loturilor regionale faţă de seria generală de ansamblu *

Seriile masculine

Test ării regiuni — ansa mblu	statura	înălţimea şezîndă	nivel vizual poziţie aşezat	înălţime genunchi poziţie aşezat	lungime fesă-genunchi	lungime fesă-talpă	atenta membru-superior	lungime antebraţ (01 — da)	lăţime cot-cot (01 — 01) cu antebraţ orizont.	greutate
Bucureşti Ansamblu	—	0	—	—	—	—	—	—	—	0
Timişoara Ansamblu	0	+	0	0	0	0	+	—	0	+
Cluj Ansamblu	0	+	0	0	—	0	+	—	0	0
Iţcani Ansamblu	+	0	+	+	+	+	+	+	0	0
seriile feminine										
Bucureşti Ansamblu	0	0	—	—	0	0	0	—	—	0
Timişoara Ansamblu	0	—	0	+	+	0	+	—	0	0
Cluj Ansamblu	0	0	0	0	—	0	0	—	0	—
Iţcani Ansamblu	+	+	+	+	—	+	0	+	0	0

* + şi — diferenţieri testate; 0, diferenţieri netestate

Tabelul nr. 8

Valorile percentilelor 2, 5, 95, 98 pentru seriile masculine Bucureşti, Iţcani şi seria de ansamblu, pentru dimensiunea fesă—talpă

Seria	Percentile			
	2	5	95	98
Bucureşti	—	900,6	1050,0	—
Iţcani	—	1011,9	1189,4	—
Seria generală	894,2	913,7	1163,3	1181,4

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 9

Percentilele seriilor de ansamblu – masculine și feminine

Nr. crt.	Dimensiuni	Percentile																							
		1	2	3	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	97	98	99
	seria masculină																									
1.	statura	1526	1541	1548	1570	1600	1615	1624	1640	1649	1658	1666	1675	1683	1691	1699	1709	1720	1730	1740	1754	1773	1790	1803	1814	1841
2.	atenta membrului superior	764	774	782	788	802	814	821	828	834	840	847	853	858	863	869	873	877	883	890	898	906	924	933	939	954
3.	înălțimea șezîndă	794	803	807	816	834	845	856	861	867	872	877	882	885	890	895	900	905	910	916	921	930	947	957	963	971
4.	nivelul vizual de la planul de ședere	678	690	701	708	723	733	740	745	750	756	760	763	769	773	778	783	788	792	795	803	812	825	840	847	854
5.	înălțimea genunchi așezat	458	471	475	482	491	498	500	503	512	517	521	525	528	530	533	535	538	544	550	555	562	571	580	584	593
6.	lungime antebraț+mînă	415	422	426	430	438	443	448	452	455	457	461	463	466	470	472	475	477	480	483	487	492	498	504	508	515
7.	lungime fesă-genunchi	505	515	520	525	535	541	545	551	556	561	565	568	573	577	580	584	588	593	597	606	614	624	629	635	647
8.	lungime fesă-talpă	876	894	901	914	928	940	952	965	973	985	990	1000	1011	1020	1030	1040	1053	1070	1081	1098	1121	1163	1175	1181	1209
9.	lățime cot-cot orizontal	795	805	811	820	835	845	854	859	865	871	876	881	885	891	895	900	905	909	918	926	934	953	961	964	970
10.	greutatea	45,5	50,0	51,0	53,0	56,0	57,0	57,5	59,0	61,0	63,0	64,0	65,0	66,0	67,0	68,5	70,0	72,0	74,0	76,0	79,5	83,0	88,5	91,0	93,0	96,5
	seria feminină																									
1.	statura	1424	1448	1457	1468	1489	1508	1520	1529	1538	1546	1552	1560	1566	1573	1580	1587	1594	1601	1610	1620	1631	1650	1670	1678	1709
2.	atenta membrului superior	689	697	705	720	737	745	749	755	762	769	772	777	780	784	789	795	800	808	814	820	829	843	851	866	880
3.	înălțimea șezîndă	732	753	764	772	786	795	802	807	812	818	823	827	831	834	839	843	847	852	857	863	870	881	886	892	900
4.	nivelul vizual de la planul de ședere	647	652	656	668	680	691	696	700	704	709	713	717	721	725	729	732	737	741	744	750	758	766	772	774	783
5.	înălțime genunchi așezat	421	435	439	444	453	460	464	468	471	474	477	480	483	485	488	490	493	496	500	504	511	520	527	534	539
6.	lungime antebraț+mînă	377	383	388	391	403	407	411	413	416	419	421	424	427	429	432	434	437	440	443	447	453	462	471	476	479
7.	lungime fesă-genunchi	490	500	503	509	517	524	529	533	538	542	546	549	553	557	561	564	568	573	580	584	592	602	609	613	625
8.	lungime fesă-talpă	830	851	863	870	881	895	902	912	920	927	934	940	946	952	960	970	979	990	1000	1012	1027	1048	1065	1071	1086
9.	lățime cot-cot orizontal	731	739	743	752	765	773	782	790	795	800	805	810	814	817	821	825	830	835	840	848	856	869	878	881	889
10.	greutatea	41,5	42,0	43,0	45,0	47,0	49,5	51,0	52,0	53,5	55,0	56,0	57,0	58,0	60,0	61,0	63,0	64,0	66,0	69,0	72,0	76,0	82,0	85,0	87,0	89,0

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.dacoromanica.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Calculele efectuate pe şirurile de variaţii ale seriilor au arătat că percentilul 95 al seriei Bucureşti (1050,0) elimină din seria Iţcani 128 de indivizi, respectiv 84,21% din seria respectivă.

Dacă se ia drept criteriu percentilul 95 al seriei generale (1163,3), încă se elimină din seria Iţcani 20 de indivizi, respectiv 13,07%. Numai percentilul 98 al seriei generale (1181,4) satisface cerinţele percentilului 95 al Iţcanilor.

Invers, dacă se ia drept criteriu de proiectare seria Iţcani, atunci percentilul 5 al seriei Iţcani (1011,9) elimină 113 indivizi sau 74,34% din seria Bucureşti. Percentilul 5 al seriei generale (913,7) încă elimină 6 indivizi ai seriei Bucureşti, sau 3,95%. Numai percentilul 2 al seriei generale (894,2) acoperă cerinţele de includere ale percentilului 5 al seriei Bucureşti.

În concluzie, pentru a se asigura cuprinderea a 90% din subiecţi atît pentru seria Iţcani, cît şi pentru seria Bucureşti, va trebui să se extindă percentilele 5 şi 95 la intervalul reprezentat de percentilele 2 şi 98.

În consecinţă, diversitatea reală a populaţiei de pe teritoriul ţării noastre are o pondere foarte accentuată în proiectare. De aceea, în cazul caracterelor dimensionale diversificate, percentilele regionale nu pot avea o valoare de generalizare pe ansamblul ţării.

La rîndul lor, percentilele seriei de ansamblu trebuie luate în limite mai largi decît percentilele seriilor regionale, pentru a se asigura în cazul fiecărei serii în parte cuprinderea numărului dorit de subiecţi.

Pentru uzul proiectării, prezentăm distribuţia percentilelor celor 10 parametri exploraţi de noi, aşa cum aceştia se aşază în cadrul seriei generale de ansamblu (tabelul nr. 9).

CONTRIBUTION À LA PROSPECTION D'ERGONOMIE ANTHROPOMÉTRIQUE DE LA ROUMANIE

RÉSUMÉ

Les auteurs présentent pour la première fois en Roumanie, un fond global de dix dimensions ergonomiques.

L'analyse des résultats met en évidence une différenciation interrégionale dont il faut tenir compte dans la projection.

La réunion des séries régionales en un ensemble pondère les différences, de sorte que les percentiles de cette série pris dans des limites plus larges (percentiles 2—98) satisfont l'englobement de 90% de la variabilité des séries régionales même pour des caractères des plus diversifiés.

BIBLIOGRAFIE

1. Anghelescu V., *Elemente de ergonomie aplicată*, Edit. politică, Bucureşti, 1971.
2. Damon A., Stoudt W.A., McFarland A.R. *The Human Body in Equipment Design*, Harward University Press, Cambridge, Massachusetts, 1966.
3. Enăchescu Th., Grinţescu-Pop Suzana, *Utilizarea antropometriei în ergonomie*, Ministerul Industriei Construcţiilor de Maşini, Oficiul de documentare şi publicaţii tehnice, 1969, I, 64—100.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

4. GRINȚESCU-POP SUZANA, ENĂCHESCU TH., *Antropologia aplicată în industrie*, St. cerc. antropol., 1969, **6**, *1*, 109—125.
5. HERTZBERG E.T.H., CHURCHILL E., DUPERTUIS W.C., WHITE M.R., DAMON A., *Anthropometric Survey of Turkey, Greece and Italy*, Pergamon Press, New York, 1963.
6. MORGAN T.C., COOK S.Y., CHAPANIS A., LUND W. MAX., *Human Enginering Guide to Equipment Design*, McGraw Hill Book Company, New York, 1963.
7. * * * *National Health Survey, Weight, Height and selected Body Dimensions of Adults. United States, 1960—1962.* (by H.W. Stoudt, A. Damon, R.A. Mc Farland and F. Roberts) în *The Human Body in Equipment Design*, A. Damon și colab., Harward University Press, Cambridge, Massachusetts, 1966.
8. * * * *The Conference on Standardization of Anthropometric Techniques and Terminology*, A Report by H.T.E. Hertzberg. Amer. journ. physic. anthropology, 1968, vol. 8, nr. 1.

Centrul de cercetări antropologice București

Primit în redacție la 1 februarie 1973

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ACCELERAȚIE ȘI MICROEVOLUȚIE.

STUDIU COMPARATIV A DOUĂ GENERAȚII DE STUDENȚI, 1929—1972

DE

TH. ENĂCHESCU și SUZANA GRINȚESCU-POP

378.18.06 : 616—071.3

Studiile dinamice de populație sînt astăzi din ce în ce mai numeroase, putîndu-se spune, fără exagerare, că ele polarizează în momentul de față preocupările cercetătorilor de pretutindeni. În cadrul acestor preocupări, de un interes deosebit ne apare a fi distincția care se poate face între procesul de accelerație și acela de microevoluție al populațiilor.

În acest context, ni s-a părut interesant să investigăm ce s-a întîmplat — sau, eventual, ce nu s-a întîmplat — în succesiunea unor generații de studenți din București.

Problema care se pune este aceea de a se ști dacă și în cazul studenților, la fel ca și pentru restul tineretului din țara noastră, a intervenit o accelerație a dezvoltării și dacă această accelerație este însoțită sau nu și de o schimbare de structură, putîndu-se vorbi în acest caz și de o evoluție — mai precis de o microevoluție, avîndu-se în vedere că în decursul a cîtorva generații modificările structurale nu pot fi decît restrînse.

Anticipînd, trebuie să spunem că generația studenților din anul 1972, cu statura lor de 1743 mm, apar accelerați în comparație cu generația de studenți din anul 1929, cu statura lor comparativ mai mică, de numai 1715 mm. De aceea, prezentarea noastră va fi axată pe ipoteza accelerației și măsura în care aceasta poate fi dovedită în mod obiectiv și, eventual, și separată de procesul microevolutiv structural, care are loc în același timp.

MATERIAL ȘI METODĂ

Materialul de studiu este reprezentat de studenți din anul I al facultăților din București — deci de aceeași vîrstă cronologică — grupați în două serii, dintre care prima din anul 1929, măsurată de profesorul Rainer (5) și a doua, din 1972, măsurată de autori (Enăchescu — Pop).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Aşadar, se poate vorbi de generaţii complet distincte atît în timp, cît şi în ceea ce priveşte condiţiile de viaţă, întrucît seria 1929 a putut fi handicapată în dezvoltarea sa de perioada de lipsuri generate de primul război mondial.

În schimb, seria 1972, reprezentînd studenţi născuţi după anul 1950, corespunde unor condiţii normale de dezvoltare pentru ţara noastră.

Investigarea acceleraţiei ridică probleme metodologice serioase, ţinîndu-se seama pe de o parte de multitudinea factorilor care influenţează creşterea, iar pe de altă parte de diversitatea de structură morfologică a seriilor care sînt comparate şi care poate genera, prin ea însăşi, o diferenţă de nivel de dezvoltare, fără ca aceasta să aibă semnificaţia unei acceleraţii.

Şcoala românească de antropologie a fost dintotdeauna preocupată de acest aspect metodologic, datorită tradiţiei sale în cercetările populaţioniste.

Într-o contribuţie prezentată la cel de-al VIII-lea Congres internaţional de antropologie şi etnologie de la Tokio (1968), prof. O. Necrasov (4), discutînd pe larg cerinţele metodologice ale unor astfel de lucrări, ajunge la concluzia că cea mai bună garanţie a veridicităţii observaţiilor efectuate rămîne criteriul de unitate genetică a unor generaţii succesive făcînd parte din aceeaşi „comunitate de reproducere".

Dar, chiar cînd nu ne găsim în această situaţie ideală, interesul ştiinţific, şi de multe ori şi acela practic, ne pun în situaţia de a compara între ele serii care nu reprezintă o unitate genetică. Aceasta este şi situaţia studenţilor noştri. În acest caz, trebuie să fie găsit un procedeu metodologic care să ofere un grad de siguranţă, sau cel puţin unul de mare probabilitate, în aşa fel încît deosebirile ivite între serii să nu fie determinate de deosebirile dintre structurile lor iniţiale, ci de intervenţia procesului de acceleraţie. În măsura posibilului trebuie decelată şi intervenţia fenomenului microevolutiv, care acţionează concomitent.

În această situaţie este evident că cerinţa metodologică constă pe de o parte în unitatea de fond biologic a seriilor studiate, pe de altă parte în diversitatea condiţiilor lor de viaţă.

În mod practic, în cazul comparării a două generaţii de studenţi trebuie să se înlăture posibilitatea ca deosebirile existente să fie datorate unei diferenţe iniţiale de structură, deci de fond genetic şi nu fenomenului de acceleraţie.

Astfel, se ştie că populaţiile cu o structură nordoidă sînt macrosomatice în raport cu populaţiile cu o structură alpinoidă, de aceea este evident că în acest caz staturile mai mari ale primelor populaţii se datoresc cu cea mai mare probabilitate structurii antropologice diferite.

Acest impas metodologic poate fi depăşit astăzi cînd date recente, cum ar fi cele prezentate de cunoscutul auxolog Tanner (6), arată că fenomenul de acceleraţie înseamnă o grăbire a procesului de creştere, o maturizare mai timpurie, avînd drept rezultat final o macrosomatizare, dar cu respectarea proporţiilor atît la nivel individual, cît şi la nivel populaţionist.

Aceasta înseamnă, că în cazul nostru trebuie să ne asigurăm mai întîi dacă cele două serii luate în studiu aparţin sau nu aceleiaşi structuri, adică aceleiaşi tipologii antropologice. Similitudinea tipologică a celor două serii a fost investigată prin procedeul morfogramei taxonomice

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

elaborată pentru aceste scopuri specifice de autori (3). Acesta este, în mod obligatoriu, primul moment al cercetării.

În ceea ce privește prezentarea rezultatelor propriu-zise, de diferențe de nivel de dezvoltare fizică și de deviație conformativă între cele două serii aparținînd aceleiași familii structurale, acestea au fost stabilite prin teste de semnificație statistică.

Gradul de discrepanță dintre parametrii celor două serii a fost exprimat procentual, în situația în care seria 1929 a fost notată 100.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În prezentarea acestor aspecte va trebui să ne referim pe rînd la forța de dezvoltare fizică, adică la nivelul de dezvoltare al celor două serii, pentru a se vedea dacă ne găsim într-adevăr în situația unor deosebiri de tip accelerativ; în al doilea rînd, va trebui să cercetăm gradul de omologare structurală al celor două serii.

I. FORȚA DE DEZVOLTARE FIZICĂ

a) **Calota cefalică.** Complexul asociativ dimensional al ambelor serii (fig. 1) se caracterizează prin nivelul valoric al diametrului transvers (eu—eu) mai coborît decît acela al lungimii (g—op) și înălțimii (t—v) — realizîndu-se aceeași tipologie de asociație atît pentru seria 1929, cît și pentru seria 1972.

De asemenea, calotele cefalice ale ambelor serii prezintă aceeași forță de dezvoltare, fiind macro-dimensionate, așa cum reiese din poziția dimensiunilor lor care se situează în morfogramă, fără excepție, în categoria „mare".

Deosebirea dintre cele două serii rezidă în forța de dezvoltare mai mare a seriei din 1972 pentru toate cele trei diametre, cu prioritate însă pentru diametrul vertical al calotei. Într-adevăr, lungimea calotei (g—op) este mai mare cu 2,1 mm, respectiv cu +1,9%, lățimea calotei (eu—eu) cu +1,9 mm, respectiv +1,2%, înălțimea calotei cu +4,6 mm, respectiv +3,6%. Toate diferențele rezultate sînt asigurate statistic. Ne găsim deci, la prima vedere, în situația unei accelerații a seriei 1972 față de seria 1929.

b) **Fața.** Calotelor macro-dimensionale ale celor două serii le corespund în comun fețe mijlociu de dezvoltate, atît ca lățime (zy—zy), cît și ca înălțime (n—gn). Ambele serii se caracterizează printr-un nivel de dezvoltare al înălțimii feței (n—gn) ușor superior aceluia al lățimii feței (zy—zy).

Dar, pe cînd așa cum s-a văzut mai sus, seria 1972 avea o calotă cefalică mai mare decît seria 1929, în cazul feței raportul de forță de dezvoltare se inversează, seria 1929 fiind aceea care are o față mai mare decît seria 1972. Astfel, seria 1929 este mai mare prin lățimea feței (zy—zy) cu 2,7 mm, respectiv +1,9%, iar prin înălțimea feței (n—gn) cu +2,1 mm, respectiv +1,7%. Și în acest caz toate diferențele găsite sînt asigurate statistic.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

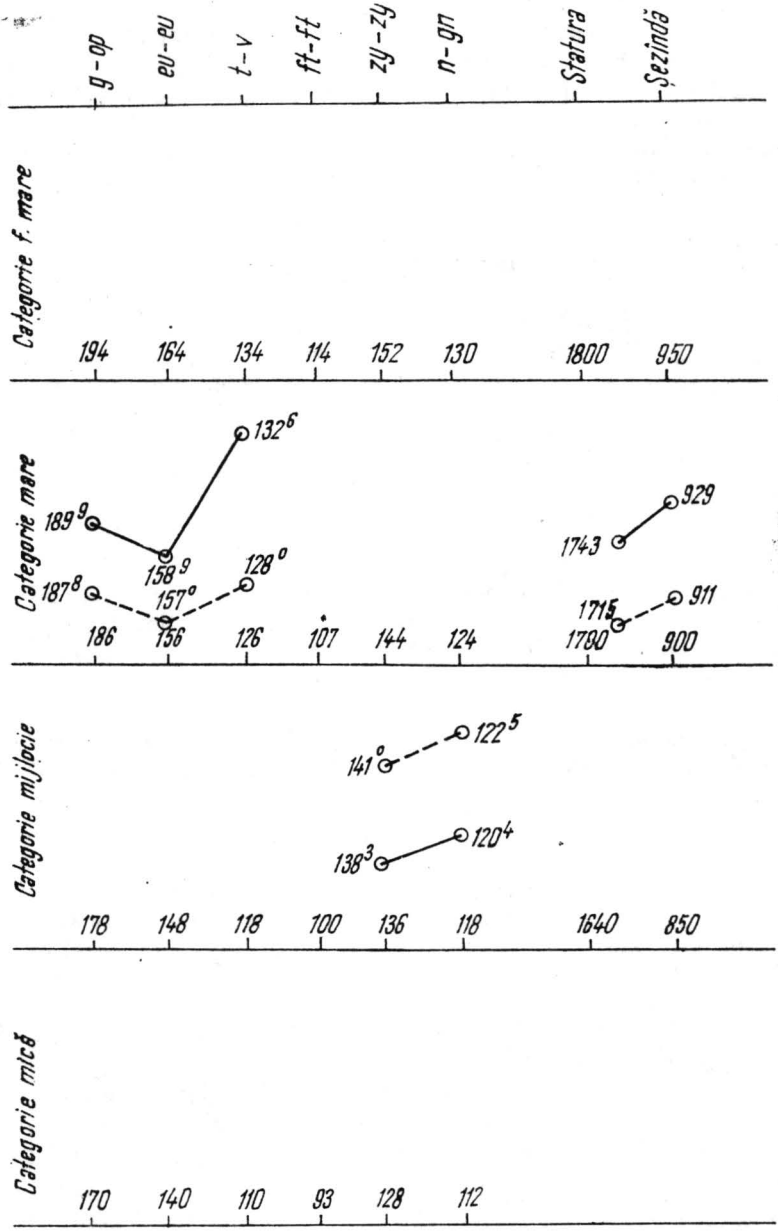

Fig. 1. — Morfograma taxonomică a complexului asociativ dimensional.

----- Studenți seria 1929 (prof. Rainer).

——— Studenți seria 1972 (Enăchescu-Pop).

0 Teste de semnificație statistic asigurate pentru $p < 0{,}05$.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În final reiese că, în cadrul aceluiași tip asociativ dimensional al celor două serii, deosebirea constă în prezența unei calote mai mici asociate cu o față mai mare în cazul seriei 1929 și, invers, a unei calote mai mari asociate cu o față mai mică în cazul seriei 1972. Trebuie să subliniem însă că toate aceste deosebiri sînt mici, de aceea ele nu rup unitatea de tip a celor două serii.

Care poate fi semnificația acestui fenomen? Care poate fi explicația corectă, sau cel puțin probabilă, a acestei diversități în sînul unității structurale, pe care o vom constata ca fiind prezentă la cele două serii?

Realizarea unei calote cefalice mai mari la seriile accelerate reprezintă un fenomen așteptat ca o consecință a sporului general de masă somatică realizat — fenomen confirmat și pe alte materiale de diverși autori, dintre care amintim pe Borman și Pauly (2).

În același timp, prezența unei fețe mai mici la seria accelerată nu concordă cu relația alometrică pozitivă așteptată să se producă între sporul staturii și antrenarea sporului celorlalte părți ale corpului.

În acest caz, ținîndu-se seama că fenomenul de accelerație respectă structurile morfologice, el realizînd în final macrosomatizări, credem că sîntem îndreptățiți să atribuim microprocesul de diferențiere între serii unui fenomen concomitent de selecție. Oricum, este interesant și de reținut faptul că, la fel ca și în filogeneza umană, este vorba de apariția și deci de probabila favorizare a unor forme cu o calotă cefalică mai mare și un masiv facial mai mic.

Acesta este un fenomen de luat în considerare pentru a fi urmărit și pe alte materiale, atît pentru confirmare, cît și pentru a se vedea dacă în cadrul accelerației nu apare și o creștere concomitentă a forțelor de presiune selectivă.

c) **Corpul**. Aceeași situație comună este prezentată de cele două serii în ceea ce privește forța de dezvoltare atît pentru statură, cît și pentru înălțimea șezîndă (fig. 1). În cazul ambelor serii nivelul valoric al înălțimii șezînde este ușor situat deasupra nivelului valoric al staturii, oferindu-i prin aceasta un nivel de dezvoltare ceva mai bun.

La fel ca și pentru calota cefalică, seria 1972 prezintă pentru statură și înălțimea șezîndă dimensiuni mai mari decît seria 1929. Astfel, statura din 1972 este cu 28 mm mai mare decît în 1929, respectiv cu + 1,6% (tabelul nr. 1). La rîndul ei și înălțimea șezîndă a seriei 1972 este cu 18 mm mai mare decît în 1929, respectiv cu +2,0%.

În această situație se poate afirma cu certitudine prezența unei accelerații care a intervenit între generațiile 1929—1972, dar moderată față de accelerațiile înregistrate între alte serii prezente în literatură. Explicația ni se pare că rezidă în faptul că ambele serii provin dintr-un mediu de viață cu un nivel dintotdeauna mai ridicat sub raport socio-economic și că, în acest caz, calitativul de viață al seriilor 1929—1972 nu este atît de deosebit pentru a produce diferențe și mai mari.

Un indiciu că mediul socio-economic din care proveneau studenții anului 1929 era de un calitativ mai bun în ansamblul țării este constituit de faptul că media lor structurală de 1715 mm este mai mare decît mediile staturale ale altor populații masculine din perioada interbelică, măsurate tot de prof. Rainer (5), (1668 mm la Nereju, 1695 mm la Fundul Moldovei,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Dimensiuni şi indici conformativi a două serii de studenţi, 1929 şi 1972, Bucureşti.

Caracter	Anul cercetării	N	$\bar{x}$	m	S. D.	C. V.	Teste semnific. 1972/1929	Realizare % 1972/1929
g — op	1929	300	187, 8	0,40	6,70	3.6	2,625	101,1
	1972	86	189, 9	0,69	6,37	3,4		
eu — eu	1929	300	157,0	0,32	5,60	3,6	2,753	101,2
	1972	86	158,9	0,62	5,72	3,6		
t — v	1929	300	128,0	0,31	5,40	4,2	7,598	103,6
	1972	86	132,6	0,52	4,81	3,7		
zy — zy	1929	300	141,0	0,29	5,10	3,6	4,355	98,1
	1972	86	138,3	0,55	5,15	3,7		
n — gn	1929	300	122,5	0,32	5,60	4,6	4,038	98,3
	1972	86	120,4	0,43	4,02	3,3		
statura	1929	300	1715	3,30	57,7	3,4	3,884	101,6
	1972	85	1743	6,41	59,1	3,4		
Înălţimea şezîndă	1929	299	911,0	1,70	30,0	3,3	4,945	102,0
	1972	85	929,1	3,24	29,9	3,3		
eu—eu/g—op	1929	300	83,79	0,20	3,48	4,2	0,652	100,3
	1972	86	84,08	0,41	3,83	4,6		
t—v/g—op	1929	300	68,15	0,18	3,06	4,5	5,059	102,5
	1972	86	69,87	0,29	2,73	3,9		
t—v/eu—eu	1929	300	81,46	0,23	3,91	4,8	3,756	102,0
	1972	86	83,15	0,40	3,73	4,3		
n—gn/zy—zy	1929	300	87, 1	0,25	4,35	5,0	0,877	99,4
	1972	86	86, 6	0,51	4,70	5,4		
Înălţ.şez./stat.	1929	299	53,11	0,07	1,26	2,4	0,285	100,1
	1972	84	53,15	0,12	1,14	2,1		

1681 mm la Drăguş). Aşadar studenţii anului 1929 erau, încă de pe atunci, accelerati în raport cu restul populaţiei ţării.

În ceea ce priveşte acceleraţia moderată înscrisă de generaţia 1972 faţă de generaţia 1929, ea se repetă şi pe alte materiale, fapt din care reiese

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

că intensitatea accelerației este dependentă de gradul de decalaj, de condiții de viață existente între seriile comparate. Cu cît acesta este mai mare, cu atît este de așteptat o accelerație mai intensă.

În acest sens, poate fi citat Bakwin și Laughlin (1), care observă pe candidații Universității din Harward (S.U.A.) o accelerație puternică numai la acei candidați care proveneau din școlile medii oficiale, ai căror copii se recrutau dintr-un mediu de viață caracterizat printr-o puternică creștere a nivelului de trai între anii 1930—1959. În schimb, candidații provenind din școlile private și care în familiile lor avuseseră întotdeauna un nivel de viață foarte ridicat, nu prezentau accelerație, ei atinseseră înălțimea maximă încă din anul 1930.

II. STRUCTURA MORFOLOGICĂ

În continuarea analizei rezultatelor noastre, problema care se pune este aceea de a se preciza contextul structural în care se înscriu plusurile și minusurile dimensionale înregistrate.

După cum s-a văzut, părerile cele mai recente indică o macrosomatizare fără restructurare morfologică în cazul accelerației. Această chestiune este de prim interes pentru cercetarea noastră, fiindcă în cazul unor structuri deosebite ale celor două serii este mai probabil ca diferențele înregistrate să fie datorate unui fond genetic diferit și nu accelerației.

Analiza complexului conformativ privește, la fel ca și în cazul dimensiunilor, calota cefalică, fața și corpul (fig. 2).

a) **Calota cefalică.** În cazul calotei se constată existența aceleiași tipologii asociative la cele două serii, aceasta rezultînd din prezența unor indici de aceeași categorie calitativă. Asocierea este de tipul brahicefaliei, hipsicefaliei și metriocefaliei. În cadrul acestei tipologii comune celor două serii, indicii cefalici nu sînt deosebiți nici măcar sub raport cantitativ (test nesemnificativ). Deosebiri cantitative — și nu calitative — se înregistrează prin apariția unei hipsicefalii și metriocefalii mai pronunțate la seria 1972 (teste semnificative).

În orice caz, unitatea de asociație conformativă este respectată, așa cum reiese și din apropierea și paralelismul de desen al morfogramei cefalice la cele două serii.

b) **Fața.** În ceea ce privește indicele facial, ambele serii sînt mezoprosope, cu valori foarte apropiate, cu mici diferențe care nu se testează statistic. Nu se constată, deci, o discrepanță conformativă între fețele celor două serii.

c) **Corpul.** La rîndul său, raportul înălțime șezîndă/statură situează ambele serii în cadrul aceleiași categorii de brahischelie incipientă, valorile respective ale indicilor celor două serii suprapunîndu-se în mod practic (test nesemnificativ).

Prin această analiză a complexului conformativ se reține unitatea de structură morfologică a celor două serii și în consecință indicația că deosebirile cantitative dintre cele două generații este de atribuit fenomenului de accelerație.

În concluzie, se poate reține faptul că față de generația de studenți din 1929, generația actuală din 1972 se înscrie cu o supradimensionare a

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

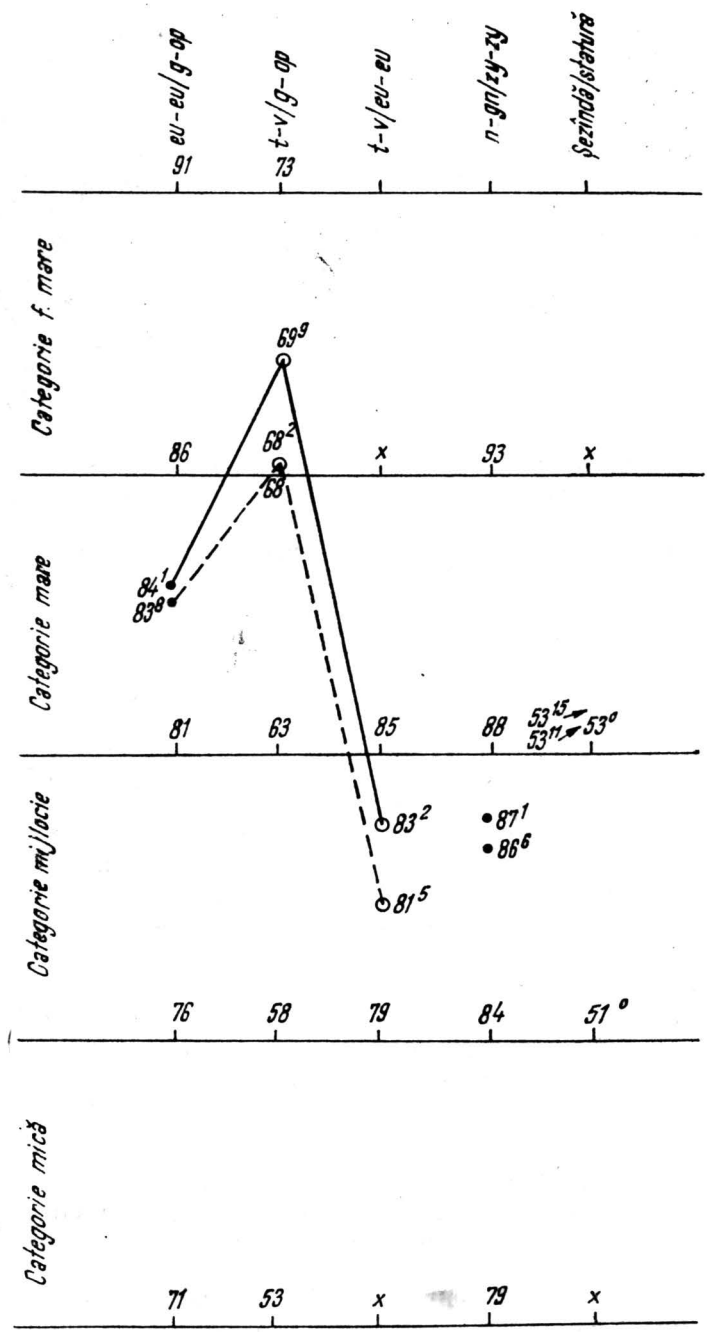

Fig. 2. — Morfograma taxonomică a complexului asociativ de conformaţie.

----- **Studenţi seria 1929 (prof. Rainer).**

——— **Studenţi seria 1972 (Enăchescu-Pop)**

θ Teste de semnificaţie statistic asigurate pentru $p < 0{,}05$.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

calotei cefalice, a staturii și a înălțimii șezînde, dar cu subdimensionarea feței.

Întrucît toate aceste deosebiri dimensionale se situează în cadrul aceleiași structuri conformative, se conchide că diferențele constatate se datoresc unui proces de accelerație și nu unei diferențe inițiale de structură.

Toate aceste efecte macrosomatizante ale accelerației par să aibă un efect optimizant asupra dezvoltării omului contemporan, a cărui diferențiere progresivă continuă pe linia progresului filogenetic al speciei umane, caracterizată prin macrosomatizare, cerebralizare și diminuare concomitentă a masivului facial.

ACCÉLÉRATION ET MICROÉVOLUTION
ÉTUDE COMPARATIVE CONCERNANT DEUX GÉNÉRATIONS D'ÉTUDIANTS, 1929 et 1972

RÉSUMÉ

Ayant vérifié en premier lieu si les deux générations considérées peuvent être homologuées sous le rapport de leur structure morphologique, à l'aide de la méthode du morphogramme taxonomique élaboré par les auteurs et ayant obtenu un résultat affirmatif confirmé statistiquement, c'est dans le cadre d'une unité structurale parfaite que se placent nos constatations.

Ainsi, la génération de 1972, par rapport à celle de 1929, s'avère macrosomatisée. Ce fait est donc dû avec la plus grande probabilité à un processus d'accélération et non à un substrat génétique différent.

Cette accélération exprimée par un gain dimensionnel n'est cependant point accompagnée d'une modification des proportions et de la conformation initiale.

Il y a lieu de mentionner que dans le cadre de l'unité typologique, la série accélérée de 1972 démontre, à côté d'une macrocéphalisation, un processus contraire de diminution de la face. Un tel comportement concorde avec le modèle du processus phylogénétique plus général de l'espèce humaine, comportement que les auteurs attribuent à la microévolution induite par sélection.

BIBLIOGRAFIE

1. Bawkin H. Mc., Laughlin, S.M. (New York), *Secular increase in height — is the end in sight?* Lancet, Londra, **II**, (1964) **7371**, 1 195—1 196.

2. Bormann, F., Pauly S., *Die Zunahme der Körpergrösse bei einem Teil der europiden und mongoliden Menschen und die sich daraus ergebenden Forderungen für die Problematik der Akzeleration*, Aerzt. Fortbild, München, 1966, *20*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

3. GRINŢESCU-POP SUZANA, ENĂCHESCU TH., GEORGESCU VL., *Morfograma taxonomică*, St. cerc. antropol., 1965, **2**, *1*, 151—159.
4. NECRASOV O., *Sur les Méthodes de Recherches concernant les Phénomènes de Microévolution*, Proceedings VIIIth International Congres of Anthropological and Ethnological Sciences, Anthropology, Science Council of Japan, **I**, 18—20.
5. RAINER I. FR., *Enquêtes anthropologiques dans trois villages roumains des Carpathes*, Monitorul Oficial, Bucureşti, 1937, 23, 38, 59, 73.
6. TANNER, J.M., în BAKER, T.P. şi WEINER J.S., *The Biology of Human Adaptability*, Oxford, 1967.

Centrul de cercetări antropologice Bucureşti

Primit în redacţie la 1 februarie 1973

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONSTITUȚIA UMANĂ SOMATO-FUNCȚIONALĂ A POPULAȚIEI ADULTE DIN SATE DE PE VALEA ARIEȘULUI DIN JUDEȚUL TURDA.

MODIFICĂRI MICROEVOLUTIVE MORFO-FIZIOLOGICE LA POPULAȚIA DE VÎRSTĂ DE LA 20 PÎNĂ LA 50 DE ANI (NOTA II)

DE

P. RÂMNEANȚU

572.5 : 616—007.7

Aprecierea microevoluției parametrilor constituționali la adulți are importanță în medicina preventivă, îndrumarea profesională și în viața sportivilor și militarilor. Sînt dispoziții constituționale sau organice care datorită activității, dar mai ales suprasolicitărilor, pot crea stări morbide. Medicina preventivă posedă mijloace eficiente pentru a le preîntîmpina sau ameliora la timp.

MATERIAL ȘI METODE DE LUCRU

Populația examinată s-a distribuit pe grupe cincinale de vîrstă suficient de mari (vezi nota I, tabelul nr. 1). Fiind așa, putem considera rezultatele ca scutite de intervenția hazardului. Nici ca dimensiuni grupele nu variază între ele prea mult. Sînt deci comparabile, deși prin excepție grupa de 20 de ani este mai redusă.

În cadrul fiecărei grupe de subiecți am calculat parametrii măsurați, între alte constante : media aritmetică (Ma), deviația tip (σ) redînd și cîte un tabel al gradelor centezimale.

Calculul aritmetic al tabelului a constat, pentru parametrii simpli, din scăderea sau adăugarea la Ma a unei sutimi din valoarea celei din urmă, prealabil ce aceasta a fost înmulțită cu cifrele 1—30. Cu suma obținută au fost compuse 14 tabele, cîte unu pe sex și cele șapte grupe de vîrstă amintite, avînd fiecare cîte 61 de coloane și 29 de rînduri (numărul parametrilor). Pentru a fi mai bine înțeleși, redăm parțial un exemplu cu privire la valoarea înălțimii

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

vertico-jugulară. Aceasta a avut Ma, la bărbați, de vîrsta de 20 de ani, egală cu 30,17. În tabelul centezimal gradele de deviații de la 1 pînă la 30 (30,17 + 0,3017 × cu numărul gradelor) au avut, la stînga și la dreapta, următoarele valori :

	−3	−2	−1	Ma	+1	+2	+3	
etc.,	29,26	29,57	29,87	30,17	30,47	30,77	31,08	etc.

De reținut că parametrilor compuși li s-a scăzut sau adăugat suma deviațiilor simple, de la 1 la 30, pe cînd parametrilor exprimați în volume le-au fost scăzute sau adăugate produsele deviațiilor centezimale, care au contribuit la compunerea volumelor.

Comparația dintre două vîrste am făcut-o citind valoarea vîrstei și gradul centezimal corespunzător în tabelul vîrstei precedente ei. Dăm un exemplu cu privire la înălțimea v—j de la bărbații de vîrsta de 21—25 de ani. Media ei aritmetică a fost egală cu 30,41. Valoarea aceasta a fost găsită în tabelul centezimal al vîrstei de 20 de ani, în coloana plus 1. Am notat plus unu în coloana a treia a tabelului nr. 1.

Mai adăugăm și aici că tabelele gradelor centezimale servesc atît la stabilirea biotipului individual, cît și la evaluarea particularității aceluia. Procedura din urmă a fost demonstrată într-o lucrare anterioară (2).

În concluziile asupra microevoluției am considerat că deviațiile de la 1—3 grade nu sînt semnificative, dar demonstrează o tendință.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Există multe observații pe baza cărora s-a remarcat că organismul uman continuă să crească, lent, și de la 20 de ani pînă la 28—30. Sfîrșitul creșterii a fost stabilit, de către Robert (Anglia), pentru bărbați la 22, iar pentru femei la 19 ani. Liharsic (Austria) l-a considerat la 25, respectiv 19. Villermé (Franța) l-a notat la 23 și 19 ani, iar Quételet a susținut că creșterea se oprește la 30 de ani la bărbați, și la 25 de ani la femei.

H.W. Jürgens redă date și din alte țări, trăgînd concluzia că în provincia Schleswig-Holstein 55% din populația cercetată și-a încheiat creșterea staturii la 20 de ani, iar 45% a crescut pînă la vîrsta de 24 de ani (1).

După vîrstele notate s-a considerat că organismul uman ajunge într-o stare de echilibru pe o durată de cel puțin un deceniu, iar după vîrsta de 40—45 de ani prezintă semne de regresiune.

Cercetările, ale căror rezultate le redăm în tabelul nr. 1, stabilesc pe material românesc modificările care au loc în dezvoltarea organismului, în perioada adultă.

În perioada vîrstei de la 20 pînă la 25 de ani se observă că bărbații își continuă creșterea trunchiului, a diametrului bitrohanterian și a energiei mușchilor, mai precis a flexorilor mîinii. Statura și nici un segment vertical nu a remarcat vreo evoluție. Constatarea aceasta confirmă întrebuințarea staturii în determinarea canoanelor, ca unitate de apreciere a proporțiilor corpului uman și ca numitor al multor indici antropometrici.

Femeile imită tendința microevolutivă a bărbaților, dar nici unul din parametrii lor orizontali nu are creștere semnificativă în această perioadă de viață. Se remarcă chiar o stagnare mai evidentă a dimensiunilor care privesc înălțimea organismului.

Perioada vîrstei de la 26 pînă la 30 de ani prezintă multe aspecte asemănătoare. Stagnarea în lungime este mai vădită, iar creșterea volu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

metrică a trunchiului mai pronunțată. Fenomenele se petrec la ambele sexe. Femeile și-au urcat volumul abdomenului inferior, în special datorită creșterii diametrelor hipocondriace. Este de remarcat că femeile din satele de pe Valea Arieșului au manifestat, dar nu semnificativ, unele tendințe de microregresiune a unor dimensiuni verticale, chiar începînd cu această vîrstă.

Perioadele de vîrsta 31—35 și 36—40 de ani sînt caracterizate de o stabilitate remarcabilă, dar nu totală. Bărbații continuă a-și urca pronunțat volumul trunchiului, iar femeile pe al toracelui. Fenomenul se petrece datorită dezvoltării țesutului adipos. Perimetrul lor toracic și capacitatea vitală pulmonară nu înregistrează însă nici o modificare.

La vîrsta de 41—45 de ani bărbații își lărgesc trunchiul în mod substanțial, pe cînd femeile remarcă numai tendința de a și-l urca. Ambele sexe își păstrează la niveluri constante : statura, lungimea membrelor, dimensiunile de înălțime a trunchiului. Femeile se înscriu în aceste direcții chiar cu tendințe de regresiune.

În perioada de la 46 pînă la 50 de ani se observă, la ambele sexe, tendințe vădite de involuție, atît a valorilor verticale, cît și a celor orizontale. Ca o consecință a acestor modificări și volumul trunchiului înregistrează o reducere. În ansamblu, organismul, trecînd de la anabolism la catabolism, prezintă tendința de a lua o formă alungită, de microsplanchnie.

Privind organismul uman adult, în totalitatea sa, putem desprinde aspecte mai generale și mai definitorii. Vîrstele adulte, la începutul lor, între 21—25 de ani determină mai multe modificări la bărbați, decît la femei. Aceasta înseamnă că femeile își ating maturitatea, în multe privințe, mai de timpuriu, pînă la vîrsta de 20 de ani. Regresiunea parametrilor verticali se instalează începînd chiar cu vîrsta de 41 de ani, iar la 45 de ani tendința de involuție devine generală.

Cu privire la dezvoltarea trunchiului, datele din tabelul nr. 1 stabilesc, fără nici o rezervă, că ambele sexe își dezvoltă, în viața lor de adult, volumul trunchiului. Acesta crește datorită atît diametrelor transversale, cît și celor antero-posterioare, dar mai mult celor sagitale. Se confirmă că macrosplanchnia este în funcție mai mult de parametrii din urmă, decît de cei dintîi (3).

Este de reținut că dezvoltarea diametrilor sagitali și creșterea volumului toracic premerg urcarea volumului abdominal și creșterea parametrilor transversali. Macrosplanchnia apare mai întîi la organele toracice și apoi la cele din cavitatea abdominală.

Perimetrul toracic, capacitatea vitală respiratorie și amplitudinea respiratorie nu au arătat modificări deosebite la nici un sex și la nici una din vîrstele studiate.

Aptitudinea la munca manuală a scăzut de timpuriu la ambele sexe, mai pronunțat la bărbați.

CONCLUZII

Se arată că la români organismul uman prezintă tendință de a se dezvolta și după vîrsta de 20 de ani, mai pronunțată la bărbați. De la 21 pînă la 30 de ani la aceștia dimensiunea diametrului bitrohanterian urcă, manifestîndu-se o tendință de mărire a volumului trunchiului. Femeile

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Evoluția pe sex și vîrstă a cîtorva parametri morfologici și fiziologici .Populația din satele de pe valea Arieșului de vîrstă de la 20 pînă la 50 de ani

Parametri	BĂRBAȚI								FEMEI							
	Vîrsta de 20 ani Med. Aritm.	Evoluția cincinală în grade centezimale							Vîrsta de 20 ani Med. Aritm. σ	Evoluția cincinală în grade centezimale						
		21–25	26–30	31–35	36–40	41–45	46–50	Total		21–25	26–30	31–35	36–40	41–45	46–50	Total
Nr. subiecți	89	97	199	204	203	212	173	1177	92	93	184	174	575	139	118	975
I. v-j	30,17±2,51	+1	0	0	0	0	0	+1	28,60±2,43	+2	0	0	0	0	0	+ 2
I.st	16,00±1,64	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+6	14,42±1,58	+1	+2	−1	+1	0	−2	+ 1
I.x − l	15,00±3,18	+1	−2	+1	−2	+2	−2		14,83±2,90	0	−2	+1	−1	−2	+1	− 3
I.l − p	19,92±3,20	0	0	0	−1	−1	−1	−3	19,90±3,04	0	−2	−2	+2	0	0	− 2
L.ms	52,56±2,93	+1	0	0	0	0	0	+1	48,67±2,93	0	0	−1	+2	−1	−1	− 1
L.mi	78,64±4,69	0	0	0	0	0	0	0	72,39±4,18	0	−1	0	0	0	−1	− 2
L.ma-pl	8,20±1,91	0	0	0	0	0	0	0	7,30±2,01	+1	0	0	0	0	0	+ 1
D.diacr.	38,16±2,01	0	0	0	−1	0	0	−1	34,84±1,86	0	0	0	−1	0	−1	− 2
D.to.trans.	26,38±1,96	+1	0	+1	0	0	−1	+1	24,98±2,14	+1	−1	+1	0	+1	+2	+ 4
D.hip.-trans.	26,17±1,94	+2	+1	0	+1	+2	+1	+6	23,42±2,84	+1	+3	0	0	+2	−2	+ 4

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

D.bicr.-il	28,31±1,98	0	0	0	0	+2	+1	+3	28,23±2,03	+1	+2	+1	0	−2	−1	+ 1
D.bitr.	30,31±2,04	+5	+5	0	0	+1	0	+11	31,38±1,96	+1	0	+1	−1	+2	−1	+ 2
D.to.a-p	19,37±1,82	+1	+1	+1	+1	+3	0	+ 7	17,95±1,88	+1	+1	+1	+2	+2	+1	+ 8
D.hip.a-p	18,94±1,76	0	0	0	−1	−1	−1	−3	18,16±2,81	+1	+3	+1	0	+1	−3	+ 3
I.j-p	50,92±3,44	+1	0	0	0	0	−1	0	49,15±4,96	0	−1	+1	−1	0	0	− 1
I.abd.t	34,92±2,58	+1	0	0	0	+1	−1	+ 1	34,75±3,20	0	−2	−1	+1	−1	+1	− 2
L.msipl	131,20±6,91	0	0	0	0	0	0	0	121,06±6,54	0	−1	0	+2	−1	−1	+ 1
Stat.	167,78±6,80	0	0	0	0	0	−1	− 1	158,06±6,71	0	−1	0	0	−1	0	− 2
V.tr.	26,30±3,40	+1	+1	+2	0	+4	−2	+ 6	22,98±4,90	+1	+1	+1	+1	+2	−2	+ 4
V.to	8,18±1,70	+1	+2	+3	+1	+4	+1	+12	6,47±1,48	+1	+2	+2	+3	+2	−1	+ 9
V.abd.t.	18,12±3,03	+1	+1	+2	0	+2	−2	+ 4	16,51±3,79	+1	+1	+1	0	+2	−2	+ 3
V.abd.sup.	7,44±2,28	0	0	+3	0	+4	−4	+ 3	6,31±2,70	+1	−2	+1	−1	+1	−2	− 2
V.abd.inf.	10,64±2,36	+1	+2	+1	0	+2	−2	+ 4	10,20±2,43	+1	+2	+1	+1	+2	−2	+ 5
Greut.	60,74±7,94	+1	0	+1	−1	0	−1	0	54,29±8,49	+1	−1	+4	−3	+4	−3	− 2
Per.to.	87,93±4,48	+1	0	+1	0	0	−1	+ 1	80,33±5,71	+1	0	+1	0	+2	−1	+ 3
Cap.vit.	4350±560	+1	+1	+1	0	0	0	+ 3	3320±590	+1	0	0	−1	−2	−1	− 3
Ampl.resp.	7,09±1,72	+2	+2	+1	0	0	−1	+ 4	6,11±1,73	+1	+1	0	+1	0	−2	+ 1
Dinam.	42,15±4,60	+3	+2	+2	0	0	−2	+ 5	22,34±4,91	+2	+1	0	0	−1	−1	+ 1
Apt.mm.	17,37±4,12	+1	−1	−2	−4	−1	−2	− 9	18,38±4,56	0	−1	−3	−2	−2	−3	−11

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

înscriu, în această perioadă, o creştere a ambelor diametre hipocondriace. În perioada vîrstei de la 31 pînă la 35 de ani la bărbaţi volumul trunchiului creşte semnificativ, iar la femei se opreşte orice creştere. Perioada de stagnare la bărbaţi cuprinde vîrsta de 36—40 de ani, iar la femei pe cea de 31—40.

Microregresiunea se instalează mai precoce la femei, la 41 de ani, decît la bărbaţi. Ea debutează cu parametrii verticali. Cei volumetrici, ai trunchiului, se reduc începînd cu vîrsta de 46 de ani.

DIE SOMATO-FUNKTIONELLE BESCHAFFENHEIT DER IN DEN DÖRFERN DES ARIEŞ-TALES (KR. TURDA) LEBENDEN BEVÖLKERUNG. MORPHO-PHYSIOLOGIE MIKROEVOLUTIVE VERÄNDERUNGEN BEI DER BEVÖLKERUNG IM ZWISCHEN DEM 20.—50. LEBENSJAHR. II.

ZUSAMMENFASSUNG

Besonders bei Männern über 20 Jahren wurde bestätigt, daß der menschliche Körper sich weiterhin entwickelt und auch nach 30 Jahren sich noch nicht in Gleichgewicht befindet, besonders was das Volumen des Körpers und dessen Komponente anbelangt. Als Ursache der Entwicklung des Körpers zwischen 35 und 40 Jahren kann das Volumen des Brustkorbes angenommen werden, und nach diesem Alter, die Erhöhung des Unterleibes. Der Mikrorückschritt (Regression) ist bei Frauen im Alter von 40 Jahren viel frühzeitiger als bei Männern. Diese Regression debütiert mit vertikalen Parametern. Ab 46. Lebensjahr verändern sich die volumetrischen Parameter des Körpers sowohl bei Männern wie bei Frauen.

BIBLIOGRAFIE

1. JÜRGENS H.W., *Ueber das Wachstum der Körpergröße beim erwachsenen Menschen*, Dtsche med. Woch., 1966, *91*, 1 881.
2. RÂMNEANȚU P., *Bărbatul român medio-normal*, B.E.B., 1942, **13**, *1—4*, 1—28.
3. VIOLA G., *La costituzione individuale*, Ed. L. Cappelli, Bologna, 1933, **II**, 127.

Centrul metodologic de reumatologie, Bucureşti

Primit în redacţie la 20 iunie 1972

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE ALE DEZVOLTĂRII FIZICE A COPILULUI ŞCOLARIZAT LA 6 ANI, DIN DIFERITE ZONE ALE ŢĂRII

DE

CEZARINA BĂLTEANU, D. BOTEZATU, C. FEDOROVICI, MARIA-ELENA ROŞCA, GH. ŞTEFĂNESCU şi OLIMPIA TUDOSE

572.512 : 616—053.5

Fiind dovedit faptul că procesele de creştere şi dezvoltare ale copiilor prezintă o variabilitate în timp şi în spaţiu orientată printre altele şi de numeroşi factori sociali şi economici concretizaţi pe plan populaţionist, cel puţin în bună parte, în gradul de urbanizare a localităţilor de reşedinţă, ne-am propus ca această cercetare să se refere la copii de diferite provenienţe, grupaţi în patru loturi : unul de provenienţă urbană (oraşul Iaşi), altele trei de provenienţă rurală. Satele studiate din acest punct de vedere sînt situate în zone geografice diferite, special alese în raport cu specificul lor : sate din judeţul Iaşi, sate din Delta Dunării, sate din Ţara Oaşului, reprezentate fiecare prin cîte un eşantion de băieţi şi cîte un eşantion de fete.

Prezenta lucrare constituie astfel punctul de plecare al unei anchete de tip longitudinal, menită să urmărească fenomenele de creştere şi dezvoltare la aceiaşi copii, care urmează a fi cercetaţi an de an.

MATERIALUL DE STUDIU

Materialul nostru de studiu este constituit din patru loturi de copii în vîrstă de 6—7 ani, repartizaţi în 8 serii (4 serii de băieţi şi 4 de fete) :

1. Oraşul Iaşi : o serie de 130 băieţi şi o serie de 128 fete.
2. Sate din judeţul Iaşi [1] : o serie de 100 băieţi şi o serie de 108 fete.
3. Sate din Delta Dunării [2] : o serie de 62 băieţi şi o serie de 57 fete.
4. Sate din Ţara Oaşului [3] : o serie de 100 băieţi şi o serie de 100 fete.

[1] Popricani, Probota, Bălteni, Tomeşti, Osoi, Comarna.
[2] Partizani, Gorgova, Crişan, Maliuc, Caraorman, Mila 23, Chilia Veche, Ilgani.
[3] Tîrşolţ, Bicsad, Trip, Certeze, Cămîrzana.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Studiul cuprinde o caracterizare antropometrică pentru care s-au luat 42 de măsurători în vederea urmăririi creşterii globale şi parţiale absolute şi relative (indici).

Prelucrarea statistică a fiecărei dimensiuni şi a fiecărui indice pentru fiecare din cele 4 loturi a privit stabilirea parametrilor de poziţie (mediile) şi de dispersie (σ).

În fine, pentru stabilirea unor tabele de normalitate a raportului dintre statură şi greutate, deosebit de important pentru evaluarea nivelului de dezvoltare fizică a copiilor, s-a calculat valoarea teoretică a greutăţii care trebuie să corespundă la o creştere a staturii de cîte un centimetru (în mediul urban şi în mediul rural) pe baza coeficienţilor de regresie între aceste două variabile (după formula Pearson). S-a comparat apoi valoarea greutăţii fiecărui copil din eşantioanele provenite din oraşul şi judeţul Iaşi, cu valoarea teoretică, calculîndu-se diferenţele în plus sau în minus, care exprimă gradul de sub- sau de supraponderabilitate.

REZULTATELE OBŢINUTE

În tabelul anexă nr. I dăm valorile medii ale dimensiunilor şi indicilor calculaţi pentru cele patru serii de băieţi şi cele patru serii de fete.

STATURA, GREUTATEA ŞI RAPORTUL STATURO-PONDERAL

Statura. Comparînd mediile staturii la cele patru serii de băieţi constatăm că cifra cea mai înaltă corespunde seriei din oraşul Iaşi(121,21cm), urmată de cea rurală din Delta Dunării (118,10 cm), seriile rurale din judeţul Iaşi şi din Oaş situîndu-se pe ultimul loc, cu valori medii foarte apropiate (116,88 cm şi respectiv 116,65 cm). Diferenţa dintre media staturii seriei urbane şi a celor rurale variază între 3 şi 4 cm.

Aceeaşi eşalonare a mediilor se observă şi la seriile de fete, diferenţele între cele rurale fiind însă mici, timp ce diferenţa între ele şi seria urbană este destul de amplă (peste 4 cm), ca şi între seria urbană de băieţi şi cele rurale. Subliniem că diferenţele de statură între copiii din mediul urban şi cel rural se menţin şi în clasele de vîrstă următoare, amplificîndu-se în preajma adolescenţei, cînd ating o valoare de aproximativ 7 cm, aşa cum rezultă din cercetările noastre recente (date care nu sînt încă publicate).

Comparînd mediile staturii băieţilor şi fetelor de aceeaşi provenienţă, constatăm că diferenţele în minus pentru acestea din urmă, care să poată fi luate în consideraţie (şi care corespund dealtfel unui dimorfism al dimensiunilor normal pentru această vîrstă) se întîlnesc mai ales între cele două serii din Delta Dunării (1,50 cm), precum şi la cele două serii din oraşul Iaşi (0,40 cm).

Greutatea. Valorile medii ale greutăţii la băieţi prezintă aceeaşi variaţie ca în cazul staturii, diferenţele între ele fiind însă sensibil reduse. Astfel, dacă greutatea medie cea mai mare corespunde seriei din oraşul Iaşi (22,91 kg), media seriei imediat următoare, care este tot cea din Delta Dunării (22,08 kg), nu diferă de prima decît prin 0,83 kg, iar cea imediat următoare (Ţara Oaşului) prin 0,84 kg. O diferenţă mai sensibilă se înre-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

gistrează doar între toate aceste trei serii (şi în special cea din oraşul Iaşi), pe de o parte, şi seria din satele judeţului Iaşi, care ajunge în acest din urmă caz la 1,66 kg (în minus pentru acestea din urmă), pe de altă parte.

Aceeaşi seriaţie a mediei greutăţii corporale se constată şi la eşantioanele de fete, ale căror diferenţe înregistrează valori apropiate cu cele constatate între seriile de băieţi.

Variabilitatea dimorfică în ceea ce priveşte diferenţele între greutatea medie a seriilor de băieţi şi fete de aceeaşi provenienţă este minimă şi, aşa cum aceasta este normal la această vîrstă, întotdeauna în minus la fete.

Analiza variabilităţii deviaţiei standard (σ) a staturii şi greutăţii în cele 8 eşantioane considerate (tabelul nr. 1) ne permite să facem constatări interesante.

Într-adevăr, dacă deviaţia standard pentru statură oferă valori destul de apropiate între ele atît la seriile de băieţi cît şi la cele de fete, în mediul urban ca şi în mediul rural (înregistrăm doar valori puţin mai ridicate pentru seriile Iaşi urban şi satele din Deltă), în schimb, acelaşi parametru statistic calculat pentru greutate înregistrează valori mult mai ridicate (aproape de două ori mai mari) la ambele serii urbane băieţi şi fete, în comparaţie cu cele rurale.

Tabelul nr. 1

Mediile şi deviaţiile standard, calculate pentru statura şi greutatea la eşantioanele cercetate.

Eşantionul	STATURA				GREUTATEA			
	Băieţi		Fete		Băieţi		Fete	
	M	σ	M	σ	M	σ	M	σ
Iaşi, urban	121,21	5,38	120,80	5,28	22,91	4,08	22,85	4,77
Iaşi, rural	116,88	4,78	116,49	5,05	21,25	2,31	21,03	2,48
Oaş	116,65	4,30	115,41	4,26	22,07	2,20	21,28	2,20
Delta Dunării	118,10	5,45	116,61	5,66	22,08	2,71	21,93	2,42

Dacă considerăm că deviaţia standard oglindeşte gradul de dispersie al unui caracter, atunci putem conchide că, în cazul staturii, aceasta variază relativ puţin de la eşantion la eşantion (cu toate diferitele condiţii de viaţă surprinse la variaţiile valorilor medii), determinismul acestui caracter cuprinzînd pe lîngă o componentă importantă de ordin peristatic (de mediu) şi o componentă puternică de ordin genetic. În cazul greutăţii corporale, diferenţele mari înregistrate între deviaţiile standard ale eşantioanelor urbane, pe de o parte, şi a tuturor eşantioanelor rurale, pe de altă parte (acestea din urmă oferind valori foarte apropiate ale acestui parametru statistic), atestă o componentă mai decisivă a factorului mezologic decît a celui ereditar.

Pe de altă parte, faptul că seriile rurale înregistrează o mai mică dispersie decît cele urbane evidenţiază o mai mare omogenitate a regimului alimentar în mediul rural decît în cel urban.

Comparînd mediile staturii şi greutăţii obţinute de noi în 1972 pentru copiii de 6—7 ani (şcolarizaţi de la vîrsta de 6 ani) din localităţile considerate, cu mediile calculate pentru copiii de aceeaşi vîrstă de către

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Gh. Tănăsescu şi colaboratori (serii sintetice de copii proveniţi din toată ţara, cercetaţi în 1964), constatăm că eşantioanele noastre la ambele sexe, atît în mediul urban cît şi în mediul rural, oferă staturi şi greutăţi medii mai ridicate acum decît în 1964 (atestînd existenţa unei acceleraţii destul de ample).

Tabelul nr. 2

Acceleraţia staturii şi greutăţii

Anul	STATURA				GREUTATEA			
	Urban		Rural		Urban		Rural	
	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀
1964	118,8	118,2	115,6	114,8	22,0	21,8	20,5	20,0
1972	121,2	120,8	116,8	116,4	22,9	22,8	21,2	21,0

Acest rezultat pune în evidenţă continuarea fenomenului de acceleraţie a ritmului creşterii şi dezvoltării copiilor din ţara noastră care se desfăşoară atît în mediul urban cît şi în cel rural, în raport cu necontenita ameliorare a condiţiilor de trai şi în raport cu urbanizarea crescîndă a tuturor localităţilor ţării noastre.

Raportul staturo-ponderal. Este bine cunoscut că determinarea stării de nutriţie a copiilor se face prin luarea în consideraţie a raportului staturo-ponderal pe baza unor tabele standard de vîrstă — înălţime — greutate, stabilite pe baza coeficientului de regresie. În ţara noastră s-au alcătuit asemenea tabele specifice populaţiei noastre în 1936 de către P. Râmneanţu. Avînd în vedere modificările survenite în ritmurile de creştere de atunci şi pînă acum, am procedat la stabilirea unor tabele de normalitate a raportului staturo-ponderal pe baza coeficientului de regresie pentru populaţiile infantile de 7 ani (6,5—7,5 ani) luate de noi în studiu în lunile februarie — mai 1972.

Dăm în anexă valorile teoretice de greutate stabilite diferenţial pentru seriile urbane de cele rurale, pentru variaţiile staturii din centimetru în centimetru (tabelul anexă nr. II).

Comparînd valorile teoretice obţinute de noi cu cele ale lui Râmneanţu, constatăm că datele acestui autor obţinute în 1936 se apropie cu cele ale noastre stabilite pentru seriile rurale. Acest fapt devine explicabil dacă comparăm mediile staturii seriilor noastre cu cele care au stat la baza tabelelor de normalitate ale lui Râmneanţu cînd observăm că seriile noastre rurale sînt apropiate de ale acestui autor (cu 1 cm în medie mai ridicate). Dacă luăm în consideraţie că seriile lui Râmneanţu sînt alcătuite din copii din mediul urban şi rural, dar cu precădere din oraşe, rezultă perisabilitatea tabelelor de normalitate datorită acceleraţiei şi necesitatea de a fi reînnoite periodic.

Trecînd apoi la calcularea diferenţelor de greutate în plus şi în minus ale fiecărui copil în raport de greutatea teoretică, am stabilit frecvenţa pentru fiecare serie a copiilor cu deficit sau surplus ponderal. Rezultatele le-am înscris în tabelul nr. 3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 3

Repartiţia procentuală a copiilor din fiecare serie în funcţie de sporul sau deficitul de greutate faţă de valoarea teoretică.

Diferenţa în greutate faţă de valoarea teoretică	BĂIEŢI				FETE			
	oraş Iaşi	jud. Iaşi	Delta Dunării	Ţara Oaşului	oraş Iaşi	jud. Iaşi	Delta Dunării	Ţara Oaşului
— 6,1— 7,0	0,76	—	—	—	1,56	—	—	—
— 5,1— 6,0	0,76	—	—	—	1,56	—	—	—
— 4,1— 5,0	1,53	—	—	—	3,12	0,92	—	—
— 3,1— 4,0	6,92	2,00	1,61	1,00	7,81	1,85	—	1,00
— 2,1— 3,0	11,53	7,00	3,23	2,00	17,18	5,55	1,75	5,00
— 1,1— 2,0	19,23	19,00	8,06	8,00	12,90	12,07	7,02	15,00
— 0,1— 1,0	19,23	42,00	16,13	19,00	14,84	28,70	28,06	26,00
0	0,76	—	1,61	—	—	—	1,75	—
+ 0,1— 1,0	16,15	18,00	20,97	29,00	14,84	12,96	33,33	21,00
+ 1,1— 2,0	13,07	7,00	29,03	24,00	7,81	18,51	14,04	17,00
+ 2,1— 3,0	3,07	4,00	11,29	11,00	6,25	4,62	10,53	9,00
+ 3,1— 4,0	0,76	1,00	6,45	4,00	2,34	1,85	—	3,00
+ 4,1— 5,0	0,76	—	1,61	2,00	2,34	0,92	3,31	1,00
+ 5,1— 6,0	1,53	—	—	—	2,34	—	—	1,00
+ 6,1— 7,0	2,30	—	—	—	1,56	—	—	1,00
+ 7,1— 8,0	1,53	—	—	—	0,78	—	—	—
+ 8,1— 9,0	—	—	—	—	1,56	—	—	—
+ 9,1—10,0	—	—	—	—	0,78	—	—	—
+10,1—11,0	—	—	—	—	—	—	—	—
+11,1—12,0	—	—	—	—	0,78	—	—	—

Din tabelul nr. 3 se constată în primul rînd în seriile urbane (mai accentuat în cea de fete) o frecvenţă mai mare atît la cazurile de subponderabilitate cît şi mai ales de supraponderabilitate.

În ceea ce priveşte variabilitatea raportului staturo-ponderal la seriile rurale, se constată că cel mai mare procent de copii subponderali îl prezintă seriile rurale din judeţul Iaşi, situaţia cea mai bună oferind-o copiii din Delta Dunării, copiii din Ţara Oaşului ocupînd o poziţie intermediară. Dacă ne gîndim la consumul mare de proteine în Delta Dunării (peşte), constatarea devine desigur explicabilă.

ÎNĂLŢIMEA TRUNCHIULUI ŞI INDICELE SCHELIC

În valoare absolută înălţimea trunchiului (date fiind diferenţele foarte mari în statura copiilor din seriile urbane faţă de cele rurale) este atît la băieţii cît şi la fetele din oraşul Iaşi mai mare decît în seriile rurale. Valorile medii ale indicelui skelic, care exprimă raportul dintre lungimea membrului inferior şi înălţimea bustului, sînt iarăşi mai mari la seriile urbane, indicînd la acestea o lungime relativă mai mare a membrului inferior faţă de seriile rurale. Avînd în vedere că paralel cu vîrsta (exceptînd perioada postpuberală) se desfăşoară un proces de coborîre a raportului trunchi/membre inferioare, valoarea mai ridicată a indicelui skelic demonstrează iarăşi o etapă mai avansată spre forma adultă a copiilor din oraşe faţă de cei de la sate. Şi din acest punct de vedere copiii din Deltă ocupă locul al doilea după seriile urbane.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

PERIMETRELE

Perimetrul toracic luat la nivelul punctului xifoidal este în medie la toate seriile mai mare la băieţi decît la fete (tabelul anexă nr. I). În ceea ce priveşte variabilitatea între diversele loturi, la băieţi valoarea medie absolută cea mai înaltă o înscriu băieţii din Delta Dunării (59 cm), după care cu valori practic egale urmează seria din oraşul Iaşi (58,88 cm) şi seria din Ţara Oaşului (58,87 cm), valoarea cea mai mică oferind-o seria rurală din judeţul Iaşi (57,82 cm). La fete, seria urbană Iaşi se situează din acest punct de vedere pe primul loc (57,84 cm), urmată îndeaproape de seria de fete din Delta Dunării (56,51 cm), după care urmează seria din Ţara Oaşului (56,45 cm) şi cea rurală din judeţul Iaşi (56,38 cm).

Indicele lui Brugsch, care reprezintă raportul dintre perimetrul toracic şi statură, înscrie pe de o parte în cadrul fiecărui lot întotdeauna valori mai mari la băieţi decît la fete, iar pe de alta, comparînd loturile între ele, valori şi mai mari în loturile rurale decît în lotul de copii din oraşul Iaşi (tabelul anexă nr. I). Aceasta dovedeşte un aspect mai longilin la ultimii decît la primii.

Perimetrele braţului în flexie şi în extensie sînt întotdeauna în medie mai mari în mediile urbane decît în cele rurale, ceea ce indică o mai bună troficitate în mediul urban decît în cel rural. Raportul între perimetrul braţului în flexie şi perimetrul braţului în extensie indică însă o dezvoltare musculară mai bună în mediul rural decît în cel urban, diferenţa dintre aceste două perimetre fiind mai mare în primul caz decît în cel de-al doilea. Din acest punct de vedere, cea mai bună situaţie o prezintă copiii din Delta Dunării, fapt explicabil, avînd în vedere că încă de la această vîrstă copiii practică înotul şi canotajul.

Perimetrul coapsei înscrie şi el medii mai mari în seriile urbane decît în cele rurale, dovedind iarăşi o mai bună troficitate la primii.

DIAMETRELE TRUNCHIULUI

Lărgimea umerilor (a—a) prezintă valori medii (tabelul anexă nr.I) foarte apropiate la toate loturile de copii studiaţi, în timp ce lărgimea umerilor la fetele din seria urbană Iaşi şi la seria din Delta Dunării înregistrează valori ceva mai ridicate.

Raportul acromio-iliac la fete indică cea mai avansată dimorfizare sexuală la seria din oraşul Iaşi, fapt explicabil dacă ne gîndim că pubertatea în oraşul Iaşi se instalează foarte timpuriu, uneori chiar la 9—10 ani. Al doilea loc din acest punct de vedere îl ocupă seria de fete din Delta Dunării, unde ştim, din datele unuia dintre noi (în colaborare cu alţi autori), că pubertatea a înregistrat cea mai timpurie medie a vîrstei la menarchă din toate seriile rurale studiate în ţara noastră. Fenomenul a fost interpretat atunci ca o consecinţă a consumului mare de proteine în Deltă.

Din punctul de vedere al diametrelor toracice, în valori absolute, antero-posterior şi transversal, prelevate la nivelul punctului xifoidal, această populaţie infantilă luată în studiu se prezintă destul de omogen. Raportul acestor diametre oferă însă valori mai scăzute în oraşul Iaşi

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabel anexă nr. 1

Mediile principalelor caractere antropometrice

Caracterul	BĂIEȚI				FETE			
	oraș Iași	jud. Iași	Țara Oașului	Delta Dunării	oraș Iași	jud. Iași	Țara Oașului	Delta Dunării
Statura	121,21	116,88	116,65	118,10	120,80	116,49	116,41	116,61
Greutatea	22,91	21,25	22,07	22,08	22,85	21,03	21,28	21,93
Șezînda	66,54	65,10	65,23	64,97	66,02	64,61	64,04	64,40
sst — sy	36,75	36,10	36,18	36,34	36,44	35,87	35,73	35,84
sst — xy	9,70	9,52	9,00	9,44	9,61	9,27	8,82	9,05
sy — sol	59,09	55,67	56,13	56,87	59,38	56,14	55,47	56,05
isp — sol	65,97	62,68	62,17	63,07	66,30	62,65	62,18	62,40
a — a	25,89	24,51	25,96	25,29	25,49	24,69	25,42	25,21
ic — ic	18,97	18,07	19,13	19,28	20,09	18,33	18,72	18,95
Diam.ter.tr.niv.xyfoid	18,54	18,13	19,17	19,10	17,93	17,52	18,55	18,40
Diam.tor.ant.post.niv.xyf.	13,21	13,13	13,98	13,59	13,00	12,67	13,42	13,19
Perim.tor.niv.xyf.	58,88	57,82	58,87	59,28	57,84	56,38	56,45	57,51
Perim.braț extensie	18,31	16,59	16,83	16,80	18,20	16,98	16,71	16,95
Perim.braț flexat	18,68	17,38	17,60	17,77	18,86	17,80	17,51	17,81
Perim. coapsă	35,42	32,73	34,07	34,41	36,79	34,07	34,80	34,40
Capacitate vitală	1444	1372	1254	1654	1320	1256	1123	1497
Ind. skelic	82,28	79,61	79,77	82,00	83,38	80,19	80,35	81,77
Ind. Rehrer	12,49	13,03	13,17	13,61	12,51	13,00	13,59	13,52
Ind. sst—sy/sy—sol	62,19	64,84	64,43	63,90	61,36	63,89	64,41	63,94
Ind. ic—ic/a—a	73,27	73,72	73,69	76,23	78,81	74,24	73,64	75,16
Ind. ic—ic/statură	15,65	15,46	16,39	16,32	16,63	16,73	16,08	16,25
Ind. a—a/statură	21,35	20,97	22,25	21,41	21,10	21,19	21,83	21,61
Ind.perim.torac./statură	48,56	49,46	50,46	50,19	47,88	48,39	48,47	49,31
Ind.perim.braț/statură	15,41	14,82	15,06	15,04	15,61	15,28	15,04	15,27
Ind. perim. coapsă/statură	29,22	28,00	29,20	29,13	30,45	29,24	29,89	29,50
Ind. diam. ant. -post./diam. tr.	71,25	72,42	72,92	71,15	72,50	72,31	72,34	71,68
Ind. capacit. vit./statură	9,45	11,70	10,76	14,87	10,90	10,79	9,65	12,89

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

şi Delta Dunării, dovedind realizarea unor etape mai avansate în procesul de aplatizare a cuştii toracice, care ştim că are loc în decursul creşterii. Pentru oraşul Iaşi faptul se explică prin ritmurile în general mai energice de creştere, iar în Delta Dunării considerăm că fenomenul trebuie iarăşi corelat cu practicarea înotului şi canotajului încă din vîrstă fragedă

Tabel anexă nr. II

Valorile de normalitate ale raportului staturo-ponderal stabilite pe baza coeficienţilor de regresie

Talia	Urban		Rural	
	Băieţi	Fete	Băieţi	Fete
102	—	—	—	16,1
103	—	—	—	16,4
104	—	—	—	16,7
105	—	—	16,5	17,1
106	—	12,0	16,9	17,4
107	—	12,7	17,3	17,8
108	15,8	13,5	17,7	18,1
109	16,3	14,2	18,1	18,4
110	16,9	14,9	18,5	18,8
111	17,4	15,7	18,9	19,1
112	18,0	16,4	19,3	19,5
113	18,5	17,1	19,7	19,8
114	19,0	17,8	20,1	20,1
115	19,6	18,6	20,5	20,5
116	20,1	19,3	20,9	20,8
117	20,6	20,0	21,2	21,2
118	21,2	20,8	21,6	21,5
119	21,7	21,5	22,0	21,8
120	22,2	22,2	22,4	22,2
121	22,8	22,9	22,8	22,5
122	23,3	23,7	23,2	22,8
123	23,8	24,4	23,6	23,2
124	24,3	25,1	24,0	23,5
125	24,9	25,9	24,4	23,9
126	25,4	26,6	24,8	24,2
127	26,0	27,3	25,2	24,6
128	26,5	28,1	25,6	24,9
129	27,0	28,8	26,0	25,2
130	27,3	29,5	26,4	—
131	28,1	30,2	26,8	—
132	28,6	31,0	—	—
133	29,2	31,7	—	—
134	29,7	32,4	—	—
135	30,2	33,2	—	—
136	30,8	—	—	—
137	31,3	—	—	—
138	31,8	—	—	—

CAPACITATEA VITALĂ

Analiza valorilor medii ale capacităţii vitale ilustrează un fenomen interesant privind variabilitatea acestui caracter fiziometric la loturile de copii studiate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Într-adevăr, cu toate că statura la seriile urbane este pronunţat mai mare decît în seriile rurale (este cunoscută puternica corelaţie între statură şi capacitate), capacitatea vitală este inferioară la băieţii din oraşul Iaşi celor din seriile rurale. Valorile cele mai mari sînt înregistrate la seriile din Delta Dunării atît la fete cît şi la băieţi, dovedind iarăşi importanţa exerciţiilor fizice pentru dezvoltare. Avantajul din punctul de vedere al ventilaţiei pulmonare pentru copiii din Delta Dunării şi în general pentru copiii de la sate este şi mai bine exprimat prin raportul capacitate vitală la statură.

CONCLUZII

1. În primul an de şcolaritate şi la aceeaşi vîrstă cronologică, copiii şcolarizaţi la 6 ani prezintă în oraşul Iaşi un nivel de dezvoltare fizică mult mai avansat decît cei din satele judeţului Iaşi. Aceasta se exprimă printr-un nivel statural şi ponderal pronunţat mai ridicat, precum şi prin gradul de modificare a proporţiilor corporale.

2. Copiii din oraşul Iaşi prezintă un procent mai mare de suprapon-derabilitate care ar trebui corectat printr-un regim alimentar echilibrat. De asemenea, faţă de copiii din mediul rural, copiii din oraşul Iaşi au o dezvoltare musculară mai slabă şi o capacitate vitală mai redusă, fapt care impune o preocupare mai susţinută din partea părinţilor şi a educatorilor pentru practicarea mai intensă a exerciţiilor fizice.

3. Copiii din Delta Dunării se diferenţiază de celelalte serii rurale studiate de noi printr-un nivel de dezvoltare fizică mai bună, ceea ce trebuie corelat atît cu regimul alimentar mai bogat în proteine şi fosfolipide, cît şi cu o activitate fizică mai intensă graţie înotului şi canotajului pe care copiii de aici le practică de la o vîrstă foarte timpurie.

SUR CERTAINS ASPECTS DU NIVEAU DE DÉVELOPPEMENT DES ENFANTS INSCRITS À L'ÉCOLE À L'ÂGE DE 6 ANS

RÉSUMÉ

L'étude porte sur 392 garçons et 393 filles, âgés de 6 à 7 ans, originaires de la ville de Iaşi, de quelques villages avoisinants, de Ţara Oaşului et du Delta du Danube. Ils furent étudiés du point de vue de qulques caractères anthropométriques, considérés en valeurs absolues et relatives (poids, stature, longueur du tronc et du membre inférieur, diamètres thoracique, biacromien et bicrète, périmètres thoracique, de la cuisse et du bras, ainsi que la capacité vitale).

Les données obtenues permettent de constater que les enfants de la ville de Iaşi ont généralement un niveau de développement supérieur à ceux des séries rurales et présentent un proucentage assez élevé d'enfants suprapondéraux dont la situation devrait être corrigée par un régime alimentaire plus rationnel et probablement aussi par un régime de vie plus actif.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Les enfants provenant du milieu rural ont, en échange, une capacité vitale en moyenne plus élevée ainsi qu'une force dynamométrique supérieure à celle des précédents.

Il faut noter, également, que les enfants originaires des villages du Delta de Danube présentent un développement physique supérieur à ceux des autres villages étudiés dans ce travail, ce qui pourrait être en rapport avec certaines activités typiques de leur milieu (canotage et natation), ainsi qu'avec un régime alimentaire riche en protéines et phospholipides d'origine ichtyenne.

BIBLIOGRAFIE

1. Bayley N., *Individual patterns of development*, Child. Development, 1956, 27.
2. Bucur G., Keleman A., Serghievschi S., *Cercetări psihofiziologice cu privire la adaptarea copilului de 6 ani la solicitările activităţii şcolare*, Igiena, 1971, 1.
3. Cristescu Maria, *Aspecte ale creşterii şi dezvoltării adolescenţilor din Republica Socialistă România*, Bucureşti, 1969.
4. Rîmneanţu P., *Tabele pentru înălţimea, greutatea şi determinarea stării de nutriţie a copiilor români de 5—15 ani*, Bul. Eug. şi Biopolit., VII, 1936.
5. Tanner J.M., *Growth at adolescence*, Oxford, 1962.
6. Tănăsescu Gh., Stănciulescu El., Cătălin El., Antoaneta E., *Adaptarea copiilor de 6 ani la solicitările procesului instructiv educativ în primii doi ani de şcoală*, Igiena, 1971, 1.
7. Tănăsescu Gh. şi colab., *Nivelul dezvoltării fizice a copiilor şi tinerilor (4—8) din R.S. România*, Igiena, 1970, 1.

Centrul de cercetări biologice Iaşi
Sectorul antropologic

Primit în redacţie la 1 februarie 1973

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE ALE STĂRII DE SĂNĂTATE LA COPILUL ŞCOLARIZAT LA 6 ANI DIN DIFERITE ZONE ALE ŢĂRII

DE

CORNELIU NEAMŢU

612.65: 616 – 053.5

Lucrarea cuprinde un studiu al stării de sănătate al copiilor din clasa I şcolarizaţi la 6 ani, efectuat în zona Deltei Dunării (braţul Sulina), judeţul şi oraşul Iaşi.

MATERIAL ŞI METODĂ

Au fost examinaţi un număr de 45 copii din zona Deltei (satele Partizani, Ilgani, Maliuc, Gorgova, Mila 23, Crişan, Caraorman), 65 copii din zona jud. Iaşi (satele Erbiceni, Popricani) şi 93 copii din zona oraşului Iaşi.

Examenul clinic a fost efectuat după fişa de examinare propusă de F. Falkner (Centrul internaţional al copilului) în lunile mai şi iunie 1972.

REZULTATE

Explorarea copilului de vîrsta şase ani şi apoi a acestuia în dinamica următorilor ani prezintă un interes deosebit avînd în vedere atît începutul unei noi etape distincte în dezvoltarea sa intelectuală prin debutul şcolar, cît şi o serie de modificări somatice specifice vîrstei de 4—8 ani, denumită de altfel şi „mica pubertate".

Problemele creşterii, dezvoltării şi menţinerii stării de sănătate a indivizilor tineri constituie subiectul multor analize şi discuţii, încadrîndu-se în preocuparea de cercetare a tuturor aspectelor ce privesc viaţa şi evoluţia generaţiilor tinere. Cunoaşterea stării de sănătate este indispensabilă studiului dezvoltării armonioase fizice şi intelectuale, susţinînd eforturile de raţionalizare în îndrumarea tinerilor, avînd în vedere marea varietate a paletei tipologice umane.

ST. CERC. ANTROPOL., 1973, T. 10, NR. 1, P. 61—65

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Investigația de față prezină rezultatele examenului clinic pe aparate sintetizate în tabele și comparativ între zonele studiate.

Se observă din tabelele nr. 1 și 2 că cele două aspecte investigate, starea generală și starea de nutriție, au ponderi paralele și prezintă indici crescuți de troficitate pentru zonele Deltă și orașul Iași, justificate posibil prin consumul crescut de proteine în aceste zone față de județul Iași.

Tabelul nr. 1

Starea de nutriție

Calificativ	Deltă (%)	Jud. Iași (%)	Oraș Iași (%)
Satisfăcător	22	10	11
Bună	36	67	37
Foarte bună	42	23	52

Tabelul nr. 2

Starea generală

Calificativ	Deltă (%)	jud. Iași (%)	oraș Iași (%)
Satisfăcător	19	11	12
Bună	40	66	37
Foarte bună	41	23	51

În tabelul nr. 3 redăm anomaliile găsite de noi. Menționăm că în anomaliile toracice am cuprins: bombarea, înfundarea, alte deformări sterno-costale. Am remarcat incidența crescută a piciorului plat în urban față de rural și tendința de asociere între obezitate și platfus.

În ceea ce privește anomaliile pielii, am constatat piodermite în orașul Iași și eczeme în zona Deltei. De asemenea, în lotul copiilor din orașul Iași există cifre mai scăzute pentru puls față de zona rurală (Deltă și jud. Iași), probabil datorită și unei obișnuințe mai mari a copiilor din primul lot cu examinările medicale. Indicatorul ce exprimă ponderea suflurilor cardiace este mai mare în Deltă. Am reținut din investigația făcută de noi, asocierea hipoacuziei, acolo unde am întîlnit-o, cu întîrzierea mintală. Am constatat de asemenea amigdalite cronice, hipertrofii amigdaliene și limfatoze în jud. și orașul Iași. Caria dentară este mai frecventă în Deltă (cu toate că procentul de fluor conținut de pește este mai înalt decît cel din carnea obișnuită) și cel mai des asociată aici cu o igienă buco-dentară defectuoasă. Se remarcă în legătură cu aceasta și un consum mic și la intervale mari de alimente tari (legume, fructe). Probele de apă potabilă recoltate de noi în punctele unde s-au făcut examinările în zona Deltei au arătat o concentrație în fluor cu mult sub norma admisă, și anume 0,03—0,04 mg fluor/litru în probe față de 1mg/litru STAS 1342—71. În ceea ce privește tabloul endocrin se constată existența unui potențial hipocalcemic mai mare în zona Deltei și zona rural Iași, față de urban Iași, precum și a unui caz ipotetic de mongolism în urban Iași. Tot în zona urban Iași

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 3

Modificări ale sistemelor sau organelor

Sistemul sau organul	Starea fiziologică sau modificarea	Deltă		jud. Iaşi		oraş Iaşi	
		nr. ind.	%	nr. ind.	%	nr. ind.	%
Sist. osteo-articular	anomalii toracice	—	—	2	3	3	3
	cifo-scolioza	—	—	1	1,5	1	1
	genuvalgum	1	2	—	—	4	4
	genuvarum	2	4	1	1,5	2	2
	picior plat	5	10	2	3	13	13
Pielea	piodermita-micoza	1	2	—	—	4	4
	eczema	7	14	4	6	1	1
	alte leziuni alergice	—	—	—	—	1	1
	alte anomalii (vitiligo, ragade)	1	2	4	6	2	2
Sistemul cardio-vascular	tens. art. (mx. 80 mm Hg)	25	55	39	60	54	58
	tens. art. (mx. 90 mm Hg)	12	27	17	26	23	24
	tens. art. (mx. 100mm Hg)	8	18	9	14	16	18
	puls 60—70 bătăi/min	5	11	6	9	40	43
	puls 70—80 bătăi/min	10	22	10	15	28	30
	puls 80—90 bătăi/min	10	22	20	31	17	18
	puls peste 90 bătăi/min	20	45	29	45	8	9
	aritmie respiratorie	2	4	—	—	—	—
	suflu organic	2	4	1	1,5	1	1
	suflu anorganic	1	2	—	—	1	1
Auz	hipoacuzie	1	2	—	—	—	—
Amigdale	amigdalită cr. şi hipert. amigdale	8	16	12	18	16	18
Dentiţia	carii		93,2		49		78
Sistem endocrin	distrofie adipozo-genitală	—	—	—	—	3	4
	precocitate dezv. sex.	—	—	—	—	3	4
	întîrziere dezv. sex.	—	—	1	1,5	—	—
	hipocalcemie	17	37	16	24	12	13
	hipotiroidism	—	—	—	—	1	1
	mongolism (clinic)	—	—	—	—	1	1
	obezitate	—	—	1	1,5	9	10
Sistem nervos	ritm ideativ lent	—	—	3	4,5	—	—

am surprins un procent de obezitate faţă de cele două zone rurale favorizat poate de particularităţile de nutriţie şi sedentarism. În privinţa gradului obezităţii, acesta variază în medie de la 3 la 10 kg în plus şi afectează mai ales sexul feminin. Dintre acestea, două cazuri prezentau semnele unei distrofii adipozogenitale (cazul I : talie 112 cm şi G = 25 kg ; cazul II : talie 118 cm şi G = 30 kg). Am constatat o corelaţie pozitivă între grosimea pliului cutanat şi greutatea corporală, ceea ce ne face să susţinem ideea că aprecierea stării de nutriţie prin determinarea pliului are o valoare destul de semnificativă.

În ceea ce priveşte dezvoltarea fizică a copiilor studiaţi, se observă în urban depăşirea înălţimii în medie cu 5 cm faţă de rural, iar în greutate

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

în medie cu 2 kg. În zonele rurale băieții din Deltă sînt mai înalți cu 2 cm față de celelalte zone, fetele prezentînd un tablou aproape omogen.

Cercetînd morbiditatea populației adulte la circa medico-sanitară din localitățile luate în studiu din Deltă, se constată o frecvență crescută a bolilor digestive, ceea ce indirect ne arată probabilitatea existenței unui potențial și în sînul populației de copii. Menționăm în acest sens cantitatea mare de nitriți din probele luate de la punctele din Deltă (4 mg/l de nitriți față de 0—0,5 mg conc. admisă de STAS 1342—71).

Tabelul nr. 4

Relația dintre pliul cutanat și greutatea corporală

Băieți

Grosimea pliului*	16—17 kg	18—19 kg	20—21 kg	22—23 kg	24 kg	25—26 kg	27—28 kg	29—30 kg	30—32 kg
3—4 mm	8	9	11	—	—	—	—	—	—
5—6 mm	—	3	15	13	3	3	—	—	—
7—8 mm	—	—	3	3	—	5	9	—	—
9—10 mm	—	—	—	—	—	—	3	3	7
20 mm	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Fete

Grosimea pliului	16—17 kg	18—19 kg	20—21 kg	22—23 kg	24 kg	25—26 kg	27—28 kg	29—30 kg	30—32 kg
3—4 mm	18	5	5	—	—	3	—	—	—
5—6 mm	5	3	12	8	4	8	5	—	—
7—8 mm	—	—	3	—	4	5	3	—	—
9—10 mm	—	—	—	3	—	—	3	5	—
20 mm	—	—	—	—	—	—	—	—	3

* Pliul luat subscapular

Datele culese reflectă unele aspecte ale stării de sănătate a copilului de 6 ani din zonele investigate și vor constitui puncte de referință pentru examinările ulterioare pe aceleași loturi în vederea urmăririi fenomenului în dinamică și pe cît posibil în complexitatea sa. Relevarea factorilor de risc determinați de mediu sau genetic în scopul profilaxiei și a unei atitudini responsabile este o cerință de mare actualitate în condițiile vieții moderne, cu atît mai mult importantă pentru populația tînără.

CONCLUZII

1. Subiecții cu o dezvoltare fizică armonioasă au prezentat în majoritatea cazurilor și o stare de sănătate bună, dovada unei bune rezistențe.

2. Cele mai frecvente cauze de morbiditate găsite de noi (care sînt și cel mai frecvent ignorate) au fost caria dentară și tulburările endocrine asociate.

3. Creșterea rolului și ponderii educației fizice în programa școlilor (mai ales a celor din urban) ca factor important de profilaxie a obezității.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Această profilaxie prin educație fizică și alimentație rațională („școala părinților") este necesar a fi făcută încă din copilărie, cînd are loc multiplicarea numărului de adipocite (odată cu procesul de creștere a întregului organism), care vor constitui tot atîtea „magazii" de depunere a lipidelor.

4. Răspîndirea prin orice mijloace a regulilor de igienă buco-dentară în rîndul copiilor și părinților.

5. Luarea de măsuri, acolo unde este cazul, pentru asigurarea în consum a unei ape care să îndeplinească condiții de potabilitate.

CERTAINS ASPECTS DE L'ÉTAT DE SANTÉ CHEZ L'ENFANT ÂGÉ DE SIX ANS, HABITANT DES RÉGIONS DIFFÉRENTES DE LA ROUMANIE

RÉSUMÉ

Le présent travail analyse l'état de santé de l'enfant âgé de six ans, habitant des régions différentes de la Roumanie, en relevant certains aspects du développement somatique, des maladies et des condition écologique.

Dans cette étude on présente sous l'aspect comparatif, les résultats des recherche, effectuées dans les milieux rural (le Delta du Danube et le département de Iași) et urbain (la ville de Iași).

Il faut remarquer une fréquence plus grande des cas présentant des anomalies endocrines (hypocalcémie, obésité) dans le milieu urbain par comparaison au milieu rural ; de même on souligne la nécessité d'accentuer le rôle de l'éducation physique dans les écoles. Les sujets ayant un développement phisique harmonieux présentent aussi un bon état de santé.

BIBLIOGRAFIE

1. Berlogea O., Popescu H.N., *Sănătatea, dezvoltarea fizică și psihică în orientarea profesională a elevilor*, Colecția manifestări științifice nr. 2, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului, București, 1962.
2. Ionescu A.N., Mazilu V., *Creșterea și dezvoltarea armonioasă a corpului*, Edit. C.N.E.F.S., București, 1968.
3. Milcu Șt., *Consecințele sociale ale procesului de accelerare a dezvoltării somato-sexuale a tinerilor*, Colecția manifestări științifice nr. 2, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului, București, 1962.
4. Uhlman I., Gunther L., *Das Kind, Kleine Enzyklopädie*, VEB Bibliographisches Institut Leipzig, 1968.

Centrul de cercetări biologice Iași
Sectorul antropologic

Primit în redacție la 1 februarie 1973

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

VARIABILITATEA SULCUSULUI PALMAR TRANSVERS ŞI A VARIANTELOR SALE LA O POPULAŢIE DE PE VALEA MAREI, JUDEŢUL MARAMUREŞ

DE

ANA ŢARCĂ-LAZĂR

572.524.12

Nota de faţă reprezintă o continuare şi o dezvoltare a unui studiu dermatoglific început pe o populaţie de pe valea Marei, judeţul Maramureş.

MATERIAL ŞI METODĂ

Materialul care a stat la baza acestei lucrări este constituit din amprentele palmare a 995 de copii de vîrstă şcolară cuprinsă între 7—14 ani (483 băieţi şi 512 fete), recoltate cu ocazia unei anchete antropologice complexe efectuate de colectivul ieşean de antropologie în anul 1970 în satele Mara, Deseşti, Hărniceşti, Sat-Şugatag, Berbeşti şi Giuleşti situate pe valea Marei, judeţul Maramureş. Metoda de notaţie utilizată în clasificarea sulcusului şi a formaţiunilor de şanţuri asemănătoare lui este cea recomandată de Weninger şi Navratil (13), pe care o considerăm cea mai cuprinzătoare dintre metodele elaborate pînă în prezent.

Pe lîngă formele clasice de sulcus (fig. 1, *A* şi *B*) şi cele de tranziţie ale acestuia (fig. 1, *C* şi *D*), metoda sus-meţionată mai include un număr de forme ale şanţurilor de flexiune ale palmei asemănătoare sulcusului, respectiv forma III (fig. 1, *E*) şi patru forme speciale de sulcus (fig. 1, *F*, *G*, *H* şi *I*).

Metoda este pe deplin în acord cu concepţia clasică despre sulcus a lui W. Portius (1937), H. Erne (4) şi I. Tillner (8), există însă mici deosebiri în privinţa formaţiunilor asemănătoare sulcusului.

REZULTATE OBŢINUTE

În tabelul nr. 1 se prezintă repartiţia procentuală a sulcusului, a formelor de tranziţie, a formei III şi a formelor speciale de sulcus, grupate după sex şi mînă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul

Repartiția procentuală a sulcusului palmar, a formelor de tranziție,

Sexul	Numărul de mîini observate		Sulcusul palmar transvers					
			I a		I b		I a + I b	
	stg.	dr.	stg.	dr.	stg.	dr.	stg.	dr.
♂	483	483	1,45	0,62	1,04	1,04	2,49	1,66
♀	512	512	0,59	—	1,17	0,20	1,76	0,20
♂+♀	995	995	1,00	0,30	1,10	0,60	2,11	0,90

Analizînd datele din tabelul nr. 1 se poate observa că sulcusul palmar transvers, cu cele două tipuri ale sale Ia și Ib, este destul de rar întîlnit în populația noastră, întrunind frecvențe mai ridicate în seria masculină. Diferența între frecvențele deținute de cele două sexe pentru formele Ia și Ib considerate atît separat cît și împreună nu sînt semnificative statistic (la un risc de 5%). În ceea ce privește distribuția sulcusului (Ia și Ib) în funcție de mînă, constatăm o preponderență a lui pe mîna stîngă atît la băieți (2,49 pe mîna stîngă față de 1,66 pe dreapta), cît și la fete (1,76 pe mîna stîngă față de 0,20 pe dreapta). Diferența de dreapta-stînga s-a găsit semnificativă din punct de vedere statistic doar pentru seria feminină ($t_{0,05} = 2,68$).

Formele de tranziție (IIa și IIb) sînt mai frecvente în eșantionul luat în calcul de noi, decît sulcusul palmar transvers. Ca și pentru acesta din urmă, băieții dețin o pondere mai mare decît fetele, fără a constata diferențe semnificative statistic între cele două sexe. Dintre cele două forme de tranziție mai des întîlnită atît la fete cît și la băieți este forma IIb.

Dacă ne referim la repartiția în funcție de mînă a celor două forme de tranziție, la băieți ele apar ușor mai frecvent pe mîinile stîngi (4,14 pe mîna stîngă față de 3,52 pe mîna dreaptă), în timp ce la fete pe cele drepte (2,73 pe mîna dreaptă față de 1,36 pe mîna stîngă).

Analizînd frecvența purtătorilor de sulcus palmar transvers și a formelor lui de tranziție grupați după sex și după poziția simetrică sau asimetrică a acestor caracteristici (tabelul nr. 2), constatăm că atît la băieți cît și la fete tipul I și II de sulcus se întîlnesc mai des pe o singură mînă decît pe ambele mîini ale aceluiași individ. Comparînd tipul I cu II, observăm că dispoziția simetrică ca și pe o singură mînă a tipului II este mai crescută decît pentru tipul I.

În legătură cu forma III, studiile efectuate asupra ei (12), (13) au stabilit că în general ea apare în procentaj mult mai mare în raport cu celelalte forme. Apartenența la forma III este însă uneori greu de stabilit, din cauza numărului deseori foarte mare de șanțuri secundare care îngreuiază decizia dacă segmentul de legătură dintre șanțul F_2 și F_3 (care este intercalat sub unghiuri de mărimi diferite) este format primar sau adăugat în decursul vieții postnatale a individului. Ca și pentru formele de tranziție ale sulcusului (2), (12), (13) pentru forma III se susține părerea (13) că frecvența ei în populație variază cu vîrsta indivizilor. Studiile efectuate asupra formei III de M. Weninger și L. Navratil au subliniat că ea apare mai des la populația adultă decît la copii, dar în timp ce la adulți pre-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

nr. 1

a formei III și a formelor speciale grupate după sex și mînă

Forme de tranziție						Forma III		Forme speciale	
II a		II b		II a + II b					
stg.	dr.	stg.	dr.	stg.	dr.	stg.	dr.	stg.	dr.
1,45	1,04	2,69	2,48	4,14	3,52	11,18	10,76	2,28	2,28
0,20	1,17	1,17	1,56	1,36	2,73	5,27	5,66	1,37	3,13
0,80	1,10	1,91	2,01	2,71	3,12	8,14	8,14	1,81	2,71

ponderența este deținută de sexul feminin, la copii ea aparține sexului masculin.

În seria noastră de copii, din cele 162 forme III găsite (tabelul nr. 1) mai mult de jumătate se întîlnesc la băieți (106). Diferența între frecvența formei III la băieți și la fete este semnificativă atît în cazul localizării ei pe mîinile stîngi ($t_{0,05} = 3,43$), cît și pe cele drepte ($t_{0.05} = 3,00$). În ceea ce privește formele speciale de sulcus (în special FS_1 și

Tabelul nr. 2

Repartiția individuală a sulcusului palmar transvers și a formelor lui de tranziție în funcție de sex și de poziția lor (simetrică sau pe o singură mînă).

Sex	Nr. de indivizi	Sulcusul palmar transvers				Forme de tranziție		
		I pe ambele mîini	I pe o singură mînă	I + II	total tip I	II pe ambele mîini	II pe o singură mînă	total tip II
♂	483	4=0,83	10=2,07	2=0,41	16=3,31	11=2,28	13=2,69	24=4,97
♀	512	1=0,20	5=0,98	3=0,59	9=1,76	1=0,20	16=3,13	17=3,32
♂+♀	995	5=0,50	15=1,51	5=0,50	25=2,51	12=1,21	29=2,91	41=4,12

Notă: Menționăm că în gruparea indivizilor purtători de sulcus palmar transvers și a formelor lui de tranziție am urmat indicațiile date de M. Weninger (13).

FS_2), ele se deosebesc de cazurile rareori întîlnite în practică, de sulcus palmar transvers, care se poate forma fie numai din șanțul F_2 (dar în acest caz lipsește F_3), fie doar din șanțul F_3 (dar lipsește F_2) (8). Spre deosebire de acestea, în cazul formelor speciale de sulcus sînt prezente toate cele 3 șanțuri de flexiune (fig. 1, *F*, *G*, *H*, *I*), la care se modifică doar lungimea segmentelor lor componente (12), (13).

Formele speciale de sulcus se întîlnesc în procente care pot varia în limite ceva mai largi decît sulcusul clasic și formele lui de tranziție. Ele apar mai ales la copii (aproape în proporție dublă în raport cu adulții), predominînd la sexul feminin și în general pe mîinile drepte (12), (13).

În seria noastră, formele speciale apar în procente apropiate la băieți și fete (2,28 la ♂ și 2,25 la ♀). Distribuția în funcție de lateralitate ne indică o predominanță a formelor speciale de sulcus pe mîna dreaptă la fete (3,13 pe mîna dreaptă față de 1,37 pe mîna stîngă), în timp

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

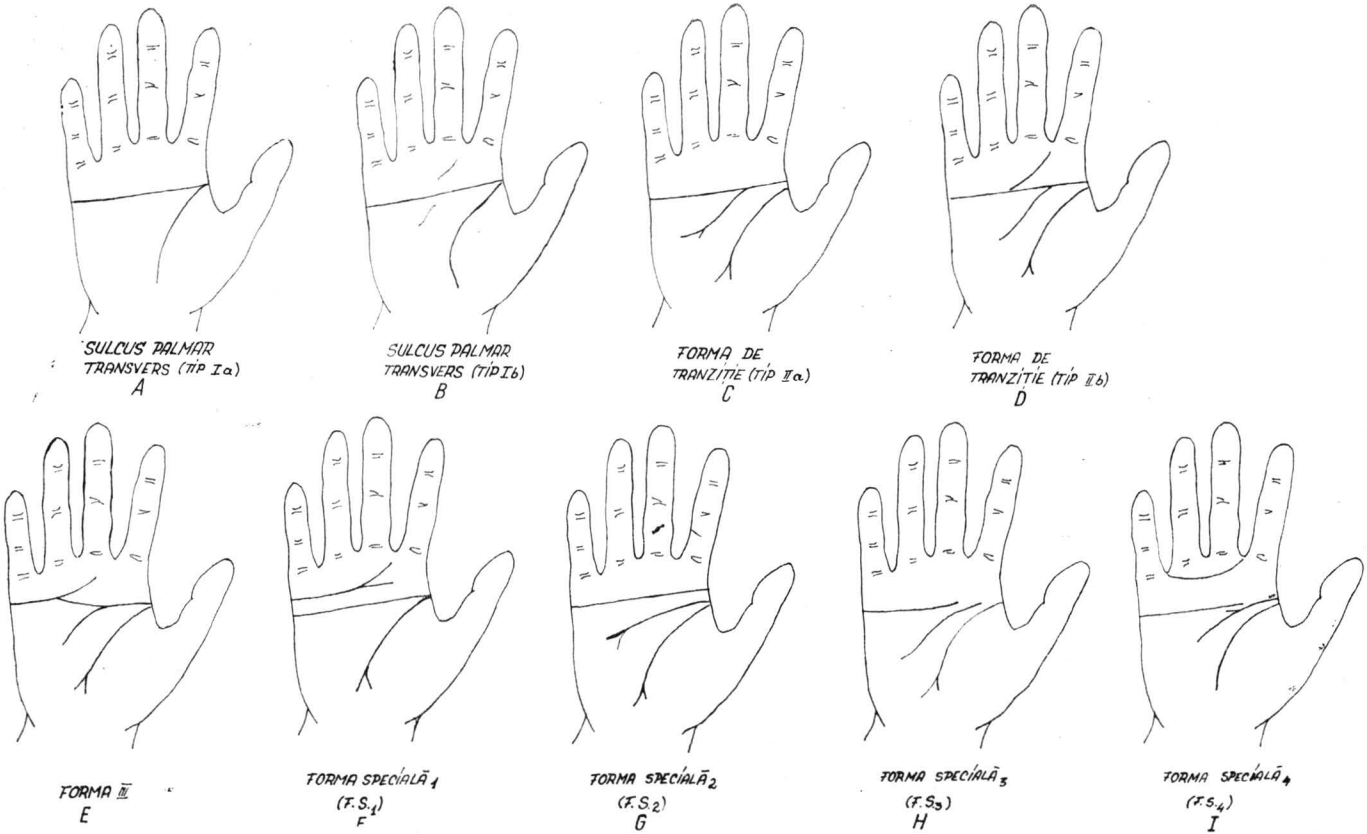

Fig. 1. — Reprezentarea schematică a sulcusului palmar transvers și a formațiunilor de șanțuri asemănătoare lui (după clasificarea lui M. Weninger și L. Navratil, 1957) (13).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ce la băieți sînt repartizate cu frecvențe egale pe cele două mîini (2,28). Dintre cele 4 forme speciale cunoscute, cel mai des întîlnită este FS_1, celelalte forme apărînd mai rar și cu frecvențe apropiate (tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3

Frecvența formelor speciale de sulcus în funcție de sex și în seria globală

Sexul	Nr. de mîini observate	Forme speciale de sulcus				Total forme speciale
		FS_1	FS_2	FS_3	FS_4	
♂♂	966	7=0,72	1=0,10	7=0,72	7=0,72	22=2,28
♀♀	1024	13=1,27	5=0,49	3=0,29	2=0,19	23=2,25
♂+♀	1990	20=1,01	6=0,30	10=0,50	9=0,45	45=2,26

CONCLUZII

Deoarece pentru zona studiată de noi nota de față reprezintă prima lucrare privind frecvența sulcusului și a variantelor sale, vom compara rezultatele noastre cu date obținute pe populații românești din alte zone ale țării, precum și cu alte grupări de populații europoide.

Așa cum rezultă din tabelul nr. 4, frecvența totală a sulcusului palmar transvers din eșantionul nostru (2,51) se apropie de cea obținută (2,66) pe o serie de copii din bazinul superior al Teleajenului (11) și pe o populație de vîrste diferite (2,77) din regiunea Hunedoara și Oltenia (2). Comparată cu frecvențele întîlnite și în alte grupări umane (francezi, spanioli, austrieci), ea arată că se înscrie în limitele de variabilitate ale acestui caracter la populațiile europoide.

Din punctul de vedere al repartiției în funcție de sex și lateralitate, sulcusul palmar și formele lui de tranziție s-au găsit mai frecvente în seria masculină ($t_{0.05} = 1,59$ pentru tipul I și $t_{0.05} = 1,34$ pentru tipul II) și pentru ambele sexe mai mult pe mîna stîngă, diferențele procentuale fiind nesemnificative statistic. Sub acest aspect rezultatele noastre sînt în concordanță cu cele obținute pe alte populații românești cercetate (11), (13), ca și pe alte populații europoide (francezi, spanioli, austrieci) pentru care am dispus de date comparabile pe sexe.

Frecvența mai ridicată a formelor de tranziție (4,12) decît cea a sulcusului palmar transvers (2,51) în seria noastră este destul de apropiată de cea obținută la noi pe o serie de copii din bazinul superior al Teleajenului (4,19) și pe o populație de vîrste diferite din Banat (4,64). Ea diferă însă de frecvențele mai scăzute pentru aceste forme în raport cu cele ale sulcusului, obținute în alte eșantioane de populații europoide (francezi, austrieci) (tabelul nr. 5).

Întrucît seria noastră este alcătuită numai din copii, pentru forma III și formele speciale de sulcus, nu am putut pune în evidență diferențele constatate de unii autori (13) între frecvența lor la copii față de adulți.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Forma III în seria noastră este mai des întîlnită la băieţi decît la fete. Formele speciale ne indică frecvenţe apropiate pentru băieţi şi fete, dar în ce priveşte repartiţia lor pe mîini, la acestea din urmă predomină pe mîna dreaptă. Dintre cele 4 forme speciale, FS_1 deţine cel mai ridicat procent. Rezultatele noastre referitoare la forma III şi formele speciale sînt în concordanţă cu cele obţinute de M. Weninger pe o serie de copii austrieci.

Tabelul nr. 4

Repartiţia pliului palmar transvers (tipul I) în funcţie de sex în diferite eşantioane europene

Sexul	Grupul etnic	Autorii	Eşantion	Frecvenţa		Interval de siguranţă (prag 0,05)	
				n	%	limitele inf.	limitele sup.
1	2	3	4	5	6	7	8
♂	francezi (vîrste diferite)	Monique Th. de Lestrange (1966)	696	22	3,16	1,98	4,78
♀			952	22	2,31	1,45	3,50
♂ + ♀			1648	44	2,67	1,95	3,58
♂	austrieci (copii)	M. Weninger şi L. Navratil (1957)	296	12	4,05	1,77	6,33
♀			276	8	2,89	0,87	5,78
♂+♀			572	20	3,49	1,97	5,01
♂	austrieci (copii)	M. Weninger şi L. Navratil (1957)	316	13	4,11	1,89	6,33
♀			270	5	1,85	0,21	3,49
♂+♀			586	18	3,05	1,63	4,47
♂	români (toate vîrstele)	M. Weninger (1953)	521	28	5,37	3,57	7,77
♀			557	15	2,69	1,49	4,47
♂+♀			1078	43	3,99	2,89	5,36
♂	români (toate vîrstele)	M. Dumitrescu-Ciovîrnache (1964)	2535	91	3,59	2,89	4,41
♀			2659	53	1,99	1,49	2,61
♂+♀			5194	144	2,77	2,33	3,27
♂	români (copii din bazinul sup. al Teleajenului)	C. Vulpe şi A. Rudescu (1968)	393	12	3,05	1,58	5,34
♀			395	9	2,28	1,04	4,32
♂+♀			788	21	2,66	1,65	4,07
♂	spanioli	Jordan J. Pons (citat de H. Walter 1955)	390	15	3,85	2,13	6,38
♀			105	2	1,90	0,23	6,88
♂+♀			495	17	3,43	1,98	5,52
♂	români (copii din valea Marei, jud. Maramureş)	Ana Ţarcă-Lazăr (1973)	483	16	3,31	1,67	5,05
♀			512	9	1,76	0,60	2,92
♂+♀			995	25	2,51	1,53	3,49

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 5

Repartiția formei de tranziție (tipul II) a pliului palmar transvers în funcție de sex în diferite eșantioane europene

Sexul	Grupul etnic	Autorii	Eșantion	Frecvența		Interval de siguranță (prag 0,05)	
				n	%	limitele inf.	limitele sup.
1	2	3	4	5	6	7	8
♂	francezi (diferite vîrste)	M. Th. de Lestrange (1966)	696	28	4,02	2,67	5,82
♀			952	14	1,47	0,80	2,48
♂+♀			1648	42	2,55	1,84	3,44
♂	austrieci (copii)	M. Weninger și L. Navratil (1967)	296	4	1,35	0,01	2,69
♀			276	4	1,45	0,09	2,81
♂+♀			572	8	1,40	0,42	2,38
♂	austrieci (copii)	M. Weninger și L. Navratil (1957)	316	6	1,90	0,38	3,42
♀			270	5	1,85	0,21	3,49
♂+♀			586	11	1,88	0,78	2,98
♂	români (toate vîrstele)	M. Weninger (1953)	521	24	4,61	2,96	6,85
♀			557	26	4,67	3,66	6,84
♂+♀			1848	50	4,64	3,44	6,11
♂	austrieci (toate vîrstele)	M. Weninger (1957)	986	26	2,64	1,72	3,86
♀			862	29	3,36	2,25	4,84
♂+♀			1848	55	2,98	2,24	3,87
♂	români (copii din bazinul sup. al Teleajenului)	C. Vulpe și A. Rudescu (1968)	393	22	5,60	3,51	8,47
♀			395	11	2,78	1,39	4,99
♂+♀			788	33	4,19	2,88	5,87
♂	români (copii din valea Marei, jud. Maramureș)	Ana Țarcă (1973)	483	24	4,97	3,01	6,93
♀			512	17	3,32	1,44	4,90
♂+♀			995	41	4,12	2,86	5,38

VARIABILITY OF SULCUS PALMARIS TRANSVERSUS AND OF ITS VARIANTS IN THE POPULATION OF MARA VALLEY, DISTRICT OF MARAMUREȘ

SUMMARY

The sample presented is made up of the palm-prints of 995 school children (483 ♂ and 512 ♀) living in some villages on valley Mara. The distribution of the transverse crease and of his variants is studied according to sex, to hand, and in the total sample and is compared to other data given in the literature concerning Europeans.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

BIBLIOGRAFIE

1. Becker E., *Zur Vererbung der Vierfingerfurche*, Homo, 1953, **3**, *1*.
2. Dumitrescu-Ciovîrnache M., *Le „sulcus transversus palmaris" chez les habitants de plusieurs villages de montagne de la République Populaire Roumaine*, VIIe Congres International des sciences Anthropologiques et ethnologiques (Moscova 3—10 august 1964), Izd. Nauka, 1967, 290—298.
3. Dumitrescu-Ciovîrnache M., Firu, P., *Variabilitatea sulcusului palmar transvers la coreenii din Nampho*, St. cerc. antropol., 1964, **2**.
4. Erne H., *Über das Papillarleisten system und die Palmarfurchen in Familien mit einem oder mehrern Fällen von Mongolismus und ein Beitrag zum Problem der Vierfingerfurche*, Inaug. Diss. Zürich, 1953.
5. Jürgens W.H., *Die Vierfingerfurche als soziallypologisches merkmal*, VIIe Cong. international des Sciences Anthropologiques et ethnologiques (Moscova 3—10 august 1964), Izd. Nauka, 1967.
6. Lamotte M., *Initiation aux méthodes statistiques en biologie*, Masson et C-ie, Paris, 1967,
7. Lestrange M. Th., *Etude des plis des flexion de la main : le pli transverse chez les habitants, de Plozévet*, Bull. et Mém. Soc. d'Anthrop. Paris, XIe sèrie, **10**, 103—108.
8. Tillner I., *Über die Vierfingerfurche und ihre Übergansformen, insbesondere bei Zwilligen*, Acta. Gen. Med. et Gemell., **3**, *1*, 1954.
9. Tillner I., *Zur Entstehung der Vierfingerfurche*, Z. f menschl. Vererb. u. Konst. Lehre, **32**, 1953.
10. Tillner I., *Zur Häufigkeit und Vererbung der Vierfingerfurche*, Homo, *4*, *1*, 1954.
11. Vulpe C. şi Rudescu A., *Contribuţii la studiul sulcusului palmar transvers la o populaţie din zona bazinului superior al Teleajenului*, St. cerc. antropol., **5**, *1*, 55—63, 1968.
12. Weninger M., *Beitrag zur Ätiologie der Vierfingerfurche*, Ber. üb. Ges. f Anthrop., Göttingen, 1956.
13. Weninger M., Navratil L., *Die Vierfingerfurche in ätiologischer Betrachtung*, Mitteilungen d. Anthrop. Gesellsch, 1957, Viena, **LXXXVII**, 1—21.

Centrul de cercetări biologice Iaşi
Sectorul antropologic

Primit în redacţie la 1 februarie 1973

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONSIDERAȚII ASUPRA NIVELULUI DE DEZVOLTARE FIZICĂ ȘI PSIHICĂ A COPIILOR DIN CULOARUL BRAN

DE

CRISTIANA GLAVCE și EMIL PÎRVU

612.65 : 159.9.072

Lucrarea de față se referă la un eșantion de 188 copii, fete și băieți între 6 și 9 ani, dintr-o serie de comunități aparținînd culoarului Bran (Simon, Moeciu de Jos, Cheia, Moeciu de Sus, Măgura, Șirnea, Fundata și Peștera).

Premisa cercetării noastre a constituit-o punerea în evidență a unor posibile corelații între nivelul de dezvoltare fizică și psihică. Pentru aceasta au fost prelevate pe același lot de copii teste psihice și indicatori de dezvoltare corporală.

Pentru nivelul de dezvoltare fizică a copiilor au fost prelevați indicatorii somatici greutate și înălțime și a fost calculat indicele Rohrer, ca indicator al gradului de plenitudine corporală. Măsurarea dezvoltării intelectuale s-a realizat prin trei tipuri de teste : I_1 de inteligență generală, Omulețului și Lauretta-Bender. Testele au fost aplicate colectiv, pe clase, în prezența învățătorului, al cărui rol a fost numai de supraveghere a clasei.

Timpul de execuție a fost ales la începutul programului, cu o pauză de 15 minute între teste. La testul de inteligență s-a acordat o pauză de 10 minute între prima și a doua parte a testului. Ordinea aplicării testelor : omulețul, Lauretta-Bender, I_1. Pentru copiii de 6 ani a fost aplicat numai testul omulețului.

Pentru testul de inteligență I_1 rezultatele obținute de elevi (convertite în QI) au fost raportate la etaloanele stabilite pe populația școlară pe țară (2). Celelalte două teste, etalonul național nefiind elaborat, au fost folosite, prin rezultatele lor, la o mai justă apreciere a punctajului atribuit fiecărui copil în parte.

Ca tehnică de lucru a fost folosită compararea prin stanine (1).

Materialul a fost seriat pe vîrste și sexe, atît din punctul de vedere al caracterelor fizice, cît și psihice (tabelele nr. 1 și 2) și s-au stabilit constantele statistice ale seriilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Variabilitatea unor caractere corporale ale copiilor din cuiaurul Bran

Caracterul	Vîrsta	sex	N.	$\bar{X}$	±m	±σ	CV
Statura	6	♂	18	1112,00	±12,64	±52,18	4,70
		♀	19	1097,37	± 8,92	±37,80	3,44
	7	♂	26	1172,73	± 7,97	±39,86	3,40
		♀	24	1148,50	± 7,79	±35,70	3,11
	8	♂	46	1203,92	± 7,24	±49,08	4,08
		♀	45	1200,44	± 7,08	±47,50	3,96
	9	♂	15	1225,13	± 8,86	±33,13	2,70
		♀	34	1248,62	±10,79	±62,90	5,04
Greutatea	6	♂	18	18,91	± 0,58	± 2,37	12,53
		♀	19	18,84	± 0,43	+ 1,86	9,87
	7	♂	26	21,35	± 0,42	+ 2,08	9,74
		♀	24	20,24	± 0,75	± 2,14	10,57
	8	♂	46	22,26	± 0,35	± 2,14	10,83
		♀	46	22,00	± 0,41	± 2,76	12,55
	9	♂	15	23,06	± 0,64	± 2,38	10,30
		♀	34	22,73	± 0,47	± 2,74	12,06
Rohrer	6	♂	18	1,38	± 0,034	± 0,14	11,44
		♀	19	1,42	± 0,026	± 0,11	7,75
	7	♂	27	1,32	± 0,020	± 0,10	7,69
		♀	22	1,31	± 0,018	± 0,08	6,41
	8	♂	45	1,27	± 0,012	± 0,08	6,30
		♀	46	1,28	± 0,013	± 0,09	7,03
	9	♂	15	1,26	± 0,021	± 0,08	6,35
		♀	33	1,16	± 0,014	± 0,08	6,90

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Variabilitatea indicelui de inteligenţă generală I_1

Sexul	Vîrsta	Nr.	M	σ	t	N> M%	N< M%	Sup.	Slab
Fete	6,6—7,5	24	113	9,89	0,35	25,8	48,9	24,2	1,1
Băieţi		26	112	11,00		28,5	48,8	22,7	—
Fete	7,6—8,5	46	111	12,92	0,60	27,8	46,6	24,2	1,4
Băieţi		45	114	11,74		21,9	49,0	29,1	—
Fete	8,6—9,5	34	109	13,43	1,00	31,6	42,6	18,4	2,4
Băieţi		15	112	14,52		34,2	49,9	15,9	—

N = normal; Sup. = superior.

Pentru a cunoaşte măsura în care seria noastră de copii se integrează în normalitatea fizică a copiilor din mediul rural al ţării noastre, s-a efectuat testul „T" de semnificaţie a diferenţelor valorice ale staturii şi greutăţii dintre seriile Bran şi seriile de copii studiate de dr. Tănăsescu şi colab. [1]. Din rezultatele obţinute se vede că copiii din zona Bran se integrează în linii generale în normalitatea acestor serii de referinţă (figurile 1 şi 2).

Copiii de 6 ani, atît băieţii cît şi fetele — seria Bran — se situează atît prin greutate cît şi prin statură deasupra mediilor seriei de referinţă; diferenţele nu sînt însă susţinute şi statistic prin test. La vîrsta de 7 ani, dacă fetele continuă să se situeze deasupra mediei, dar din nou fără prezenţa unei testări semnificative, situarea băieţilor atît pentru greutate cît şi pentru statură în avantajul brănenilor este asigurată prin test. La 8 ani începe să se profileze o tendinţă de subordonare faţă de seriile de referinţă (fără test semnificativ), pentru ca la 9 ani această situare sub mediile de referinţă să fie confirmată statistic pentru ambele sexe în cazul greutăţii şi pentru băieţi în cazul staturii (trebuie însă atrasă atenţia asupra numărului mic de băieţi de 9 ani).

În această situaţie a unor copii care nu se îndepărtează manifest de normele rurale curente, intenţionăm paralelizarea propusă între dezvoltarea fizică şi cea psihică.

Pentru schiţarea trăsăturilor generale psihologice ale colectivităţii şcolare testate, dăm rezultatele pe sex şi grupe de vîrstă. Rezultatele privesc numai proba de inteligenţă generală (tabelul nr. 2). Rezultatele globale ale celorlalte două teste nu au putut servi decît caracterizării individuale a elevilor, raportarea lor la etaloane naţionale nefiind posibilă, în lipsa acestora.

Pentru toate grupele de vîrstă şi pentru ambele sexe procentul de normalitate întrece 70%, procentul „superior" avînd ponderea cea mai mare în restul procentual. Întrucît, potrivit treptei superioare a normalităţii indicată în materialul românesc citat, elevii cu „QI" mare, care-i situa în grupa „excelent" erau în număr mare, a fost adoptată ca limită superioară a normalităţii QI = 120, după date recente ale autorului H. Salvat (6).

[1] *„Nivelul de dezvoltare fizică a copiilor şi tinerilor (4—18 ani)din R.S.R."*, G. Tănăsescu şi colab., Higiena, Bucureşti, *1*, 1970.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

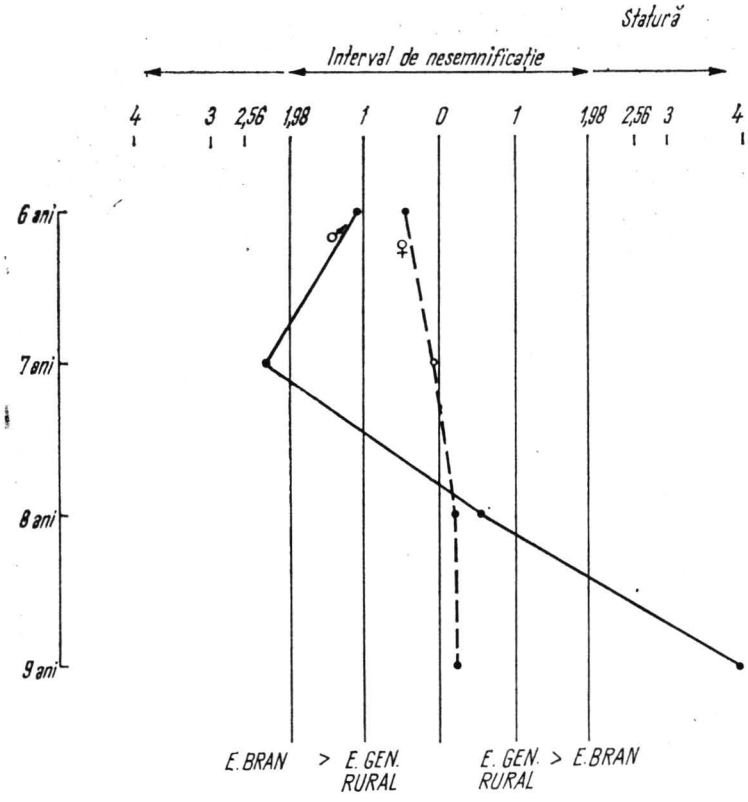

Fig. 1. — Testul ,,T'' de semnificație a diferenței pentru valorile cumulative ale staturii în funcție de vîrstă și sex, dintre eșantionul Bran și eșantionul general pe țară.

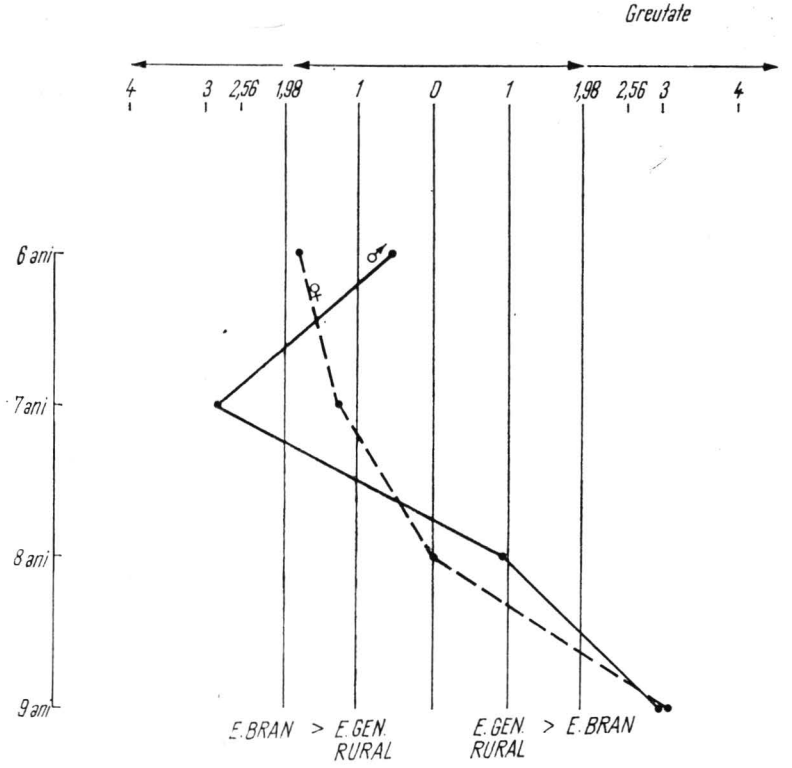

Fig. 2. — Testul ,,T'' de semnificație a diferenței pentru valorile cumulative ale greutății în funcție de vîrstă și sex, dintre eșantionul Bran și eșantionul general pe țară.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Procentele foarte mici ale grupei „slabi" au inclus subiecţii cu QI = între 80 şi 89, care fac parte numai din grupa fete, situaţia lor fiind confirmată şi de performanţele slabe la învăţătură. Notele şi caracterizările elevilor făcute de învăţătorul clasei au folosit numai ca termeni generali de referinţă a rezultatelor obţinute la teste. Este cunoscută puterea slabă de diferenţiere a elevilor din primele clase pe baza acestor criterii, ele fiind distorsionate de relaţiile afective-pozitive care se stabilesc între pedagog şi elevii vîrstelor mici. Coeficientul „t" de semnificaţie a diferenţelor dintre medii susţine această realitate, descrescînd în semnificaţie pe măsura descreşterii vîrstelor (am considerat diferenţele ca fiind nesemnificative cînd „t" este mai mic decît 1,96).

Pentru a concentra materialul nostru referitor la dezvoltarea fizică, dispersat pe grupe de vîrstă, am recurs la o cumulare pe categorii calitative. Astfel, folosind media şi deviaţiile standard, am procedat la stabilirea intragrupală pe categorii şi limitele acestora,considerînd categoriile : f. mică (M.—3σ), mică (M — 1 1/2 σ, mijlocie (M. — 1/2 σ) mare (M + + 11/2 σ) şi f. mare (M + 3 σ). Datorită acestei concentrări, s-a adus materialul asupra dezvoltării fizice la un nivel de confruntare cu materialul psihologic ce este dispus pe categorii calitative. Deoarece punctajul pentru testul I_1 nu este diferenţiat pe sexe şi cum fiecare copil este caracterizat prin calificativul său ţinînd cont de sex şi vîrstă, am constituit un eşantion unic, urmărind distribuţia subiecţilor în funcţie de calificativele pentru greutate şi statură şi calificativele ce ne indică gradul de inteligenţă (tabelele nr. 3 şi 4).

Tabelul nr. 3

Relaţia statură /inteligenţă

Calificativ	F. mic		Mic		Mijl.		Mare		F. Mare		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Excelent	1	0,53	5	2,66	7	3,72	3	2,12	—	—	17	9,04
Superior	1	0,53	3	1,59	11	5,85	10	5,32	1	0,53	26	13,83
Normal	18	9,57	44	23,40	38	20,21	27	14,36	15	7,98	142	75,52
Slab	—	—	—	—	2	1,06	—	—	1	0,53	3	1,59

Tabelul nr. 4

Relaţia greutate/inteligenţă

Calificativ	F. mic		Mic.		Mijlociu		Mare		F. mare		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Excelent	—	—	4	2,12	9	4,79	4	2,12	—	—	17	9,04
Superior	2	1,06	4	2,12	9	4,79	7	3,72	2	1,06	24	12,77
Normal	11	5,85	42	22,34	47	25,00	32	17,02	12	6,38	144	76,59
Slab	—	—	1	0,53	1	0,53	1	0,53	—	—	—	—

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Fără a se putea stabili o corelaţie strictă între indicatorii de dezvoltare fizică şi inteligenţă, deoarece se constată că majoritatea cazurilor se concentrează în limitele mijlocii ale dezvoltării fizice pe toate treptele de dezvoltare intelectuală (cu cît depărtîndu-se de valorile medii, cu atît reducîndu-se şi cazurile) şi în categoria de normalitate psihică pe toate treptele de dezvoltare fizică, totuşi în cadrul grupei de copii „superiori" se constată o concentrare relativ mai mare a copiilor bine dezvoltaţi fizic (greutăţile şi înălţimile mari predomină), pe cînd în grupa „normali" şi „excelenţi" predomină categoria de copii mici atît ca greutate cît şi ca statură. Copiii „slabi" din punctul de vedere al dezvoltării psihice (un procent foarte mic, 1,59%) ca statură sînt reprezentanţi de subiecţi mijlocii şi înalţi, iar ca greutate dispunîndu-se uniform în grupele mic, mijlociu şi mare, deci nu prezintă rămîneri în urmă din punctul de vedere al dezvoltării fizice.

CONSIDÉRATIONS CONCERNANT LE NIVEAU DU DÉVELOPPEMENT PHYSIQUE ET PSYCHIQUE DES ENFANTS DU COULOIR DE BRAN—BRAŞOV

RÉSUMÉ

Les auteurs, ayant effectué sur un échantillon d'enfants (n° = 188) de 6—9 ans de la région de Bran (Braşov), des tests psychologiques et des indicateurs anthropométriques, constatent que ces enfants se caractérisent par un développement physique dans les limites normales de telle population rurale et un degrè surélevé de normalité psychique attesté par les tests d'intelligence.

L'interdépendance du développement physique et celui psychique indique pour la classe « supérieure » d'intelligence un nombre plus accentué d'enfants à taille et poids au-dessus de la moyenne, donc de sujets à bon développement corporel ; en ce qui concerne la classe d'intelligence « excellente » et la classe « normale », les enfants présentent une légère prédominance des petites statures, enfin, pour le lot des enfants à intelligence médiocre (de nombre très réduit) ils se sont inscrits dans la classe des tailles moyennes et dans celle des grandes tailles en présence d'un poids moyen.

La majorité des sujets du lot total s'encadre dans la classe « normale » de développement psychique et dans la catégorie moyenne de développement physique.

L'analyse des résultats obtenus n'a point mis en évidence une corrélation très serrée entre les données de développement psychique et celles de développement physique, mais elle a signalé l'existence d'une tendance dans le sens d'une telle corrélation.

Nous retenons une différenciation plus nuancée sous rapport chronologique du développement somatique en comparaison de la capacité de l'indice d'intelligence générale I_1 de différencier le développement psychique.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

BIBLIOGRAFIE

1. ANASTASI ANNE, *Psychological Testing*, Macmillan, Londra, 1969.
2. BONTILĂ G., *Aptitudinile şi măsurarea lor*, Centrul de documentare şi publicaţii al Ministerului Muncii, Bucureşti, 1971.
3. CRISTESCU M. şi colab., *Nouvelle contribution concertant la relation entre le developpement physique des enfantes et le rendement scolaire*, Ann. roum. Anthrop., **8**, 1971.
4. CRISTESCU M. şi colab., *Sur la relation entre le developpement physique des enfantes et le rendement scolaire*, Ann. roum. Anthrop., **7**, 1970.
5. IONESCU A. şi MAZILU V., *Creşterea normală şi dezvoltarea normală a corpului*, Consiliul Naţional pentru educaţie fizică şi sport, Bucureşti, 1968, Edit. Consiliului Naţional pentru ed. fizică şi sport.
6. SALVAT H., *Inteligenţă, mituri şi realităţi*, Edit. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1972.
7. SHUTTLERWORTH F.K., *The physical and mental growth of girls and boys age six to nineteen, in relation to age at maximum growth*, Soc. Res. child developpement, **4**, 1939.

Centrul de cercetări antropologice Bucureşti

Primit în redacţie la 1 februarie 1973

6—c. 2747

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CORELAȚIE ÎNTRE SENSIBILITATEA LA PTC ȘI GUȘA ENDEMICĂ

DE

TATIANA DRĂGHICESCU și SIMONA BERONIADE

616.441—003.822—036.21—072.85

Existența unor grupări chimice comune feniltiocarbamidei și anumitor substanțe gușogene (S-C-N) a suscitat interesul pentru găsirea unei corelații între sensibilitatea la PTC și distrofia endemică tireopată. Deși au fost făcute destul de multe lucrări în această direcție, rezultatele rămîn contradictorii, mecanismul susceptibilității mai mari la gușă a negustătorilor nefiind, încă, demonstrat.

Se pare că deficitul de iod și alți factori (probabil substanțele gușogene înrudite cu PTC-ul) produc o hiperplazie ciclică a tiroidei, determinînd la negustători apariția gușei nodulare și o hiperplazie difuză și uniformă la gustători.

MATERIAL ȘI METODĂ

O primă lucrare pe populația din România s-a făcut în 1963 (5); reluăm verificarea acestei corelații utilizînd material recoltat și din alte regiuni ale țării. Eșantionul nostru este alcătuit din populația a trei sate situate în zonă de gușă endemică, totalizînd 1 013 indivizi (515 femei și 498 bărbați):

— Văgiulești, sat din zona de dealuri a Olteniei (altitudine 350 m).

— Nucșoara, sat din partea submontană a Masivului Retezat (altitudine 600—700 m).

— Bătrîna, așezare din Munții Poiana Ruscăi (altitudine 940 m).

Ne-am oprit asupra acestor localități întrucît ele prezintă, așa după cum se va vedea mai departe, deosebiri mari în ceea ce privește repartiția gușei (8), (9).

Testarea pentru sensibilitatea la PTC s-a făcut prin aplicarea cîtorva cristale de substanță direct pe limbă, iar diagnoza endocrină a fost efectuată de un medic specialist endocrinolog.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

REZULTATE

Urmărind repartiţia sensibilităţii la PTC în populaţia fiecărei localităţi şi comparînd-o apoi cu cea a purtătorilor de D.E.T., nu observăm diferenţe statistic semnificative (testare prin χ^2) atît pentru seria masculină, cît şi pentru cea feminină (tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1

Repartiţia sensibilităţii la PTC în populaţia din cele trei sate

Localitatea	Sex	Nr.	Gustători	Negustători	Nr. D.E.T.	Gustători	Negustători	χ^2 (n = 1) P
Văgiuleşti	♀	278	244 87,77%	34 12,23%	162 58,27%	148 91,36%	14 8,64%	1,3571 ~0,25
	♂	173	150 86,71%	23 13,29%	23 3,15%	20 86,95%	20 13,05	0,00012 ~0,96
Nucşoara	♀	143	117 81,82%	26 18,18%	85 59,44%	69 81,18%	16 18,82%	0,0149 ~0,91
	♂	218	163 74,77%	55 25,23%	93 42,66%	72 77,42%	21 22,58%	0,2469 ~0,60
Bătrîna	♀	94	80 85,11%	14 14,89%	46 48,93%	39 84,78%	7 15,22%	0,0022 ~0,85
	♂	107	91 85,05%	16 14,95%	20 18,70%	16 80%	4 20%	0,3231 ~0,65

Existînd, însă, diferenţe mari în ceea ce priveşte repartiţia D.E T. în cele trei sate, şi anume : Bătrîna 32,83%, Văgiuleşti 41,01%, Nucşoara 49,30%, am calculat testul χ^2 de comparaţie, găsind diferenţe semnificative între toate aceste localităţi : Văgiuleşti/Bătrîna $\chi^2 = 3,9303$ şi $P \sim 0,05$, Văgiuleşti/Nucşoara $\chi^2 = 5,5698$ şi $P \sim 0,02$, iar Bătrîna/Nucşoara $\chi^2 = 14,2505$ şi $P < 0,01$.

Calculînd acelaşi test şi pentru repartiţia factorului gustativ, am găsit de asemenea deosebiri statistic semnificative între Văgiuleşti/Nucşoara $\chi^2 = 9,6096$ şi $P < 0,01$; Bătrîna/Nucşoara $\chi^2 = 4,5927$ şi $P \sim 0,03$. Între satele Văgiuleşti şi Bătrîna diferenţele sînt nesemnificative : $\chi^2 = 0,6534$ şi $P \sim 0,04$.

Dat fiind faptul că femeile prezintă o sensibilitate mai mare la factorii guşogeni (10), am căutat să vedem, separat pe seria masculină şi pe cea feminină, dacă aceste diferenţe se menţin la ambele sexe sau nu.

Aşa după cum reiese din tabelul nr. 2, deosebiri semnificative se menţin numai în ceea ce priveşte seria masculină (între satele Văgiuleşti şi Bătrîna diferenţe semnificative nu se obţin pentru nici unul din sexe).

Calculînd testul χ^2, separat pe sexe, şi pentru repartiţia sensibilităţii la PTC, observăm o coincidenţă surprinzătoare cu repartiţia guşii : deosebirile sînt statistic semnificative numai pentru seria masculină, excep-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

tînd satele Văgiulești/Bătrîna, unde diferențele, ca și în cazul gușii, nu sînt semnificative pentru nici unul din sexe (tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 2

Testul χ^2 de comparație al repartiției D.E.T. în cele trei sate

Localitatea	Test prob.	Femei	Bărbați
Văgiulești	χ^2	2,4816	1,4821
Bătrîna	P	~0,10	~0,25
Nucșoara	χ^2	2,6488	18,1848
Bătrîna	P	~0,12	<0,01
Nucșoara	χ^2	0,0532	39,8657
Văgiulești	P	~0,80	≪0,01

Tabelul nr. 3

Testul χ^2 de comparație al repartiției sensibilității la PTC în cele trei sate

Localitatea	Test prob.	Femei	Bărbați
Văgiulești	χ^2	0,4429	0,1515
Bătrîna	P	~0,50	~0,70
Nucșoara	χ^2	0,4368	4,4380
Bătrîna	P	~0,50	~0,03
Nucșoara	χ^2	2,7370	8,6084
Văgiulești	P	~0,10	<0,01

Am căutat de asemenea să verificăm pe materialul nostru dacă ipoteza lui Das (4) privind penetrația genei T mai mare la femei și mai mică la bărbați este valabilă. Calculînd testul χ^2 de comparație între femei și bărbați în ceea ce privește distribuția D.E.T. și a sensibilității la PTC (tabelul nr. 4), am obținut diferențe statistic semnificative nu în ceea ce privește distribuția gușii endemice.

Tabelul nr. 4

Testul χ^2 de comparație între femei și bărbați, privind repatiția D.E.T. și a sensibilității la PTC

Localitatea	Test prob.	D.E.T.	Sensibilitatea, PTC
Văgiulești	χ^2	37,84	0,01094
	P	≪ 0,01	~0,75
Nucșoara	χ^2	9,7265	2,4945
	P	< 0,01	~0,15
Bătrîna	χ^2	20,75	0,0010
	P	≪ 0,01	~0,96

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

DISCUŢII

Cercetarea corelaţiei între sensibilitatea la PTC şi guşa endemică a început în 1949, cînd Harris, Kalmus şi Trotter (6) au arătat că homozigoţii genei recesive t (negustătorii de PTC) sînt mai susceptibili la guşa nodulară decît gustătorii, lucru confirmat apoi de Kitchin în 1959 (7). Memoria (1959 citat de Paolucci) nu găseşte nici o corelaţie între aceste două caractere la populaţia braziliană. Brand (3) comunică o asociere foarte strînsă între sensibilitatea la PTC şi guşa nodulară la populaţia din Israel. Azevêdo şi colab. în 1965 (1) au reluat cercetările de acest fel într-o zonă de guşă endemică din Brazilia, găsind că guşa nodulară este semnificativ mai frecventă la negustătorii de PTC. Boobphaniroja şi colab. (2) în 1970 nu găseşte diferenţe semnificative în ceea ce priveşte procentajul de negustători la subiecţii normali şi cei purtători de guşă din Thailanda. Paolucci şi colab. în 1971 (11) cercetînd un grup de indieni peruvieni tot dintr-o zonă de guşă endemică nu găseşte nici o asociere între sensibilitatea la PTC şi D.E.T., mai mult chiar, guşa este mai frecventă la gustători. În ţara noastră Maria Tibera-Dumitru (5) nu a găsit nici o asociere între sensibilitatea la PTC şi guşa endemică, indiferent de starea funcţională a tiroidei.

Rezultatele obţinute de noi ne fac să înclinăm către ipoteza unei corelaţii între PTC şi guşa endemică, dar de altă natură decît o simplă sensibilitate mărită la factorii guşogeni a negustătorilor de PTC. Se impune de aceea, pe de o parte, cercetarea prin metode matematice mai complexe (coeficientul de regresie parţială) a corelaţiei dintre guşă, sensibilitatea la PTC, vîrstă, sex, tip rasial. Pe de altă parte, va trebui să se aprofundeze mecanismul acţiunii factorilor guşogeni asupra tiroidei, analiza statusului nutriţional al populaţiei (mai ales în ceea ce priveşte iodul şi substanţele proteice), precum şi depistarea altor factori de mediu ce ar putea influenţa patogeneza guşii endemice.

CORRELATION BETWEEN PTC SENSITIVITY AND ENDEMIC GOITRE

SUMMARY

The distribution of the gustative factor was studied in three villages, located in zones of endemic goitre. They presented different goitre incidences, statistically significant.

Sensitivity to PTC is also significantly different (with a single exception). By calculating the test separately by sexes, we have obtained statistically significant differences only for the male series, both for goitre and for sensitivity to PTC.

It is suggested to continue these studies, taking into account also other characters : sex, age, racial type.

BIBLIOGRAFIE

1. Azevêdo Eliane, Krieger H., Morton M.P., *PTC taste esensitivity and endemic goitre in Brazil*, Amer. J. hum. genet., 1965, **17**, *1*, 87–89.
2. Boobphaniroja P., Chetanasilpin M., Saengudom Ch., Flatz G., *Phenylthiocarbamide taste thresholds in the population of Thailand*, Humangenetik, 1970, **10**, *4* 329–334.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

3. Brand N., *Taste sensitivity and endemic goitre in Israel*, Ann. hum. genet., 1963, *26*, 321—324.
4. Das S.R., *Genetics of P.T.C. taste character in man. Incomplete dominance and penetrance of the taste gene*, În *Human adaptability to environments and physical fitness* (proceedings of a symposium held at New Dehli sept. 1965), Ed. M.S. Malhotra. Vepery Press Madras, 1966, 250—256.
5. Dumitru-Tibera Maria, *Răspunsul la PTC în guşa endemică tireopată*, Probl. antrop., 1963, VII, 139—145.
6. Harris H., Kalmus H., Trotter W.R., *Taste sensibility of phenylthioureea in goitre and diabet*, Lancet, 1949, *2*, 1 038—1 039.
7. Kitchin F.D., Howel-Evans W., clarke C.A., McConell R.B., Sheppard P.M., *PTC taste response and thyroid disease*, Brit. Med. J., 1959, *1*, 1 069—1 074.
8. Milcu Şt.-M., Dumitrescu H., *Cercetări antropologice în Ţinutul Pădurenilor, satul Bătrîna*, Edit. Acad. R.P.R., 1961, 10.
9. Milcu Şt.-M. şi Dumitrescu H., *Structura antropologică, privită comparativ, a satelor Nucşoara şi Cîmpu lui Neag*, Edit. Acad. R.S.R., 1966, p. 12.
10. Milcu Şt.-M., Lupulescu A., Săhleanu V., Holban R., *Fiziopatologia experimentală a glandei tiroide*, Edit. Acad. R.S.R., 1963, 277—278.
11. Paolucci A.M., Ferro-Luzzi A., Modiano G., Morpugo G., Kanashiro V.K., *Taste sensitivity to phenylthiocarbamide (PTC) and endemic goitre in the indian natives of Peruvian Highlands*, Amer. J. Phys. Anthrop., 1971, **34**, *3*, 427—429.

Centrul de cercetări antropologice Bucureşti

Primit în redacţie la 1 iulie 1972

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CERCETAREA SISTEMULUI HAPTOGLOBINIC ÎN SATUL PEȘTERA

DE

TATIANA DRĂGHICESCU, SIMONA BERONIADE și S. ALOMAN

616.153.93 : 571—1

Sistemul haptoglobinic, alături de alte sisteme serice și eritrocitare, joacă un rol important în studiile genetice de diferențiere a populațiilor. Lucrarea de față își propune să prezinte frecvența tipurilor de haptoglobine la populația satului Peștera din culoarul Bran. Eșantionul este alcătuit din 227 de indivizi, dintre care 7 (3,08%) sînt ahaptoglobinemii, eliminate ca și în alte lucrări din calculele noastre. Determinările au fost făcute după tehnica lui Smithies modificată de Prokop.

Ca eșantioane de comparație am luat populația din alte trei sate din aceeași zonă : Măgura, Moeciu de Jos și Șimon, ale căror rezultate au fost publicate în anii precedenți (2), (4). Valorile obținute sînt prezentate în tabelul nr. 1.

Frecvența celor trei fenotipuri este în concordanță cu datele din literatură privind sistemul haptoglobinic la populația europeană (1), (5). Testul de conformitate $\chi^2 = 0{,}0262$, $P \sim 0{,}70$ ne indică omogenitatea eșantionului pentru sistemul Hp. Pentru celelalte eșantioane testul χ^2 de 0,2695 la Măgura, 0,0092 la Moeciu de Jos și 0,7188 la Șimon ne indică de asemenea eșantioane omogene pentru sistemul Hp. Acest lucru reiese și din tabelul nr. 2, în care prezentăm frecvențele fenotipice (absolute și relative), atît cele observate cît și cele calculate : diferențele între valorile teoretice și cele observate sînt foarte mici.

Calculînd testul χ^2 de comparație între valorile fenotipice obținute în satul Peștera și celelalte trei sate obținem valori nesemnificative statistic :

Peștera/Măgura	$\chi^2 = 1{,}5939$	$P \sim 0{,}22$
Peștera/Moeciu	$\chi^2 = 0{,}0519$	$P \sim 0{,}85$
Peștera/Șimon	$\chi^2 = 1{,}2677$	$P \sim 0{,}25$

Calculînd testul χ^2 pentru frecvențele genotipice obținem următoarele valori :

Peștera/Măgura	$\chi^2 = 0{,}2370$	$P \sim 0{,}60$
Peștera/Moeciu	$\chi^2 = 0{,}0035$	$P \sim 0{,}92$
Peștera/Șimon	$\chi^2 = 1{,}8078$	$P \sim 0{,}15$

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Repartiția fenotipică și genotipică a grupelor Hp

Localitatea	Nr.	Hp 1−1	Hp 2−1	Hp 2−2	Hp^1	Hp^2	χ^2_P
Peștera	220	26 11,82%±2,16	98 44,55%±3,34	96 43,63%±3,34	0,341	0,659	0,0262 ~0,70
Măgura	365	48 13,15%±1,74	177 48,50%±2,51	140 39,45%±2,50	0,374	0,626	0,2695 ~0,60
Moeciu de Jos	491	58 11,81%±1,42	223 45,42%±2,24	210 42,77%±2,23	0,345	0,655	0,0092 ~0,90
Șimon	145	23 15,86%±3,30	63 43,45%±4,11	59 40,69%±4,07	0,376	0,624	0,7188 ~0,30

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Repartiţia valorilor fenotipice absolute şi relative, observate şi teoretice ale grupelor Hp

Localitatea	Valori observate şi teoretice	Frecvenţe fenotipice					
		Hp 1—1		Hp 2—1		Hp 2—2	
		abs.	rel.	abs.	rel.	abs.	rel.
Peştera	observat	26	11,82	96	44,55	96	43,62
	teoretic	25,45	11,63	99,08	44,94	95,45	43,43
Măgura	observat	48	13,15	177	48,50	140	39,35
	teoretic	50,93	13,98	171,14	46,80	142,92	39,18
Moeciu de Jos	observat	58	11,81	223	45,42	210	42,77
	teoretic	58,40	11,90	222,20	45,19	210,40	42,90
Şimon	observat	23	15,86	63	43,45	59	40,69
	teoretic	20,36	14,13	68,27	46,92	56,37	38,94

Observăm că diferenţele sînt de asemenea nesemnificative. Menţionăm că deosebiri semnificative între Peştera şi Măgura au fost obţinute numai în sistemul ABO şi testul gustativ, pentru celelalte sisteme (MN. Rh, status secretor) diferenţele atît feno- cît şi genotipice fiind nesemnificative (3).

Amintim că cercetarea de faţă constituie numai o prezentare a datelor recoltate, iar interpretarea acestora va fi posibilă numai prin coroborarea cu alte date serologice, antropometrice, demografice.

RECHERCHES SUR LE SYSTÈME HAPTOGLOBINIQUE DANS LE VILLAGE DE PEŞTERA

RÉSUMÉ

On étudie les fréquences phénotypiques et génotypiques des groupes haptoglobiniques dans le village de Peştera.

Les résultats ont été comparés à ceux obtenus dans les autres villages de la même région : Măgura, Moeciu de jos, Şimon. Nous n'avons trouvé de différences statistiquement significatives ni pour la répartition phénotypique, ni pour la répartition génotypique.

BIBLIOGRAFIE

1. Beroniade Simona, Dumitru Maria, Drăghicescu Tatiana şi Aloman S., *Studiul actual al cercetărilor sistemului haptoglobinic la români*, St. cerc. antropol. 1966, **3**, *2*, 189—199.
2. Beroniade Simona, Tibera Dumitru Maria şi Aloman S., *Recherches sérologiques dans les villages de Simon et de Moeciu de jos*, Ann. Roum. d'Anthrop. 1967, *4*, 77—83.
3. Beroniade Simona şi Aloman S., *Cercetări serologice în satul Măgura*, St. cerc. antropol., 1972, **9**, *1*, 53—57.
4. Drăghicescu Tatiana, Vasiliu Lia şi Aloman S., *Studiul repartiţiei grupelor de haptoglobine în satul Măgura*, St. cerc. antropol. 1972, **9**, *1*, 53—57.
5. Waszczyk Jerzy, *Distribution of haptoglobin groups in human populations and their anthropological implication*, Acta med. pol., 1972, **13**, *1*.

Centrul de cercetări antropologice
Bucureşti

Primit la redacţie la 1 februarie 1973

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CERCETĂRI SEROLOGICE ÎN COMUNA BRAN ȘI SATUL PEȘTERA DIN JUDEȚUL BRAȘOV

DE

SIMONA BERONIADE, TATIANA DRĂGHICESCU și S. ALOMAN

612.118.221.2 : 572.5

Încă din 1965 Centrul de cercetări de antropologie din București a inițiat o amplă cercetare multidisciplinară în zona culoarului Bran din județul Brașov, în scopul de a studia populația din această regiune de munte a țării.

În cadrul secției de antropologie contemporană, laboratorul de serologie a efectuat un număr de determinări de grupe serice și eritrocitare la populația din cele 9 așezări de bază ale culoarului.

Datele obținute pentru șapte sate au fost deja publicate (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7).

În această lucrare vom prezenta rezultatele ultimelor două comunități și anume : satul Peștera și comuna Bran, studiate din punct de vedere serologic în vara anului 1972.

Nu vom face nici o comparație cu alte așezări din zona mai sus amintită, deoarece aceasta va constitui subiectul unei lucrări de sinteză asupra satelor din culoarul Bran.

Cercetările serologice din acest studiu (grupele AB0, cu subgrupele MN, Rh (D), statusul secretor salivar și factorul gustativ PTC)au fost determinate pe cîte un eșantion de populație însumînd un număr de 460 de subiecți originari din satul Peștera și 493 de subiecți originari din comuna Bran.

De menționat că într-o lucrare anterioară (7) ne-am servit de date culese din satul Peștera, dar am specificat faptul că numărul de cazuri nu era satisfăcător.

Referitor la sistemul AB0 (tabelele nr. 1 și 2), testul $\chi^2_{(1)} = 1{,}7190$ cu $P = \sim 0{,}15$, respectiv $\chi^2_{(1)} = \sim 0{,}6834$ cu $P = 0{,}40 \backsim$ confirmă omogenitatea celor două comunități studiate.

Pentru sistemul MN (tabelul nr. 3), ambele așezări sînt omogene, prezentînd un $\chi^2 = 0{,}8638$ cu $P = \sim 0{,}35$ pentru Peștera și $\chi^2 = 0{,}0092$ cu $P = \sim 0{,}93$ pentru Bran.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Repartiția fenotiparilor sanguine în sistemul ABO

Localitatea	Nr.	A	A_1	A_2	B	0	AB	A_1B	A_2B	χ 2	P (n = 1)
Peştera	460	228 49,56 % ±2,23	181 39,34 % ±2,27	47 10,22 % ±1,41	65 14,13 % ±1,62	145 31,53 % ±2,16	22 4,78 % ±0,98	19 4,13 % ±0,92	3 0,65 % ±0,37	1,7190	0,15
Bran	493	232 47,06 % ±2,24	191 38,74 % ±2,19	41 8,32 % ±1,24	68 13,79 % ±1,55	167 33,87 % ±2,13	26 5,28 % ±1,00	17 3,45 % ±0,81	9 1,83 % ±0,60	0,6834	0,40

Tabelul nr. 2

Repartiția genotiparilor sanguine în sistemul ABO

Localitatea	p	p_1	p_2	q	r
Peştera	0,3268	0,2500	0,0768	0,1004	0,5728
Bran	0,3100	0,2406	0,0702	0,1008	0,5884

E 0,4450
Cr. 0,1676

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 3

Repartiția sistemului MN

Localitatea	Nr.	M	N	MN	m	n	χ^2	P	n
Peștera	460	127 27,60%±2,08	91 19,80%±1,85	242 52,60%±2,32	0,5390	0,4610	0,8638	0,35	1
Bran	493	163 33,06%±2,12	91 18,46%±1,75	239 48,48%±2,25	0,5730	0,4270	0,0092	0,93	1

Tabelul nr. 4

Repartiția factorilor Rh, secretori și gustativi

Localitatea	Nr.	Rh	rh	R	r	Rh	Rh rh	rh rh
Peștera	460	405 88,04%±1,53	55 11,96%±1,53	0,6542	0,3458	42,80	45,24	11,96
Bran	493	449 91,07%±1,33	44 8,93%±1,33	0,7012	0,2988	49,17	41,90	8,93
Localitatea	Nr.	Se	se	S′	s′	Se Se	Se se	se se
Peștera	460	321 69,78%±2,14	139 30,22%±2,14	0,4503	0,5497	20,28	49,50	30,22
Bran	493	332 67,34%±2,12	161 32,66%±2,13	0,4285	0,5715	18,36	48,98	32,66
Localitatea	Nr.	T	t	T′	t′	TT	Tt	tt
Peștera	460	401 87,17%±1,55	59 12,83%±1,55	0,6419	0,3581	41,20	45,98	12,82
Bran	493	405 82,15%±1,72	88 17,85%±1,72	0,5776	0,4224	33,36	48,80	17,84

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În ceea ce priveşte sistemul Rh (D) (tabelul nr. 4), notăm cea mai scăzută frecvenţă de Rh din culoar la comuna Bran.

Repartiţia statusului secretor salivar (ABH) şi a testului gustativ (PTC) (tabelul nr. 4) nu relevă nimic deosebit în această zonă şi pentru ambele aşezări.

Cu această lucrare considerăm încheiată o primă etapă de studiu pe care ne-am propus-o, şi anume de a urmări modul de distribuţie a unor grupe eritrocitare şi factori sensitivi în rîndul populaţiei care alcătuieşte cele 9 comunităţi de bază ale culoarului Bran.

Într-o a doua etapă vom trece la o analiză mai fină şi amănunţită a datelor culese, la compararea acestor comunităţi pentru sesizarea diferenţelor ce se prezintă între subdiviziunile acestei populaţii, dacă ele sînt întîmplătoare sau se datorează proceselor de selecţie.

RECHERCHES SÉROLOGIQUES DANS LES VILLAGES BRAN ET PEŞTERA

RÉSUMÉ

Les auteurs présentent les résultats des recherches sérologiques entreprises dans deux villages de la même zone montagneuse.

Une conclusion pourra se détacher à la fin de ce travail et constituera le sujet d'une autre étude sur la zone entière.

BIBLIOGRAFIE

1. BERONIADE S. şi ALOMAN SERGIU, *Cercetări serologice asupra populaţiei din satul Şimon*, St. cerc. antropol., 1967, **4**, *1*.
2. BERONIADE S., TIBERA-DUMITRU MARIA, ALOMAN S., *Recherches sérologiques dans les villager de Şimon et Moeciu de Jos*, Ann. roum. Anthrop., 1967, **4**.
3. BERONIADE S., ALOMAN S., *Cercetări serologice în satul Fundata*, St. cerc. antropol., 1968, **5**, *2*.
4. BERONIADE S. şi ALOMAN S., *Cercetări serologice în satul Şirnea*, St. cerc. antropol., 1970, **7**, *1*.
5. DRĂGHICESCU T., BERONIADE S., ALOMAN S., *Recherches sérologiques dans le village de Moeciu de Sus*, Ann. roum. Anthrop., 1970, **7**.
6. DRĂGHICESCU T., BERONIADE S., ALOMAN S., *Cercetări serologice în satul Sohodol*, St. cerc. antropol., 1971, **8**, *1*.
7. BERONIADE S., ALOMAN S., *Cercetări serologice în satul Măgura*, St. cerc. antropol., 1972, **9**, *1*.

Centrul de cercetări antropologice Bucureşti

Primit în redacţie la 1 februarie 1973

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STRUCTURALISMUL ÎN ANTROPOLOGIA SOCIALĂ ŞI CULTURALĂ (II)

OPERA LUI CLAUDE LÉVI-STRAUSS. STUDIILE AMERICANE DE STRUCTURĂ SOCIALĂ, CULTURĂ ŞI PERSONALITATE. ANALIZELE DE „STRUCTURĂ SOCIALĂ" ÎN SISTEMUL ANTROPOLOGIC INTEGRAL DINAMIC ROMÂNESC

DE

VASILE V. CARAMELEA

572 : 301.19

Am prezentat în prima parte a studiului nostru („Studii şi cercetări de antropologie" 7, *1*, 1970, 147—154) structuralismul în antropologia socială engleză avînd ca reprezentanţi pe Radcliffe Brown, Evans Pritchard, S.F. Nadel, Meyer Fortes, Raymond Firth, Ed. Leach, Dr. Goody, R. Needham. Susţinînd teoria atît a existenţei unor *structuri sociale concrete* (realitatea empirică), cît şi a unor *forme structurale*, gîndirea lui Alfred Reginald Radcliffe Brown a provocat numeroase critici venite atît de la conaţionalii săi, cît şi din partea antropologilor şi sociologilor din alte ţări, care au avut ca efect adîncirea problemei, discutarea ei sub cele mai diverse aspecte, apariţia de noi orientări, crearea unor variante sau unor structuralisme diametral opuse ca principiu fundamental.

I. STRUCTURALISMUL ÎN ANTROPOLOGIA SOCIALĂ FRANCEZĂ. CLAUDE LÉVI-STRAUSS

Savantul de reputaţie mondială, care domină în antropologia socială şi culturală actuală şi care a reuşit să creeze chiar o *„antropologie structurală"*, să elaboreze studii teoretic-metodologice structuraliste de cel mai înalt nivel ştiinţific, să facă demonstraţii spectaculoase prin cercetările sale asupra sistemelor de rudenie, asupra miturilor etc., este profesorul *Claude Lévi-Strauss*. El se situează cu teoria la un pol relativ opus celui la care s-a oprit Radcliffe Brown.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Un cercetător în ştiinţe sociale, *Ivan Simonis*, care şi-a pregătit un doctorat cu profesorul Claude Lévi-Strauss, ne oferă în prezent cea mai completă analiză a teoriei structuraliste elaborată de maestrul său [1].

Începînd cu prezentarea celor trei inspiratori ai lui Claude Lévi-Strauss, el trece apoi la o demonstrare a ipotezelor analizînd în acest scop prima mare operă structuralistă a acestuia, *Les structures elementaires de la parenté* după care expune principalele noţiuni ale structuralismului, evidenţiind funcţia inconştientului, raportul inconştient — conştient, gîndirea simbolică şi cunoaşterea ştiinţifică, raportul între cultură şi natură, construirea metodei structuraliste etc., încheind cu „eşecul şi reuşita structuralismului" (cap. VIII).

Teoria structuralistă a lui Claude Lévi-Strauss a fost expusă chiar de maestru în comunicarea „Social Structure" la Simpozionul internaţional de antropologie din 1952, organizat de Wenner Gren Foundation la New York, studiu publicat apoi în 1953 în Anthropology To-Day (Ed. A.L. Kroeber) şi care cu unele modificări constituie capitolul XV (unul dintre cele mai importante) din cartea sa *Anthropologie structurale*. După el : a) „cercetările structurale au ca obiect studiul relaţiilor sociale cu ajutorul modelelor" ; b) „relaţiile sociale sînt materia primă întrebuinţată la construcţia modelelor ce fac evidentă însăşi structura socială" ; c) „principiul fundamental este că noţiunea de structură socială nu se raportează la realitatea empirică, ci la modelele realizate după aceasta" [2].

Structura socială, nu este deci ansamblul relaţiilor sociale. După Claude Lévi-Strauss un model ca să fie structural trebuie ca elementele sale să fie „interdependente", să alcătuiască „un sistem" şi prin el orice fapt observat să se facă „imediat inteligibil".

Modelul trebuie astfel construit încît să poată avea întrebuinţare de ordin formal.

Pe baza cercetărilor temeinice pe teren şi bineînţeles a reflecţiilor teoretice ale lui, Claude Lévi-Strauss [3] constată că în mod practic antropologul structuralist poate întîlni modele elaborate de unele societăţi (el se referă la societăţile primitive studiate de el) mai exacte decît cele elaborate de antropologul specialist.

Dintre elevii lui Claude Lévi-Strauss menţionăm îndeosebi pe Jean Pouillon, I. Chiva, I. Greimas, soţii Izard etc.

II. ANTROPOLOGIA AMERICANĂ. STUDIILE DE STRUCTURĂ SOCIALĂ, CULTURĂ ŞI PERSONALITATE

În antropologia americană distingem mai multe categorii de studii cu caracter structuralist şi cu elemente structuraliste. Unele de structură

[1] Ivan Simonis, *Claude Lévi-Strauss ou „La passion de l'inceste" Introduction au structuralisme*, Ed. Aubier Montaigne, Paris, 1968.

[2] Claude Lévi-Strauss, *Anthropologie structurale*, cap. XV (*La notion de structure en ethnologie*), Paris, Plon, 1958, 304.

[3] Dintre lucrările lui Claude Lévi-Strauss menţionăm : *La Vie familiale et sociale des Indiens Namlikwara*, Société des americanistes, Paris, 1948; *Les structures élémentaires de la parenté*, PUF, Paris, 1949 ; *Race et histoires*, UNESCO, Paris, 1952.; *Tristes tropiques*, Plon, Paris, 1955 (tradusă şi în româneşte cu o prefaţă de dr. I. Vlăduţiu) ; *Le Totémisme aujourd'hui*, PUF, Paris, 1962; *La Pensée sauvage*, Plon, Paris, 1962 (într-un volum cu *Le Totémisme aujourd'hui*, cu o prefaţă a prof. M. Pop, sînt traduse şi în româneşte) ; *Mythologiques*, I-IV, Plon, Paris, o realizare excepţională.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

socială au ca scop să servească unor lucrări de sociologie comparativă pentru care George Peter Murdok este unul dintre primii mari reprezentanţi, căruia i se atribuie introducerea metodei statistice în analizele structurale. Aici trebuie menţionată şi marea operă HRAF animată tot de Murdock [4]. Alte lucrări compară structura socială cu structura semantică, cum ar fi de exemplu studiul lui Paul Friederich [5].

A treia categorie de lucrări de mare interes pentru antropologia socială şi culturală românească este a acelor studii care au ca subiect cercetarea interacţiunii „societate, cultură, personalitate". Aici este vorba de aportul curentului Sapir, Benedict, Mead, Kluckhohn.

Sub aspect teoretic-metodologic, una dintre contribuţiile cele mai de seamă este a lui Ralph Linton. Linton expune teoria sa asupra structurii sociale în lucrarea *The Cultural Background of Personality*, insistînd asupra problemelor de „rol" şi „statut", de interes pentru corelarea cu „configuraţia culturală" şi cu „personalitatea".

Noi am făcut o analiză a modului cum Linton înţelege abordarea interacţiunii societate, cultură, personalitate în chiar studiul introductiv la ediţia românească a acestei însemnate opere a lui [6].

Rezultă clar că în antropologia socială şi culturală americană studiul de structură socială este utilizat de cercetător pentru ca în corelaţie cu cel al configuraţiei culturii să se poată urmări mai în adîncime şi în complexitatea sa procesul structurării personalităţii, schimbările de profiluri sau tipurilor de cultură şi respectiv de personalitate.

Un antropolog social american care a editat un număr de astfel de studii de structură socială şi personalitate, întrunindu-le într-un volum, în studiul introductiv arată că este de neconceput un studiu de personalitate fără cel al structurii sociale a populaţiei cercetate şi invers. Nu uita să includă şi cultura, deşi după titlu lucrarea se referă numai la raportul structură socială-personalitate [7].

Dealtfel, după antropologul Paul Bohanann, societatea (deci structura socială), cultura şi personalitatea pot fi înţelese numai în interacţiunea lor, fiind trei dimensiuni ale comportamentului uman [8].

III. STUDIILE DE STRUCTURĂ SOCIALĂ ÎN ANTROPOLOGIA ROMÂNEASCĂ

Dacă ne oprim asupra orientării tematice iniţiale şi actuale totodată a antropologiei sociale şi culturale româneşti, de către mai mulţi membri ai primei şcoli româneşti de antropologie socială şi culturală [9], rezultă că

---

[4] George Peter Murdock, *Social Structure*, New York , 1949.

[5] Paul Friedrich , *Semantic Structure and Social Structure*, in *Exploarations in Cultural Anthropology*, Ed. Ward H. Goodenough, 1964.

[6] Ralph Linton, *Fundamentul cultural al personalităţii*, cu un studiu introductiv „Ralph Linton şi antropologia contemporană" de prof. dr. Vasile V. Caramelea, Edit. ştiinţifică, Bucureşti ,1968.

[7] Iehudi Cohen, *Social Structure and Personality*, 1965.

[8] Paul Bohanann, *Social Anthropology*, 1965.

[9] Tudor Bugnariu, *Social and Cultural Anthropology in Romania. Its co-operation with philosophy in education and in field investigations*, Ann. roum. Anthrop., 1972, **9**, 105—121; V.V. Caramelea, Gh. Geană, I.. Tomescu, Sanda Hoinic, Viorica Apostolescu, *Din problemele teoretic-metodologice ale antropologiei sociale şi culturale româneşti*, St. cerc. antropol., 1970, **7**, 2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

şi în ţara noastră disciplina a fost direcţionată de la statuarea ei la noi, din 1964, către studiul interacţiunii „societate — cultură — personalitate".

S-a arătat în mod expres că la baza cercetărilor româneşti de antropologie socială stă metoda materialist-dialectică, că deci structuralismul nostru nu poate fi decît cum şi este istoric, că în studiul comparativ „societate-cultură-personalitate" în diferite contexte social-culturale pe care le-a cunoscut omul pe teritoriul României, perspectiva structuralistă este cea *diacronică*.

Dealtfel, chiar cînd aplicăm în cercetările concrete tehnicile valoroase ale altor curente de idei din antropologia socială mondială, teorii care nu urmăresc fenomenele socio-culturale istoric, ci numai sincronic (funcţionalismul, configuraţionalismul, tematicismul), noi abordăm în mod aparte studiul fenomenelor şi în perspectiva lor istorică, diacronică.

Sub aspectul începutului lor, primele studii de structură socială din antropologia socială şi culturală românească sînt realizate în cadrul cercetărilor şcolii sociologice de la Bucureşti, creată de profesorul Dimitrie Gusti şi preluate mai tîrziu prin noi — după mai bine de două decenii de la încetarea activităţii şcolii — şi transpuse în cîmpul cercetărilor de antropologie socială. Este mai întîi vorba de lucrarea *Berivoeşti — studiu de structură socială*, începută în 1934 ca „lucrare de seminar" la catedra de sociologie a profesorului Gusti şi care a fost dezvoltată sub îndemnul lui pînă la o teză de doctorat, întreruptă de cel de-al 2-lea război mondial, fiind susţinută în iunie 1947 [10].

În al doilea rînd este vorba de *O tipologie a composesoratelor Ţării Oltului*, rămăşiţe ale sistemului social economic şi juridic de comunitate teritorială sătească (obşte), unele derivînd şi fiind transmise direct fără prea multe modificări (acelea din satele de ţărani rămase neînfeudate), altele ajungînd în vremea noastră pe sub învelişul şi cu modificări datorate structurii societăţii feudale [11]. Este un studiu sincronic dar şi diacronic, care ne-a condus la stabilirea a două modele, la o tipologizare pe baza lor, la un studiu de sociologie comparativă intra-societal (Durkheim, Marsh).

Lucrarea *Berivoeşti — studiu de structură socială* este un studiu structuralist diacronic. Am prezentat evoluţia structurii sociale a satului începînd cu structura de obşte sătească, apoi satul feudal şi satul de mici şi mari proprietari agricoli, ajungînd la tipul actual al satului organizat pe bază de relaţii sociale agrare cooperativizate, socialiste.

Se înţelege că poziţia individului ca *statut* şi *rol* e diferită de la o structură socială la alta, se schimbă în decursul evoluţiei structurii sociale şi în corelaţie cu *tipul de personalitate*.

Cercetarea *Berivoeşti — studiu de structură socială* a fost reluată, continuată de noi, profilată pentru studiul antropologic de *structură socială — cultură — personalitate*, din care s-a şi tipărit în limba engleză un prim fragment [12].

[10] Vasile V. Caramelea, *Berivoeşti — studiu de structură socială*, în „Sociologia militans" III, Şcoala sociologică de la Bucureşti, Bucureşti, Edit. ştiinţifică, 1971, 180—201.

[11] Vasile V. Caramelea, *Composesorate de foşti iobagi din Ţara Oltului. Sistemul juridic consuetudinar negenealogic*, Sociologia românească, director D. Gusti, anul V (1943), *1—6*; *idem*, *Tipuri de composesorate ale foştilor boeri şi grăniceri din Ţara Oltului. Sistemul juridic consuetudinar genealogic*, Cîmpulung, Muscel, 1945.

[12] Vasile V. Caramelea, *Social structure and Personality (I), Researches of Sociology and of Social, Cultural and Psychological Anthropology at the pilot — Station Berivoeşti before and after the Cooperativization of agriculture*, Ann. roum, Anthrop., 1970, **7**, 109—122.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Celălalt studiu a fost şi el continuat, dar tipologizarea composesoratelor pe cele două sisteme abstracte elaborate de noi, două modele — „sistemul juridic consuetudinar genealogic" şi „sistemul juridic consuetudinar negenealogic" — republicat, dar servind doar pentru a diagnostica uşor alte asemenea unităţi sociale pe care le întîlnim încă în unele sate româneşti, îndeosebi din Transilvania [13].

În afară de aceste două vechi studii pe care le socotim de pionierat în antropologia socială românească, tot în scopul studiilor de societate — cultură — personalitate am întreprins noi studii uneori în colective interdisciplinare. Menţionăm un astfel de studiu tipărit tot în 1970 despre familie (modificări în structura ei) şi personalitate [14].

După experienţa noastră, studiul de structură socială în antropologie şi sociologie necesită observarea directă şi indirectă a relaţiilor şi instituţiilor sociale, o interpretare diacronică şi sincronică a fenomenelor, a elementelor care intră în analiza structurală, ca şi o dibăcie a modelării. Pornind deci de la cercetarea relaţiilor sociale, a fenomenelor sociale, a instituţiilor sociale, putem realiza modele abstracte, utile pentru diagnosticarea altor unităţi sociale pentru includerea acestora în tipologia unor fenomene sociale şi culturale, pentru compararea de „sisteme sociale".

Analizele de structură socială constituie pentru antropologia socială românească, aşa cum au arătat şi alţi structuralişti, mai întîi o problemă de ordin metodologic.

Am ajuns de asemenea la părerea că, sub aspect *epistemologic*, studiul de structură socială ne dă o cheie a cunoaşterii, a înţelegerii formelor sociale, a sistemelor sociale, a sistemelor subiacente-economic, juridic etc. — în interacţiunea lor ca părţi ale totalităţii, ale întregului, oferindu-ne posibilitatea explicării rostului, funcţiunii diferitelor instituţii sociale, a rolului, statutului, a poziţiei persoanelor care-şi duc viaţa în cadrul aceluiaşi tipar şi care prin activitatea lor se poate transforma.

Cercetările noastre în domeniul antropologiei sociale şi culturale, pornite de la sociologie, ne-au convins că *analizele structurale* au fost şi pot fi căi eficiente de cercetare, aplicabile *alături de alte metode de investigaţie* în cadrul *sistemului antropologic integral dinamic* experimentat mai întîi în spaţiile-pilot Berivoeşti şi Cîmpulung-Muscel şi extins apoi în cercetările noastre din restul ţării.

Ca şi alţi antropologi sociali structuralişti, considerăm că „analizele structurale", „modele elaborate" pot fi utilizate — desigur cu prudenţă — pentru studiul mai avansat" (Claude Lévi-Strauss) al societăţii, al culturii, pentru realizarea de tipologii (caracterizarea unor regimuri sociale şi

---

[13] V.V. Caramelea, *Researches of Social and juridical antropology bearing on some ancient Romanian community custons. Structural analyses devoted to elaborati a "Typology of the Tara Oltului commons ("composesorate")"*, Ann. roum. Anthrop. 1971, **8**, 141—153.

[14] Gh. Geană, Otilia Cîrlănaru, Viorica Apostolescu, Iulia Trancu, L. Tomescu şi Vasile V. Caramelea, *La famille et la personnalité. Recherches d'anthropologie sociale, culturelle et psychologique, effectuées dans la station pilote de Berivoeşti, Argeş*, Ann. roum. Anthrop., 1970, **7** 123—129.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

sisteme sociale), pentru studiul raportului dintre un sistem şi subsistemele sale, pentru studiul comparativ al societăţilor şi culturilor lumii, al unor probleme mari ale culturii (rudenie, familie, mituri etc.), iar mai recent (îndeosebi de către antropologia americană şi românească) pentru studiul mai adîncit, mai multilateral al structurii *personalităţii*.

LE STRUCTURALISME DANS L'ANTHROPOLOGIE SOCIALE ET CULTURELLE (II)

RÉSUMÉ

Dans la première partie de l'article, paru dans « Studii şi cercetări de antropologie », 7, 1, 1970, nous avons présenté l'évolution du structuralisme, l'école d'anthropologie anglaise (Radcliffe Brown, Evans Pritchard, S.F. Nadel, Meyer Fortes, Raymond Firth, Edmund Leach, Dr. Goody, R. Needham).

La deuxième partie porte sur les structuralisme dans l'anthropologie sociale française et tout particulièrement sur l'œuvre du savant Claude Lévi-Strauss et de ses collaborateurs Jean Pouillon, I. Chiva, Izard, etc.

A l'encontre de Radcliffe Brown, le principe fondamental du structuralisme de Claude Lévi-Strauss est que « la notion de structure sociale ne se rapporte pas à la réalité empirique mais aux modèles réalisés d'après cette réalité ». Le modèle doit posséder certaines qualités, satisfaire à une série d'exigences.

Le professeur Claude Lévi-Strauss a réalisé une véritable „Anthropologie structurale », fondée non seulement sur une théorie très clairement exprimée dans plusieurs études telles que « La notion de structure en ethnologie », etc., mais aussi sur une série de recherches dont nous citons « Le totémisme aujourd'hui », « La Pensée sauvage », «Mythologiques » (4 volumes), etc.

Le structuralisme de l'anthropologie sociale américaine utilise la méthode statistique, qui constitue une contribution aux études de sociologie comparative (Murdock, Social Structure, HRAF, etc.). C'est toujours aux Etats-Unis que les études de structure sociales sont orientées, profilées de manière à être utiles aux recherches de société — culture — personnalité (le courant Sapir, Benedict, Mead, Kluckhohn), les études théoriques étant réalisées tout particulièrement par Linton, Cohen, etc.

En Roumanie l'anthropologie sociale et culturelle est également orientée vers des études de société — culture — personalité. Elle a réalisé des études synchroniques et diachroniques de structure sociale qui seront corrélées avec les études sur la configuration culturelle et la personnalité.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Il faut également signaler les tentatives de typologisation de l'anthropologie sociale et culturelle roumaine sur la base d'analyses de structures sociales aboutissant à l'établissement de divers systèmes sociaux, de leur transformation etc.

Quelques-unes des études de structure sociale de l'anthropologie sociale roumaine sont transposées par V.V. Caramelea (Social Structure and Personality, 1970) des recherches effectuées dans le cadre de l'école sociologique de Bucarest, créée par D. Gusti.

Centrul de cercetări antropologice Bucureşti

Primit în redacţie la 1 februarie 1973

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ANTROPOLOGIA CULTURAL-LINGVISTICĂ II.
PROBA DE LIMBĂ. ASPECTE DE CONȚINUT. COMPONENTE FORMALE

DE

V. SĂHLEANU și I. OPRESCU

572:40

Pentru explorarea universului psihologic și social-cultural al individului uman concret și respectiv al grupului din care acesta face parte, este nevoie, așa cum am mai arătat, de recoltarea de *probe de limbă*, în condițiile amintite.

Prima operație ce trebuie efectuată după recoltare este transcrierea pe hîrtie a probelor de limbă. În acest fel se pot determina o foarte mare parte din indicatorii prezentați. Aspectele nonlingvistice privind comportamentul comunicațional, precum de exemplu calificarea frecvenței, caracteristica vocală (tonul), calificarea intensității, întreruperea fluenței vorbirii, reacții sonore diverse etc., se obțin prin audiții repetate, ca și aspectele kinetice ce se stabilesc prin vizionarea filmelor ce completează *proba de limbă totală*.

Considerăm că materialul obținut are două componente principale: una de *conținut* cu valoare de *exprimat*, și una de *formă* cu valoare de *exprimant* a individului și a grupului din care acesta face parte.

Aspecte de conținut. Fiecare probă de limbă din cele 12 cuvinte-noțiuni pe care noi le oferim subiectului pentru a obține aceste probe conturează noțiunea respectivă exact cu valoarea pe care o are în mintea membrilor grupului și respectiv în cultura cercetată, și pe care aceștia o exprimă prin limbă. Apare evident unul din elementele de bază ale antropologiei cultural-lingvistice, și anume *legătura dintre limbă-gîndire-cultură*. Oricare ar fi felul în care subiectul exprimă conținutul cuvîntului respectiv, definiție, exemple, sinonime, explicații etc. (chiar acest lucru este grăitor pentru afirmația noastră), acest conținut este departe de cel pe care dicționarele și enciclopediile îl înscriu pornind de la texte literare. Cuvîntul-noțiune cercetat își compune (din probele de limbă) înțelesul pe care îl are

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

în cultura cercetată, avînd valoarea de comunicare pe care i-o atribuie acei vorbitori în viaţa de toate zilelele. Sarcina cercetătorului este de a descoperi şi stabili *axa semnificativă* care există în fiecare probă obţinută sau/ şi a vedea ierarhia „înţelesurilor" pe care subiectul, respectiv grupul, o stabileşte în cultura investigată.

Astfel, cuvîntul *Obşte* apare bine conturat semantic în zonele în care a existat o astfel de uniune agricolă implicînd posesiunea în comun a unor terenuri. Exemplu : „o proprietate care este a nimănui, care împarte mai mulţi din ea bănește" sau „o comunitate de oameni care se conduc după anumite legi şi ale căror bunuri sînt ale tuturor care formează obştea" (subiecţii dintr-un eşantion din jud. Argeş). În timp ce în alte zone unde obştea nu a existat mulţi subiecţi nu ne dau o probă de limbă pentru acest cuvînt, iar cei ce răspund totuşi înţeleg obştea drept o simplă asociaţie între oameni.

O altă ilustrare a strînsului raport dintre limbă-gîndire-cultură ne-o oferă şi probele de limbă de la cuvîntul *Oraş*. Cei din mediu rural definesc oraşul în comparaţie cu satul : „este mai mare ca comunele prin clădiri, magazine, industrie", sau ca un loc unde se fac cumpărături, un loc de divertisment, ideal : „unde se strînge mai multă lume şi cumpără tot ce le trebuie", sau „oraş este o distracţie şi a cumpăra multe lucruri" şi în sfîrşit „oraş înseamnă ceva frumos" (exemplele sînt tot din judeţul Argeş).

Inventarul lexical oferă bogate date atît despre cultura investigată, cît şi despre grup însuşi, adică are atît valoare de exprimat cît şi de exprimant. Ca o variantă a conţinutului (ce se constituie din cuvinte) sau înţelesului pe care-l dau membrii unei culturi unor noţiuni sînt listele de cuvinte pline, substantive şi verbe, extrase din probele de limbă. Aceste liste provin de la eşantioane reprezentînd diverse culturi. Puse în paralel pentru a fi comparate ele devin extrem de semnificative. Astfel, după ce se elimină termenii comuni, adică cei ce se întîlnesc în toate listele, rămîn numai termenii proprii, adică cuvintele folosite în exclusivitate de către subiecţii respectivi, aparţinînd diferitelor culturi, pentru a explicita (aşa cum am arătat prin definiţie, exemple, sinonime, explicaţii etc.) *aceleaşi* cuvinte-noţiuni ce stau la baza probelor de limbă. Listele de *termeni proprii* cristalizează nuanţat trăsăturile pertinente ale culturii din care fac parte subiecţii informatori.

Analiza claselor şi categoriilor semantice ale cuvintelor (termenilor) proprii ale culturilor cercetate este de fapt o analiză a trăsăturilor specifice, a unor componente ale culturii investigate. Ni se relevă sfera de interese, preocupări, mentalitate, aspiraţii care există implicit în limba vorbită şi pe care antropologia cultural-lingvistică le scoate la iveală.

Exemplificăm cu trei eşantioane, după cum urmează :

Eşantion *A*, mediu urban-industrial, Cîmpulung-Muscel.

Eşantion *B*, mediu rural-agricol I, Lereşti-Albeşti, jud. Argeş.

Eşantion *C*, mediu rural-agricol II, Sohodol, jud. Braşov.

Listele au fost alcătuite pe baza probelor de limbă obţinute prin cuvîntul-noţiune IUBIRE.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

SUBSTANTIVE

A		*B*	*C*
mama	expresie	bărbat	casă
neam	exprimare	băiat	pom
patriotism	explicaţie	nepot	vită
partid	formă	tineret	
semen	manifestare	lume	
	părere	popor	
coleg	problemă	comună	
clasă muncitoare	rînd	celulă (figurat)	nevastă
comunitate	serie	judeţ	prietenă
ramură	vorbire	regiune	vecin
tovarăş de muncă		sat	
		folos	
creaţie		gospodărie	simpatie
muncă		meserie	ură
pasiune		alianţă	
materializare		legătură	
		afecţiune	carte
atracţie		înţelegere	
dorinţă		(bună) învoire	
predilecţie		pace	credinţă
răspuns		an	
		zi	
locuinţă		vrîstă	inimă
localitate			
oraş		plan	parte
cămin			
		proces	
obiect			
animal		patriot	
fiinţă			
împrejurare			
		vizită	
moarte		aspect	
tragedie		fapt	
purgatoriu		înţeles	
		stare dfapte	
personalitate			
conducător			
etică			
filozof			
fenomen			
sport			

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

VERBE

	A	*B*	*C*
	a avea posibilitatea	a avea dreptate	a avea drag
	a arăta	a proceda	a fi drag
	a ajuta		a dori
			a lua în căsătorie
	a analiza	a putea spune	
	a anticipa	a putea arăta	
(grupa 2)	a preocupa	a putea căsători	
	a respecta		
	a lucra	a beneficia	
	a produce	a se distra	a asculta
(grupa 3)	a ridica		a învăţa
	a lega	a privi	a putea înţelege
	a se apropia	a căuta	
	a se ataşa	a cunoaşte	a porni
	a simţi	a caracteriza	a reuşi
		a se căsători	
	a diferi	a se naşte	
	a ieşi		
		a păstra	
	a trăi		
	a se sfîrşi	a întruchipa	
		a întruni	
	a considera		
	a crede		
	a dovedi	a consta	
	a expune		
	a fi vorba	a exista	
	a face		
	a putea vedea	a face parte	
	a putea da		
	a putea descrie		
	a putea exprima		
	a putea exista		
	a spune		

Iată aşadar, cum spuneam, expresia lexicală a unor procese şi a unor valori care susţin viaţa concretă a unui grup şi care o şi modifică. Cîte coordonate, cîte direcţii, ce diversitate lexicală. Remarcăm unele asemănări dar şi unele deosebiri ce marchează specificul cultural respectiv.

Despre *eşantionul A* putem spune: foarte multe clase de cuvinte în ce priveşte substantivele, iar la verbe, distanţare, rezervă, predomină cuvintele ce denumesc preocupări concrete legate de activitatea prestată (grupa 2 şi 3).

Eşantionul B are clase foarte dispersate la substantive. Cele mai reprezentative sînt denumirile de persoane. Se mai întîlnesc substantive ce denu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

mesc spaţiul geografic. La verbe este evidentă deschiderea către lume, preocupări constante de perpetuare (a se căsători, a se naşte).

Eşantionul C. Atît la substantive cît şi la verbe sînt puţine clase de cuvinte, puţine cuvinte şi disparate. Atrage atenţia grupul de substantive de interes extrauman (casă, pom, vită) şi de interes uman (nevastă, prietenă, vecin), iar la verbe preocupări afective cu finalizare concretă.

Mai trebuie semnalat că şi o comparare strict cantitativă a termenilor proprii — substantive şi verbe — este foarte semnificativă.

Tabelul nr. 1

Aprecierea cantitativă a termenilor proprii în cifre absolute

Eşantionul	Substantive	Verbe	Total
A	45	30	75
B	31	19	50
C	12	9	21

Componente formale. Statistica lexicală pune în evidenţă, mai ales cînd cifrele sînt comparate, date uneori neaşteptate, în orice caz capabile de a nuanţa date deja cunoscute despre populaţiile studiate şi trăsăturile culturale care le caracterizează.

În primul rînd cantificăm *substanţa verbală*, însumînd toate cuvintele ce alcătuiesc probele de limbă. Eşantioanele fiind formate din acelaşi număr de subiecţi, identici ca grupe de vîrstă, sex şi pregătire, diferenţele între numărul total de cuvinte vor marca în cadrul statisticii lexicale o primă discriminare (exemplu : eşantionul A cu 3 145 cuvinte faţă de eşantionul C cu 2 193 cuvinte, adică cu 30% mai puţine cuvinte folosite la aceeaşi probă de limbă).

Operaţia următoare care se impune este analiza morfologică a probelor pentru a selecţiona cuvintele pline (substantive şi verbe) şi a le raporta la numărul total de cuvinte, stabilind frecvenţa cuvintelor pline. Urmează frecvenţa substantivelor şi apoi a verbelor, ca şi raportul exprimat în procente (vezi tabelul nr. 2).

Tabelul nr. 2

Statistică lexicală

Eşantion	Total cuvinte	Substantive şi verbe	Procente	Substantive		Verbe	
				abs.	%	abs.	%
A	3 145	426	13,54	247	7,85	179	5,69
B	2 780	360	12,94	217	7,77	142	5,17
C	2 193	242	11,03	124	5,64	118	5,38

O dimensiune a limbii vorbite (cam ignorată) este desfăşurarea ei în timp. Unul din aspectele ce se determină este măsurarea în secunde a probelor de limbă vorbită. Raportînd numărul total de cuvinte la timpul exprimat în secunde, obţinem *viteza de vorbire* (tabelul nr. 3).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 3

Viteza de vorbire

Eşantion	Număr de secunde	Număr total cuvinte	Viteza de vorbire
A	2 274	3 145	0,723
B	2 024	2 780	0,728
C	1 447	2 193	0,659

Densitatea semnificantă rezultă din raportul dintre cuvinte pline (substantive plus verbe) şi numărul total de secunde, iar *densiatea semnificantă substantivală* şi separat *densitatea semnificantă verbală* ni le dau raportul dintre substantive şi respectiv verbe şi timpul exprimat în secunde (vezi tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4

Densitatea semnificantă

Eşantion	Număr de secunde	Densitate		
		globală	substantivală	verbală
A	2 274	53	92	127
B	2 024	56	93	141
C	1 447	59	115	122

Cercetările efectuate şi rezultatele obţinute au conformat valoarea probei de limbă pentru antropologia cultural-lingvistică. Mai menţionăm aplicabilitatea orientării antropologiei cultural-lingvistice în *cercetările sociologice*, ca şi în domeniul *pedagogiei*; nu trebuie omis interesul pe care *lingvistica generală* şi *lingvistica aplicată* îl au faţă de cercetările noastre, pentru a nu mai pomeni de *antropologia generală* care prin integrarea antropologiei cultural-lingvistice se află cu aceasta într-un raport reciproc avantajos.

Ceea ce aduce nou antropologia cultural-lingvistică este precizarea detaliului semnificativ, nuanţarea datelor cunoscute, fineţea observaţiei obiective, scoaterea la lumină a factorilor impliciţi. Materia primă a cercetătorului de antropologie cultural-lingvistică este constituită din *mijloacele de comunicaţie* care sînt o sursă nespus de bogată de date obiective, pasibile a fi prelucrate cu exactitate matematică şi a da rezultate precise şi amănunţite, confirmînd sau infirmînd, modificînd sau completînd unele cercetări impresioniste, oferind ca nişte valenţe libere datele sale spre corelare cu alte discipline.

THE CULTURAL LINGUISTIC ANTHROPOLOGY II. THE LANGUAGE SAMPLE. CONTENT ASPECTS. FORMAL COMPONENTS

SUMMARY

The language sample is the basic material, out of which all the data concerning the human group under study may be extracted. It consists of two main components : 1. content components with the value

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

of *expressed* and 2. formal components, with the value of expressing, of the individual and of the group he belongs to.

The content consists in determining the *significant axis* existent in each language sample; the relationship between language — thought — culture is evinced and likewise, the lexical inventory (particularly through nouns and verbs) which offers a rich information on the investigated culture and on the very group.

Among the formal components — in addition to those presented in the previous work (see the appendix) we mention the *significant density* and the *speed of speech.*

The obtained data may be processed with a mathematical accuracy; the results present themselves as valences which in an interdisciplinary prospect may be correlated with the results arrived at in other sciences.

BIBLIOGRAFIE

1. Fthenakis Wassilios E., *Probleme und Ergebnisse der Sozialanthropologie,* Acta Antropologica *4,* München, 1971.
2. Heuse Georges A., *La psychologie ethnique. Preface du Dr. Otto Klineberg,* Librairie Philosophique, Paris, 1953.
3. Olson David R., *Language and thought,* Psychological Review, 1970, **77,** *4,* 257.
4. Oprescu Ion, *O metodă de cercetare antropolingvistică cu aplicabilitate în studiile sociologice,* în volumul: *Metode şi tehnici ale sociologiei,* Edit. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1970, 249.
5. Oprescu Ion, *Cercetările de antropologie lingvistică în studiul minorului infractor,* în volumul: *Metode de cunoaştere a personalităţii minorului infractor şi aspecte ale activităţii de reeducare,* Bucureşti, 1970, 38.
6. Oprescu Ion, *Diagnosticul prin metodele antropologiei cultural-lingvistice în urmărirea eficienţei procesului de educare,* în volumul: *Modernizarea procesului instructiv educativ,* M.A.I., Centrul de cercetări pentru problemele tineretului, Bucureşti, 1971, 105.
7. Săhleanu Victor şi Oprescu Ion, *Antropologia cultural lingvistică 1. Principii, metode probleme,* St. cerc. antropol., 1972, **9,** *1.*
8. Weinreich Uriel. *Languages in contact. Findings and problems with preface by André Martinet,* Ed. Mouton, 1964.
9. Whorf B.L., *Language thought and reality. Selected writings,* New York — Londra, 1956.
10. * * * *Le comportement verbal,* Dunod, Paris, 1971.

Centrul de cercetări antropologice Bucureşti

Primit în redacţie la 1 iunie 1972

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

O PROBLEMĂ DE METODOLOGIE PRIVIND STATISTICA ANTROPONIMELOR

DE

V. SĂHLEANU şi LUCIA MĂRCUŞ

572 : 392.3 : 40

Observaţiile noastre se limitează la tehnica de lucru asupra prenumelor.

În practica de cercetare se folosesc cîteva modalităţi de recoltare a materialului din arhivele de stare civilă şi anume :

1. Se cercetează numai repertoriul antroponimic (U) în vederea unor analize pur lingvistice (3). O astfel de cercetare nu oferă premise pentru analize statistice, dinamice şi corelative, ci, cel mult, posibilitatea unor comparaţii geografice, etnice etc.

2. Se cercetează întreg materialul dintr-o secvenţă temporală dată (1), (2), (4) pentru a stabili exact atît întregul inventar antroponimic, adică numărul nou născuţilor (N), cît şi întregul repertoriu de prenume, adică de unităţi distincte (U). Se poate urmări, în acest fel, şi dinamica cronologică a elementelor antroponimice, ceea ce deschide calea stabilirii unor corelaţii cu dinamica demografică etc. Dezavantajul procedeului constă în marele volum de muncă necesar.

3. Se face un sondaj extrăgîndu-se o „mostră" suficient de amplă pentru a permite o anumită asigurare concluziilor calculelor statistico-matematice (5). Neţinîndu-se seama de evoluţia fenomenului în timp, acest procedeu este util numai în rezolvarea problemelor de evidenţă la un moment dat sau a problemelor specific lingvistice.

4. Se face un sondaj „sistematic", de exemplu din 5 în 5 ani, considerîndu-se că mostrele astfel obţinute sînt reprezentative pentru întreaga perioadă cercetată. Economia de timp astfel realizată face din această modalitate o tehnică interesantă, de aceea ne-am oprit asupra ei.

Pe un material recoltat exhaustiv după modalitatea 2. am refăcut lucrarea după modalitatea 4., pentru a vedea care este gradul de încredere pe care am putea să-l acordăm tehnicii celei mai uşoare. Materialul nostru

ST. CERC. ANTROPOL., 1973, T. 10, NR. 1, P. 113–115

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

se referă la situaţia prenumelor din localităţile Peştera şi Bran (zona culoarului Bran), urmărite pe un interval de şapte decenii (1895—1968)[1].

Rezultatele sînt exprimate în tabelele nr. 1 şi nr. 2.

Tabelul nr. 1 arată că metoda selectivă a cuprins următoarele procente din repertoriul antroponimic: 34,34% la *bărbaţi* în Peştera şi 49,36% în Bran; 43,81% la *femei* în Peştera şi 43,57% în Bran.

Tabelul nr. 1

Comparaţia rezultatelor obţinute prin metoda selectivă faţă de cele obţinute prin cercetarea integrală

Sexul	PEŞTERA		BRAN	
	integral	selectiv	integral	selectiv
♂ N	1 103	206	1 918	396
♂ U	99	34	158	77
♂ N/U	1 :11,14	1 :6,05	1 :12,13	1 :5,14
♀ N	1 084	201	1 723	326
♀ U	105	46	179	78
♀ N/U	1 :10,32	1 :4,37	1 :9,62	1 :4,18

Tabelul nr. 2

Comparaţia primelor cinci ranguri după datele obţinute prin metoda integrală (A) şi prin metoda selectivă (B)

PEŞTERA				BRAN			
Rang	prenume	frecvenţa % A	B	rang	prenume	frecvenţă % A	B
1.	Ion	30,6	27,7	1.	Ion	26,9	25,2
2.	Gheorghe	20,7	22,8	2.	Nicolae	14,6	13,4
3.	Nicolae	10,6	12,6	3.	Gheorghe	10,10	9,1
4.	Iosif	4,7	5,8	4.	George	5,7	6,6
5.	Moise	4,6	4,8	5.	Ibsif	313	3,5
1.	Maria	26,8	27,4	1.	Maria	25,7	27,9
2.	Ana	12,4	12,4	2A	Ana	10,1	
3.	Elena	10,0	8,0	2B	Eugenia		6,1
4A	Emilia	5,2	(5,5)	3A	Eugenia	5,2	
4B	Victoria		6,5	3B	Aurelia		5,2
5A	Zinca	4,9		4	Elisabeta	4,9	4,6
5B	Emilia		5,5	5	Elena	3,6	3,7
				5	Ana		3,7

Aşadar, prin selecţia operată s-a trecut cu vederea peste jumătate din prenumele din repertoriu.

Din tabelul nr. 2 se constată că, pentru prenumele cele mai frecvente (primele cinci ranguri), metoda selectivă oferă aproximaţii satisfăcătoare, atît ca procent cît şi ca rang. Ele sînt foarte bune pentru prenumele cu frecvenţa ce depăşesc 10%, mai bune pentru seria masculină decît pentru seria feminină. Oricum, neconcordanţa pentru rangurile 3—5 se datoreşte unor diferenţe procentuale foarte mici (în general sub 1%). Eroarea de

[1] Metoda 4. a fost aplicată pînă la 1965 inclusiv.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

apreciere procentuală, pentru primele ranguri, poate ajunge la cel mult 2—3%.

În concluzie, considerăm că metodele selective extrag o informaţie incompletă, dar ele pot fi utilizate pentru rezolvarea unor probleme determinate. De exemplu, ele dau aproximaţii satisfăcătoare în cercetarea prenumelor celor mai frecvent întîlnite.

UN PROBLÈME DE MÉTHODOLOGIE CONCERNANT LA STATISTIQUE DES ANTROPONYMES

RÉSUMÉ

Les résultats de la recherches exhaustive du matériel concernant les prénoms, embrassant un interval de 7 decennies (1895—1968) dans les localités Peştera et Bran, ont été comparés aux résultats obtenus par une méthode sélective (sondages de 5 en 5 années). La méthode sélective a décélé environ 34—50% du repertoire antroponymique, mais a offert de bonnes approximations pour les prénoms les plus repandus (satisfaisantes comme pourcentages et, aussi, comme rang).

BIBLIOGRAFIE

1. MĂRCUŞ LUCIA şi SĂHLEANU VICTOR, *Elemente de dinamică antroponimică în comunele Moeciu de Sus şi Moeciu de Jos, zona Bran*, St. cerc. antropol., 1972, **9**, *1*, 65.
2. MĂRCUŞ LUCIA şi SĂHLEANU VICTOR, *Elemente de antroponimie dinamic — comparativă în satele Peştera şi Măgura, zona Bran*, St. cerc. antropol., 1972, **9**, *2*, 243—250
3. PAŞCA ŞTEFAN, *Nume de persoane şi nume de animale în Ţara Oltului*, Bucureşti, 1936
4. SĂHLEANU VICTOR şi MĂRCUŞ LUCIA, *Note de antroponimie privind două aşezări din zona Argeş*, St. cerc. antropol., 1971, **8**, *2*, 243.
5. STAN AURELIA, *Contribution à l'élude des prénoms masculins dans la Vallée de Sebeş (Alba)*, Contributions onomastiques, Edit. Acad. R.P.R., 1958.

Centrul de cercetări antropologice
Bucureşti

Primit în redacţie la 1 februarie 1973

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ÎNVĂȚĂMÎNT—CERCETARE—PRACTICĂ STUDENȚEASCĂ

— REZULTATELE UNUI AN DE COLABORARE ÎNTRE FILOZOFIE ȘI ANTROPOLOGIA SOCIALĂ, PSIHOLOGICĂ ȘI CULTURAL-EDUCAȚIONALĂ LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI —

„Această colaborare a filozofiei cu antropologia culturală în cercetări pe teren și în învățămînt este favorabilă, pe de o parte, dezvoltării antropologiei și corespunde de altfel unei orientări moderne a acestei discipline în scopul de a rezolva unele probleme care-i sînt comune cu filozofia : conceptul de cultură, sistemul de valori al culturii etc.

Pe de altă parte, studenții vor cunoaște numeroase teorii antropologice de interes pentru istoria și filozofia culturii ... Vor lua totodată contact cu viața, cu realitatea social-economică, cu fenomenele umane concrete generate de procesele industrializării, cooperativizării și mecanizării agriculturii, urbanizării..."

Tudor Bugnariu

(Social and Cultural Anthropology in Romania. Its co-operation with philosophy in education an in field investigations)

1. Făcînd o caracterizare a desfășurării primului curs de antropologie culturală, prof. univ. Tudor Bugnariu, șeful catedrei de filozofie marxistă a Facultății de filozofie a Universității din București, membru în Prezidiul Academiei de științe sociale și politice, scrie că acest curs a

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

înfăţişat „pentru prima oară în ţara noastră curentele mari de gîndire în antropologia culturală în raport cu sistemul antropologic cultural experimentat de către prof. Vasile Caramelea, curs care a fost apreciat atît de către cadrele didactice, cît şi de studenţii care l-au audiat... Datorită succesului obţinut de acest curs special la alegere catedra a organizat practica de vară a studenţilor la staţiile-pilot de la Berivoeşti şi Cîmpulung-Muscel". „Studenţii au efectuat pentru prima oară cercetări asupra problemei raportului dintre structura socială — configuraţia culturală-personalitate în procesul transformărilor sociale ce au avut loc în ţara noastră". „Ţinîndu-se seama de rezultatele obţinute în anul universitar 1972/1973, o parte a studenţilor secţiei de filozofie, conchide în caracterizarea sa prof. univ. Tudor Bugnariu , vor face practica anuală continuă, cît şi practica de vară mai departe pe problemele comune antropologiei culturale şi filozofiei în domeniul cunoaşterii omului şi culturii lui în procesul schimbărilor de structură socială ce au avut loc în ţara noastră".

Într-adevăr, după terminarea sesiunii de examene, în iulie 1972, 41 de studenţi de la Facultatea de filozofie —40 de la secţia de filozofie şi unul de la secţia psihologie — sub conducerea unor cadre didactice universitare şi cercetători ştiinţifici din domeniul antropologiei sociale şi culturale, au efectuat cercetări de „cultură organizaţională" la Uzinele Mecanice Muscel, care produc automobilele româneşti de teren ARO şi de „configuraţie culturală" în schimbare la o populaţie de minieri din Berivoeşti — Argeş.

Studenţii *au luat contact direct* cu munca *în mină* şi *în uzină* aplicînd în cercetări metoda observaţiei directe, uneori *participaţională*, a convorbirilor libere şi dirijate, uneori sub forma cea mai degajată, mai „deschisă" şi „prietenoasă" a „statului de taină", în cadrul timpului liber al subiecţilor, s-au folosit şi cîteva chestionare, s-au făcut fotografii, înregistrări cu magnetofonul. S-a făcut un film documentar, mai mult în scop metodologic (întreaga operaţie de fotografiere şi filmare fiind asigurată de Nicolae Ioanid, operator la Centrul de cercetări antropologice al Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului).

Zilnic studenţii îşi comunicau rezultatele obţinute, angajau discuţii de ordin teoretic-metodologic şi de aplicaţie practică.

Cercetările asupra *stilului de muncă participativ* şi asupra celui *autoritar*, asupra *factorilor satisfacţiei* şi *insatisfacţiei în muncă* au fost dirijate de lector univ. dr.Cătălin Zamfir, efectuîndu-se şi o primă prelucrare a datelor care au fost comunicate la sesiunea ştiinţifică—colocviu de încheiere a practicii de vară a studenţilor în cele două staţii-pilot de antropologie.

Cercetarea *configuraţiei de cultură* în schimbare în staţia-pilot Berivoieşti s-a făcut urmărindu-se realizarea unui studiu al *valorilor focale*, *reprezentative*, *dominante*, dar şi a *variabilelor* în transformarea,înlocuirea celor tradiţionale, păstrarea deseori cu unele modificări ale unora dintre acestea. S-au consemnat *valorile emergente*, schimbările în *orientările de valoare* în ceea ce priveşte *natura umană*, *raportul om-natură*, *activitatea socială*, *relaţiile sociale* etc. A fost aplicat pe planul metodei sistemul antropologic integral dinamic românesc predat studenţilor la facultate. Au fost folosite de asemenea tehnici dovedite valoroase în cercetările concrete preluate critic de la marile curente de teorie din antropologia clasică şi modernă, de asemenea predate la Universitate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Fig. 1. — Studenţii Facultăţii de filosofie a Universităţii din Bucureşti înainte de a cobori cu ascensorul în „subteran" pentru studiul direct al factorului uman în procesul muncii la minele de cărbuni din staţia pilot Berivoeşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În sistemul antropologic cultural românesc cultura e studiată ca *realitate, obiectiv,* ca *totalitate de modele mai mult sau mai puțin integrate.* Cultura materială și spirituală e studiată și cum e *trăită* de membrii colectivității, cum e *învățată* și *transmisă* prin *enculturație* și *socializare*, deci prin educație (antropologie cultural-educațională).

Pentru un studiu al culturii integral și dinamic, adaptîndu-se o schemă a „categoriilor universale de cultură", studenții s-au grupat, după preocuparea lor, pe 8 subcolective, fiecare cu cîte un responsabil de subtemă, un cadru didactic universitar sau un cercetător științific.

2. Întreg colectivul de studenți — organizați pe ramurile moderne ale antropologiei sociale și culturale (antropologie economică, antropologie etică, antropologie estetică, antropologie lingvistică etc.), create pe „categoriile universale ale culturii" — folosind arhiva, fonoteca etc., ale stațiilor-pilot și, mai ales, materialele culese direct în cursul practicii, a contribuit la pregătirea primului simpozion național de antropologie socială, psihologică și culturală pe tema „Omul în procesul industrializării — structură socială, cultură și personalitate (Cîmpulung, Clubul Uzinelor ARO, 12 iulie 1972) și la realizarea primei „Sesiuni științifice-colocviu studențești de antropologie socială, psihologică, cultural-educațională și prospectivă Berivoești, 26 iulie 1972)

Comunicările studenților au fost apreciate de factorii de decizie, ai județului (de primul secretar al comitetului județean Argeș al P.C.R., Gheorghe Năstase, membru în C.C. al P.C.R., care a deschis și a tras concluziile ambelor manifestări științifice studențești), ai întreprinderilor (Victor Naghi, dorector general al Uzinelor mecanice Muscel, Erou al muncii socialiste, membru supleant în C.C. al P.C.R., ing. șef Ion Butoi etc.), de președinții Consiliilor populare al orașului Cîmpulung (I. Ploscaru) și al satului Berivoești (B. Antone) pentru contribuția lor nu numai teoretică, dar efectiv practică, utilă în munca de conducere științifică a producției, prin cunoașterea problemelor de ordin social uman pe care studenții le-au prezentat în comunicările lor.

Concluziile privind cele două manifestări științifice, de o rară originalitate și de un multiplu interes-teoretic, metodologic, practic — au fost de asemenea enunțate de Conducerea științifică a practicii studențești de prof. univ. Tudor Bugnariu, șeful catedrei de filozofie, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, de prof. univ. Ștefan Georgescu, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice, actualul decan al Facultății de filozofie a Universității din București.

3. Printre studenții care au optat pentru practica de vară în stațiile-pilot Berivoești și Cîmpulung fiind și cîțiva membri din Comitetul de redacție al revistei „UNIVERSITAS", ei au putut pregăti un număr special, care s-a putut difuza în cadrul sesiunii științifice de închidere a practicii, majoritatea materialelor publicate în el fiind rod al acestei practici, comunicări la primul simpozion realizat de studenți etc.

4. Practica studențească de la Cîmpulung și Berivoești, cele două sesiuni științifice studențești au *fost elogiate de presa centrală locală și studențească.*

5. La Cabinetul de filozofie al Facultății de filozofie a Universității din București, un colectiv de cadre didactice (prof. univ. Tudor Bugnariu, prof. univ. Șt. Georgescu, prof. univ. Paul Popovici, lector univ. dr.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Cătălin Zamfir, lector univ. Elena Popovici, asist. univ. Ion Popescu, Elena Negrescu — cartograf, desenator) şi cu concursul prof. dr. Vasile Caramelea, şeful laboratorului de antropologie socială şi culturală din Centrul de cercetări antropologice al M.E.I. au organizat *„o expoziţie" de fotografii color şi alb-negru, scheme, grafice, hărţi şi lucrări realizate pe teren* cu *comunicările sesiunilor ştiinţifice studenţeşti reflectînd roadele colaborării dintre filozofie şi antropologie.*

6. În decembrie 1972, 18 *studenţi au continuat practica sub conducerea prof. dr. Caramelea la laboratorul de antropologie socială şi culturală,* în Bucureşti, pregătind pentru tipar o serie de lucrări din materialele strînse în practica de vară, precum şi unele încercări teoretice. Aceste lucrări au fost comunicate la o sesiune ştiinţifică care a avut loc în zilele de 23 şi 24 decembrie la Piteşti, organizată în cinstea aniversării a 25 de ani de la proclamarea Republicii.

7. Tot la Piteşti în cadrul sesiunii jubiliare a avut loc o *masă rotundă* prezidată de prof. univ. Tudor Bugnariu, cu tema „Valori şi ecologie culturală în modernizarea satelor româneşti", cu participarea prof. univ. Eugene Pendleton Banks, Departamentul de antropologie al Universităţii Carolina de Nord (S.U.A.), preşedintele societăţii antropologilor americani din sud, venit pentru 10 luni în ţara noastră şi care a făcut un prim experiment în staţia-pilot Berivoeşti.

8. Experienţa acestei colaborări se va reflecta şi în desfăşurarea *celor două cursuri de antropologie socială şi culturală ce se predau la Facultatea de filozofie a Universităţii din Bucureşti,* unul la secţia de „filozofie" în continuarea celui din anul 1971/1972, altul *nou introdus* din anul universitar 1972/1973, la secţia de „sociologie" — antropologia socială ca sociologie specializată şi sociologie comparativă.

În elaborările programelor analitice ale celor *două cursuri* ambele predate de prof. dr. Caramelea, unul de „antropologie culturală" şi altul de „antropologie socială", s-a ţinut seamă nu numai de experienţa obţinută prin cursul, seminariile şi colocviile din anul universitar 1971/1972, ci şi de unele noi probleme ce trebuie mai mult adîncite teoretic şi îndeosebi metodologic cerute de nevoile practicii studenţeşti, unele conturate în urma sugestiilor unor factori de decizie din unităţile productive în care s-a făcut practica studenţească în probleme de filozofie socială, antropologie culturală, psihologică şi educaţională în vederea *optimizării procesului de producţie,* a formării omului nou, *a realizării muncitorului ca personalitate multilateral dezvoltată* într-o *societate socialistă multilateral dezvoltată.*

VASILE V. CARAMELEA

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

I.P. „INFORMAȚIA" c. 2747

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Sub îngrijirea acad. Șt.-M. MILCU și HORIA DUMITRESCU, **Cercetări antropologice în Ținutul Pădurenilor, satul Bătrîna**, 1961, 408 p. + 17 pl., 52,50 lei.

C. MAXIMILIAN, în colaborare cu V. V. CARAMELEA, P. FIRU și ADINA NEGREA-GHERGA, **Sărata Monteoru. Studiu antropologic**, 1962, 211 p. + 3 pl., 23,10 lei.

ȘT. - M. MILCU și H. DUMITRESCU, **Atlasul antropologic al Olteniei** 1968, 275 p., 6 pl., legat anvelopă, 36 lei.

MARIA CRISTESCU, **Aspecte ale creșterii și dezvoltării adolescenților din Republica Socialistă România**, 1969, 285 p., legat, 16,50 lei.

OLGA NECRASOV, **Originea și evoluția omului**, 1971, 276 p., legat, 28 lei.

St. cerc. antropol., tomul 10, nr. 1, București, 1973

I. P. I. c. 2747

43 881

Lei 35.—

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro